

แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย
: กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา

THAI SRIVIJAYA CONTEMPORARY ARCHITECTURE'S DESIGN GUIDELINES
: A CASE STUDY OF RELIGIOUS PLACE IN BUDDHISM

วิทยานิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรปริญญาสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชาสถาปัตยกรรมเขตร้อน
คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์
สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง
พ.ศ. 2564

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

KMITL-2021-AR-M-002-005

THAI SRIVIJAYA CONTEMPORARY ARCHITECTURE'S DESIGN GUIDELINES
: A CASE STUDY OF RELIGIOUS PLACE IN BUDDHISM

A THESIS SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT
OF THE REQUIREMENT FOR THE DEGREE OF
MASTER OF ARCHITECTURE PROGRAM IN TROPICAL ARCHITECTURE
FACULTY OF ARCHITECTURE
KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

2021

KMITL-2021-AR-M-002-005

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

COPYRIGHT 2021

FACULTY OF ARCHITECTURE

KING MONGKUT'S INSTITUTE OF TECHNOLOGY LADKRABANG

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หัวข้อวิทยานิพนธ์	แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา
นักศึกษา	นางสาวพรหมสร เจียรพันธุ์
รหัสประจำตัว	63602053
ปริญญา	สถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต
สาขาวิชา	สถาปัตยกรรมเขตร้อน
พ.ศ.	2564
อาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์	ผศ.ดร.สมโชค สิ้นนุกูล

บทคัดย่อ

สถาปัตยกรรมร่วมสมัย ถือเป็นการรักษาสถาปัตยกรรมที่ทำให้สถาปัตยกรรมสามารถตอบสนองการใช้งานและยังคงคุณค่า สืบถึงเอกลักษณ์ของรากเหง้าวัฒนธรรมเดิม ซึ่งบทความวิจัยฉบับนี้มุ่งเน้นศึกษาแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย โดยเลือกรากเหง้าวัฒนธรรมเป็นสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยในประเทศไทย ซึ่งจัดอยู่ในประเภทสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ถูกค้นพบที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี โดยหลงเหลือสถาปัตยกรรมเป็นโบราณสถานประเภทศาสนสถานเพียง 3 แห่ง ที่สามารถศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยได้ คือ พระบรมธาตุไชยา ปราสาทวัดแก้ว และปราสาทวัดหลง การนำสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมาออกแบบให้เป็นสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ต้องนำมาประยุกต์ใช้กับการออกแบบสถาปัตยกรรมในสังคมปัจจุบัน โดยมีองค์ประกอบที่ต้องศึกษาทั้งหมด 5 องค์ประกอบ ได้แก่ 1) เอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมศรีวิชัย คือ การจัดอาคารอยู่ในผังรูปกากบาท จัดที่ว่างภายในเป็นโถงกลาง ทางขึ้นอยู่ด้านทิศตะวันออก และมีการตกแต่งด้วยลวดลายกุกู 2) คติความหมายของสถาปัตยกรรมศรีวิชัยที่ตอบสนองการใช้งานตามความเชื่อทางศาสนา 3) ฐานานุศักดิ์ของอาคาร ซึ่งกรณีศึกษาทั้ง 3 แห่ง ถูกจัดให้อยู่ในรูปแบบของศาสนสถานหรืออาคารทางศาสนา 4) รูปแบบการใช้งานในปัจจุบันที่ต้องคำนึงถึงบริบท ความต้องการของผู้ใช้งาน พื้นที่ใช้สอย รูปทรงของอาคาร วัสดุและโครงสร้าง และ 5) เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบันที่จะต้องนำมาวิเคราะห์ร่วมกัน และเมื่อนำทั้ง 5 องค์ประกอบมาใช้ในกระบวนการออกแบบจึงทำให้เกิดเป็นสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย

คำสำคัญ: ศรีวิชัย ไชยา การออกแบบ สถาปัตยกรรมร่วมสมัย สถาปัตยกรรมไทยประเพณี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

Thesis Title	Thai Srivijaya Contemporary Architecture's Design Guidelines : A Case Study Of Religious Place In Buddhism
Student	Miss Promsorn Jearapan
Student ID.	63602053
Degree	Master of Architecture
Program	Tropical Architecture
Year	2021
Thesis Advisor	Asst.Prof.Somchok Sinnukul

ABSTRACT

Contemporary architecture is a kind of architecture conservation which allows traditional architecture to remain its value, usable, to reflect its origin and cultural identity. This research paper focuses on approach to contemporary architectural design, based on Srivijaya architectural origin. Which have remained found in Chaiya District, Surat Thani, Thailand. There are only 3 religious places remained as Srivijaya architectural styles which are Phra Borommathat Chaiya, Prasat Wat Kaew and Prasat Wat long. By applying Thai traditional architectural required for considerations into contemporary architectural design, there are 5 element. 1) The uniqueness of Srivijaya architecture in terms cross-shaped plan arrange, a central hall interior space, the east facing entrances and a decoration of kudu patterns. 2) The principle of Srivijaya architecture employed in line with religious beliefs. 3) The building hierarchy of the 3 cases was categorized as religious based or religious building places. 4) The current usage patterns must be considered for contexts, users requirement, function, form, structures and materials. 5) Current building technology and innovations. Regarding these 5 element design along with the process the Contemporary Thai Srivijaya architecture will be sustained.

Keywords: Srivijaya , Chaiya , Design Guideline , Contemporary architecture , Traditional Thai architecture

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

กิตติกรรมประกาศ

วิทยานิพนธ์ฉบับนี้เป็นผลสำเร็จของหลักสูตรสถาปัตยกรรมศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการสถาปัตยกรรมเขตร้อน ซึ่งสำเร็จลุล่วงไปได้ด้วยดีเพราะการประสิทธิประสาทวิชาความรู้ของ รองศาสตราจารย์ สุวัฒน์ บุญยฤทธิกิจ ประธานหลักสูตร และอาจารย์ที่ปรึกษา ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.สมโชค สิ้นบุญกุล ที่ได้ให้ข้อเสนอแนะ คำปรึกษาการทำวิจัย และตรวจแก้ไขวิทยานิพนธ์อย่างละเอียด ทุกขั้นตอนอย่างเอาใจใส่ตลอดระยะเวลาที่ศึกษา จนกระทั่งการวิจัยสัมฤทธิ์ผล ผู้วิจัยจึงขอกราบ ขอบพระคุณอาจารย์ทั้งสองท่านด้วยความเคารพเป็นอย่างสูง รวมทั้งขอขอบพระคุณ รองศาสตราจารย์ วิวัฒน์ เตมียพันธ์ และ ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.ปुरुณ์ ขวัญสุวรรณ ท่านผู้ทรงคุณวุฒิในฐานะเป็นกรรมการ สอบคณาจารย์ ที่ได้กรุณาให้ข้อเสนอแนะที่เป็นประโยชน์อย่างยิ่งต่อการวิจัยไว้ ณ โอกาสนี้

นอกจากนี้ ขอขอบคุณคณะอาจารย์ และบุคคลากรที่เกี่ยวข้องที่ให้ความช่วยเหลือเป็นอย่างดียิ่งในการให้ข้อมูลด้านการวิจัยเชิงคุณภาพ ตลอดจนคุณพ่อ คุณแม่ เพื่อนพี่น้องนักศึกษา ปริญญาโท และเจ้าหน้าที่โครงการทุกท่านที่เป็นกำลังใจและช่วยเหลือในเรื่องต่างๆ ด้วยดีตลอดระยะเวลาที่ผ่านมา

คุณประโยชน์ที่พึงได้รับจากวิทยานิพนธ์ฉบับนี้ ผู้วิจัยขอมอบแด่คณาจารย์ ผู้ทรงคุณวุฒิ เพื่อนร่วมงานประชาชน และผู้ให้ความอนุเคราะห์แต่มิได้ออกนามไว้ ณ ที่นี้ด้วย หากมีข้อบกพร่องประการใด ผู้วิจัยขอน้อมรับไว้แต่เพียงผู้เดียว

พรหมสร เจียรพันธุ์

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อ	I
กิตติกรรมประกาศ	III
สารบัญ	IV
สารบัญภาพ	VII
สารบัญตาราง	X
บทที่ 1 บทนำ	1
1.1 ที่มาและความสำคัญของงานวิจัย	1
1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย	2
1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ	2
1.4 ขอบเขตของงานวิจัย	2
1.5 วิธีการดำเนินการศึกษา	3
บทที่ 2 ทวบทวนวรรณกรรม	4
2.1 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทย	4
2.1.1 ความหมายของสถาปัตยกรรม	4
2.1.2 สถาปัตยกรรมไทย	5
2.1.3 องค์ประกอบของสถาปัตยกรรม	9
2.1.4 สถาปัตยกรรมไทยและการแบ่งประเภท	11
2.2 สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	11
2.2.1 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	12
2.2.2 เอลักษณะในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	14
2.2.3 คติความหมายในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	15
2.2.4 กาลเทศะและฐานานุศักดิ์ในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	16
2.2.5 รูปแบบการใช้งานในปัจจุบันในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	18
2.2.6 เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบันในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	19
2.3 อาณาจักรศรีวิชัยในประเทศไทย	20
2.3.1 ความเป็นมาของอาณาจักรศรีวิชัย	20
2.3.2 ยุคก่อนกำเนิดศรีวิชัย	22
2.3.3 ยุครุ่งเรืองของอาณาจักรศรีวิชัย	23
2.3.4 ยุคล่มสลายของอาณาจักรศรีวิชัย	25

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และห้ามอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

	หน้า
2.3.5 อาณาจักรศรีชัยทางตอนใต้ของประเทศไทย	26
2.3.6 อาณาจักรศรีชัยในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี	28
2.3.7 สถาปัตยกรรมวัดพระบรมธาตุไชยา	30
2.3.8 สถาปัตยกรรมวัดแก้ว	38
2.3.9 สถาปัตยกรรมวัดหลง	49
2.4 อาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา	59
2.4.1 ความหมายของศาสนสถานในพุทธศาสนา	59
2.4.2 ประเภทของอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา	60
2.4.3 สถาปัตยกรรมในพุทธศาสนา	67
2.5 สรุปรอบแนวคิด	69
บทที่ 3 เครื่องมือและวิธีดำเนินการวิจัย	70
3.1 รูปแบบของการวิจัย	70
3.2 วิธีการวิจัย	70
3.2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร	70
3.2.2 การศึกษาเชิงสำรวจ	71
3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล	71
3.3.1 การสร้างเครื่องมือ	72
3.3.2 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ	72
3.4 วิธีการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย	73
3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสาร	74
3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ	74
3.4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล	74
3.4.4 วิธีการสรุปผลการวิจัย	74
บทที่ 4 การวิเคราะห์ข้อมูล	75
4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถาปัตยกรรมศรีวิชัย	75
4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลสถาปัตยกรรมเจดีย์ร่วมสมัยแบบศรีวิชัย	86
บทที่ 5 สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ	94
บรรณานุกรม	96

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญ (ต่อ)

ภาคผนวก	99
ภาคผนวก ก. รูปถ่ายวัดพระบรมธาตุไชยาในปัจจุบัน	100
ภาคผนวก ข. รูปถ่ายสถาปัตยกรรมวัดแก้วในปัจจุบัน	105
ภาคผนวก ค. รูปถ่ายสถาปัตยกรรมวัดหลงในปัจจุบัน	112
ประวัติผู้เขียน	116

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป

รูปที่	หน้า
2.1 การแสดงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม	8
2.2 องค์ประกอบของสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	13
2.3 องค์ประกอบของลักษณะเอกลักษณ์ในงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณี	14
2.4 แนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย รายละเอียดเอกลักษณ์	15
2.5 แนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย รายละเอียดคติความหมาย	16
2.6 แนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย รายละเอียดฐานุศักดิ์ของงานสถาปัตยกรรม	18
2.7 แนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย องค์ประกอบรูปแบบการใช้งานในปัจจุบัน	18
2.8 แนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย องค์ประกอบเทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน	19
2.9 แนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย	20
2.10 พื้นที่ครอบคลุมคาบสมุทรลพบุรี	21
2.11 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย	27
2.12 ตำแหน่งที่ตั้งของวัดพระบรมธาตุไชยา วัดแก้ว และวัดหลง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี	30
2.13 ภาพถ่ายเก่าของเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา	31
2.14 ลายเส้นแบบจำลองผังพื้น ของเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา	32
2.15 ลายเส้นแบบรูปตัดพระบรมธาตุไชยา	34
2.16 ลายเส้นแบบจำลองผังหลังคา ของเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา	35
2.17 ลายเส้นแบบสันนิษฐานรูปด้านพระบรมธาตุไชยาก่อนถูกบูรณปฏิสังขรณ์	36
2.18 ลายเส้นแบบรูปด้านพระบรมธาตุไชยาในปีน	37
2.19 แบบจำลอง 3 มิติสถาปัตยกรรมพระบรมธาตุไชยา	38
2.20 ผังบริเวณปัจจุบันของสถาปัตยกรรมวัดแก้ว	39
2.21 ภาพถ่ายเก่าอาคารวัดแก้ว เมืองไชยา	39
2.22 ลายเส้นแบบจำลองผังพื้นสถาปัตยกรรมวัดแก้ว	41
2.23 ลายเส้นแบบจำลองผังหลังคาสถาปัตยกรรมวัดแก้ว	42
2.24 แสดงอาคารวัดแก้วด้านทิศตะวันออก	43
2.25 แสดงอาคารวัดแก้วด้านทิศเหนือ	43

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ VII อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่	หน้า	
2.26	แสดงร่องรอยกุฎุประดับที่ฐานอาคารด้านทิศตะวันตก	44
2.27	แสดงอาคารแลซุ้มประตูวัดแก้วด้านทิศใต้	44
2.28	แสดงส่วนยอดสถูปเจดีย์ สถาปัตยกรรมวัดแก้ว	45
2.29	แสดงลายเส้นแบบจำลองรูปตัดสถาปัตยกรรมวัดแก้ว	46
2.30	ลายเส้นแบบจำลองรูปด้านสถาปัตยกรรมวัดแก้ว	48
2.31	แบบจำลอง 3 มิติสถาปัตยกรรมวัดแก้ว	49
2.32	ภาพถ่ายเก่าสถาปัตยกรรมวัดหลง เมืองไชยา	50
2.33	แสดงลายเส้นแบบจำลองผังพื้นสถาปัตยกรรมวัดหลง	51
2.34	แสดงฐานสถาปัตยกรรมวัดหลงด้านทิศเหนือ	52
2.35	แสดงทางเข้าและลักษณะภายในของห้องครมคฤหะประธานของวัดหลง	53
2.36	แสดงลายเส้นแบบจำลองผังหลังคาสถาปัตยกรรมวัดหลง	54
2.37	ลายเส้นแบบจำลองรูปตัดสถาปัตยกรรมวัดหลง	55
2.38	ลายเส้นแบบจำลองรูปด้านสถาปัตยกรรมวัดหลง	57
2.39	แบบจำลอง 3 มิติสถาปัตยกรรมวัดหลง	58
2.40	แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย	59
2.41	แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย กรณีศึกษาอาคาร ศาสนสถานในพุทธศาสนา	66
2.42	สรุปกรอบแนวคิด	69
4.1	รูปแบบการวางผังของอาคารทั้ง 3 แห่ง	82
4.2	รูปแบบการหลังคาของอาคารทั้ง 3 แห่ง	83
4.3	รูปแบบรูปทรงและสัดส่วนอาคารทั้ง 3 แห่งส่วนยอดเป็นการซ้อนชั้นลดหลั่นกัน ขึ้นไป	83
4.4	รูปแบบฐานเชิงและฐานปัทม์ของอาคารทั้ง 3 แห่ง	84
4.5	รูปแบบช่อปลอมคันทันฐานปัทม์ที่ท้องไม้ค้ำด้วยบัวลูกแก้ว	84
4.6	รูปแบบส่วนยอดของอาคารทั้ง 3 แห่ง	84
4.7	รูปแบบลวดลายของกุฎุทั้ง 4 ด้านของอาคารทั้ง 3 แห่ง	85
4.8	รูปแบบผังอาคารลักษณะ 4 เหลี่ยมอาคารอยู่ในผังรูปกากบาท บันไดทางขึ้นหลักอยู่ ด้านทิศตะวันออก	90

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ VIII อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญรูป (ต่อ)

รูปที่		หน้า
4.9	ฐานปัทม์ที่ท้องมีไม้คาคด้วยบัวลูกแก้ว	90
4.10	รูปแบบหลังคามีการซ้อนชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป	91
4.11	รูปแบบระนาวกุฑูและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบและยอดสถูปเจดีย์บนสุดส่วน ยอดอาคาร	91
4.12	รูปแบบซุ้มประตูจรณะนำด้วยลวดลายกุฑู ยื่นออกมาจากผนังเรือนธาตุ	92

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และ IX อ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สารบัญตาราง

ตารางที่	หน้า
3.1 แสดงชุดเครื่องมือการจัดลำดับและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาคาร กรณีศึกษา	72
3.2 แสดงชุดเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลในการเลือกใช้รายละเอียดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยกับอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา	72
4.1 แสดงการจัดลำดับและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาคารกรณีศึกษา	75
4.2 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลในการเลือกใช้รายละเอียดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยกับอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์	87

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และห้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ที่มาและความสำคัญของงานวิจัย

กรอบการศึกษาทางสังคมว่าด้วยเรื่องทฤษฎีการปรับตัวทางวัฒนธรรม ถูกนำมาใช้ในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจากอดีตสู่ปัจจุบันและจะมีการเปลี่ยนแปลงต่อไปอย่างไม่มีการสิ้นสุด เมื่อวิถีชีวิตเปลี่ยนแปลงไปด้วยปัจจัยทางด้านสังคม จึงทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมอย่างหลีกเลี่ยงไม่ได้ อย่างไรก็ตาม วัฒนธรรมก็ยังคงเป็นสัญลักษณ์บ่งบอกถึงประวัติศาสตร์ รากเหง้า และมีความเฉพาะตัวต่อสังคมและบริบทนั้น ๆ การเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะยังคงเหลือเอกลักษณ์บางประการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น ทำให้เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม ซึ่งสถาปัตยกรรมถือเป็นสัญลักษณ์ที่สื่อถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรม อีกประการหนึ่งที่สามารถแสดงออกได้อย่างชัดเจน เมื่อวัฒนธรรมเปลี่ยนแปลง สถาปัตยกรรมในบริบทวัฒนธรรมนั้นก็จะถูกปรับเปลี่ยนตาม (กิจชัย จิตขจรวานิช : 2546) ดังนั้น หากต้องการรักษาคุณค่าและรากเหง้าของมรดกทางวัฒนธรรมเอาไว้ การรักษารูปแบบทางสถาปัตยกรรมเป็นอีกทางเลือกที่สามารถศึกษาและพัฒนาต่อยอดต่อไป

ดังเห็นได้จากประเทศไทยในสมัยก่อนนั้นมียอดของวัฒนธรรมที่หลากหลายจากอิทธิพลของอาณาจักรโบราณมากมาย และจากการศึกษาสถาปัตยกรรมเชิงประวัติศาสตร์พบหลักฐานเกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเป็นหนึ่งในอาณาจักรที่สำคัญทางตอนใต้ของประเทศไทย ที่ถูกกล่าวขานว่าเป็นอาณาจักรที่มีความมั่งคั่ง ยืดหยุ่นและกุมอำนาจการค้าทางทะเลและแผ่อิทธิพลอย่างรวดเร็ว มีศิลปะและสถาปัตยกรรมที่มีรูปแบบเฉพาะตัว ได้รับการขนานนามว่า เป็นเจ้าแห่งการค้าทางทะเล (อนุวิทย์ เจริญศุภกุล : 2526) มีความรุ่งเรืองมากในสมัยพุทธศตวรรษที่ 8-12 ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในวงกว้าง จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ยังไม่สามารถสรุปได้ว่า ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่ใด มีการคาดการณ์โดยนักโบราณคดีหลายรูปแบบว่าศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่ปาเล็มบัง หรือเกาะสุมาตรา หรือศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่เมืองไชยาทางตอนใต้ของประเทศไทย ซึ่งปัจจุบันบริเวณดังกล่าวค้นพบวัฒนธรรม ศิลปะและสถาปัตยกรรมสมัยศรีวิชัยอยู่จำนวนมาก ส่วนใหญ่เป็นโบราณวัตถุ สำหรับโบราณสถานที่ยังหลงเหลือให้ศึกษานั้นมีเพียง 3 แห่งซึ่งเป็นสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานทั้งหมด ได้แก่ วัดพระบรมธาตุไชยา วัดแก้ว และวัดหลง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี (เมธา ขาวหนูนา : 2558) ถึงแม้ว่าอาณาจักรศรีวิชัยจะล่มสลายไปตามกาลเวลา แต่วัฒนธรรมในรูปแบบสถาปัตยกรรมยังคงเป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความมั่งคั่งรุ่งเรือง และเมื่อวิถีการดำเนินชีวิตของบริบทเปลี่ยนแปลงไป จึงจำเป็นต้องปรับเปลี่ยนสถาปัตยกรรมให้เหมาะสมต่อการใช้งาน แต่ยังคงคุณค่าให้แสดงถึงเอกลักษณ์อันเป็นเอกลักษณ์ที่สืบทอดไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นอญูชาติให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

วัฒนธรรมเดิม โดยสถาปัตยกรรมศรีวิชัยที่ยังหลงเหลืออยู่นั้นจัดเป็นสถาปัตยกรรมไทยประเพณี มีแบบแผนประเพณี และฐานานุกรมของสถาปัตยกรรม แตกต่างกับสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน จำเป็นต้องศึกษาเงื่อนไขของสถาปัตยกรรมไทยประเพณีที่มีอยู่แต่เดิมและสถาปัตยกรรมในสังคมปัจจุบันที่เปลี่ยนแปลงไป และนำมาออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยได้อย่างถูกต้องตามกาลเทศะ เพื่อแก้ไขปัญหาความขัดแย้งในเชิงฐานานุกรมกับฐานานุกรม และในเชิงบริบท (วิมลสิทธิ์ ทรายางกูร : 2554) เพื่อการออกแบบสถาปัตยกรรมโดยการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมาประยุกต์ใช้ ด้วยเหตุดังกล่าวจึงเป็นที่มาของการศึกษาแนวทางออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย

1.2 วัตถุประสงค์ของการวิจัย

นำเสนอแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษา อาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา

1.3 ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับ

1.3.1 ได้ทราบถึงรูปแบบและแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทย

1.3.2 ได้ประยุกต์รูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทย ให้เกิดความร่วมมือเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน

1.4 ขอบเขตของงานวิจัย

การศึกษาแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษา อาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา แบ่งการศึกษาออกเป็น 3 ส่วนคือ (1) การศึกษาแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย (2) การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัย โดยการศึกษาแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยจะศึกษาวิธีการถอดรูปแบบเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมประเพณีที่สามารถนำมาประยุกต์ใช้ได้อย่างเหมาะสม และ (3) อาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา ทั้งนี้จะกำหนดขอบเขตการนำแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยกับสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์ ส่วนการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยจะทำการศึกษารูปแบบของสถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทยเท่านั้น โดยจะศึกษาสาระสำคัญทั้ง 2 ประเด็น ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1. การศึกษาลักษณะอาคาร
  - 1.1 ประวัติของการสร้างและการบูรณะ (ถ้ามี)
  - 1.2 ประเภทของอาคาร หน้าที่หรือประโยชน์ใช้สอย
  - 1.3 ลักษณะการออกแบบ องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมของอาคาร รวมถึงปัจจัยต่างๆ ที่ส่งผลต่อการออกแบบทางสถาปัตยกรรม
  - 1.4 โครงสร้างของอาคาร เทคนิควิธี และวัสดุที่ใช้ในการก่อสร้างอาคาร
  - 1.5 ลักษณะของการประดับตกแต่งอาคาร
2. การวางผังและลักษณะความสัมพันธ์ของอาคารแต่ละหลังจะทำการศึกษาถึงคติสัญลักษณ์ และความหมายที่เกิดขึ้นจากการวางผังอาคาร

1.5 วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาวิจัยแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยเป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยใช้รูปแบบของการพรรณนา (Description Research) ในส่วนที่เกี่ยวข้องกับรูปแบบสถาปัตยกรรมที่ปรากฏในเอกสารหลักฐาน รวมทั้งใช้วิธีวิเคราะห์ (Analytical Research) ในส่วนที่ต้องการเปรียบเทียบเพื่อนำไปสู่การกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรม ทั้งนี้จะกำหนดวิธีการศึกษาให้เป็นไปตามขั้นตอนต่างๆ ดังนี้

1.5.1 การเก็บข้อมูล คือ การศึกษาหาข้อมูลเบื้องต้นเพื่อใช้เป็นข้อมูลพื้นฐาน จากแหล่งข้อมูลประเภทต่างๆ ได้แก่ ข้อมูลทางด้านประวัติศาสตร์ การเมืองการปกครอง ศาสนา สังคม เศรษฐกิจ และวัฒนธรรม ซึ่งถือเป็นข้อมูลเบื้องต้นที่ใช้ในการวิเคราะห์ โดยแบ่งข้อมูลออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) ข้อมูลด้านเอกสาร เป็นข้อมูลที่ได้จากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ วิทยานิพนธ์ บันทึกรวบรวมงานวิจัยต่างๆ และสื่อสารสนเทศที่เคยมีการศึกษาไว้แล้ว

(2) ข้อมูลภาคสนาม เป็นข้อมูลทางกายภาพที่ได้จากการศึกษาในสถานที่จริง โดยผ่านกระบวนการสำรวจจริงวัดและถ่ายภาพ

1.5.2 การจัดลำดับข้อมูล คือ การนำข้อมูลเบื้องต้นทั้งหมดที่ได้จากการเก็บข้อมูล (ในหัวข้อ 1.5.1) มาทำการจัดกลุ่ม แยกแยะ และแบ่งประเภทเพื่อใช้เป็นฐานความรู้ในการวิเคราะห์ต่อไป

1.5.3 การวิเคราะห์ข้อมูล คือ การประเมินผลจากข้อมูลเบื้องต้นทั้งหมด

1.5.4 การสรุปผล คือ การอธิบายผลของการศึกษาทั้งหมดให้ออกมาเป็นรูปธรรมชัดเจน ทั้งการอธิบายผ่านตัวหนังสือ แล้วสรุปออกมาเป็นหัวข้อ พร้อมตัวอย่างการนำมาประยุกต์ใช้

บทที่ 2

ทบทวนวรรณกรรม และทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง

การศึกษาวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อนำเสนอแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา ซึ่งผู้วิจัยได้ศึกษาจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ จดหมาย บันทึก รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ และสื่อสารสนเทศที่เกี่ยวข้อง สรุปสาระสำคัญ ได้ดังนี้

- 2.1 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทย
- 2.2 สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย
- 2.3 สถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทย
- 2.4 อาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา
- 2.5 สรุปกรอบแนวคิด

2.1 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทย

2.1.1 ความหมายของสถาปัตยกรรม

สถาปัตยกรรมแสดงให้เห็นถึงการสื่อความหมายของผู้ออกแบบผ่านงานสถาปัตยกรรมนั้นๆ ลีโอน บัททิสตา อัลเบอร์ติ (Leon Battista Alberti) กล่าวว่า สถาปัตยกรรม เป็นงานศิลปะรูปทรงพิเศษชนิดหนึ่ง ซึ่งผสมผสานการใช้สอยและความงามที่ผู้คนชื่นชม และเห็นเป็นเช่นสัญลักษณ์ของแนวความคิด ซึ่งการเปลี่ยนรูปจากสภาพต้นกำเนิดเดิมที่สร้างขึ้นเพื่อการใช้สอย ถ่อมตัวจากเพียงความต้องการที่จะมีที่กำบังร่างกายและปิดล้อมกิจกรรม หรือเป็นสิ่งของบางอย่างที่มีความสำคัญต่อจิตใจ และหากรูปทรงนี้สูญเสียรากฐานของความต้องการจำเป็นพื้นฐาน จะส่งผลให้อาคารสูญเสียสถานะของความเป็นรูปทรงสถาปัตยกรรมอันเนื่องมาจากการแปรเปลี่ยนนั้น ในขณะที่ คอลิน เชนด์ จอห์น วิลสัน (Colin St. John Wilson) กล่าวเน้นย้ำว่า สถาปัตยกรรมคือตัวแทนที่แสดงแนวความคิดที่มีคุณค่าต่างๆ ซึ่งได้สืบทอดกันมาโดยการถ่ายทอดวัฒนธรรมจากสถานที่ที่อาคารนั้นตั้งอยู่ ผสมผสานกับความรู้ในทุกระดับทั้งด้านศาสนา การเมือง และเศรษฐกิจ โดยสถาปัตยกรรมต้องสนองความต้องการของสังคม ใน 2 แนวทาง ดังนี้

- (1) เพื่อสร้างระเบียบของพื้นที่ เพื่อให้การทำกิจกรรมต่างๆ บรรลุผลอย่างที่เป็นไปได้ด้วยวิธีที่ดี ซึ่งเป็นพื้นฐานของการใช้งานปกติ
- (2) เพื่อสร้างสถาปัตยกรรมนั้นให้มีชีวิตด้วยการแสดงให้เห็นเป็นรูปร่างจากแนวคิดต่างๆ ซึ่งเป็นเหตุผลให้ผู้ดูเห็นแนวทางที่จะเข้าใจและจดจำได้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปัตยกรรมเปลี่ยนแปลงการใช้สอยพื้นฐานไปสู่ระดับที่มีคุณค่า มีความหมายมากกว่าเป็นเพียงสิ่งที่จำเป็นและสนองความต้องการ ด้วยเหตุนี้มนุษย์จึงได้สร้างสรรค์รูปทรง ซึ่งแสดงให้เห็นอย่างแท้จริงถึง “วิถีชีวิต” ของผู้คนในวัฒนธรรมต่างๆ

นักวิชาการหลายท่านได้ความหมายของการออกแบบสถาปัตยกรรมที่แตกต่างกัน ตามความเข้าใจและบริบทของสังคมนั้นๆ อย่างไรก็ตามความหมายเหล่านั้นจะมีจุดร่วมกันที่บ่งบอกถึงทัศนคติที่มีต่อสถาปัตยกรรมที่เหมือนกันกล่าวคือ การออกแบบสถาปัตยกรรม คือ การประกอบองค์ประกอบต่างๆ ขึ้นเป็นรูปมากกว่าการวิเคราะห์วิจัยที่นำขึ้นส่วนทุกขึ้นไปศึกษาอย่างละเอียดเพื่อหาความถูกต้องเที่ยงตรง เป็นการผสมผสานองค์ประกอบหลากหลายด้วยทฤษฎีทางสถาปัตยกรรม ซึ่งจะช่วยแนะนำแนวความคิดในการออกแบบวิธีใหม่ในสถานการณ์ใหม่ เพื่อให้ได้ผลลัพธ์ที่ประทับใจ (เลอสม สถาปิตานนท์ : 2557)

การออกแบบสถาปัตยกรรม คือ การก่อสร้างสิ่งต่างๆ ทั้งสิ่งก่อสร้างที่คนทั่วไปอยู่อาศัยได้ เช่น ตึก อาคาร บ้าน เป็นต้น และสิ่งก่อสร้างที่คนเข้าไปอยู่อาศัยไม่ได้ เช่น สถูป เจดีย์ อนุสาวรีย์ เป็นต้น รวมถึงการกำหนดผังบริเวณต่างๆ เพื่อให้เกิดความสวยงามและเป็นประโยชน์แก่การใช้สอยตามต้องการ งานสถาปัตยกรรมเป็นแหล่งรวมของงานศิลปะทางกายภาพเกือบทุกชนิด และมักมีรูปแบบแสดงเอกลักษณ์ของสังคมนั้นๆ ในช่วงเวลานั้นๆ ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ สถาปัตยกรรมแบบเปิด (Open Architecture) และ สถาปัตยกรรมปิด (Closing Architecture) โดยที่สถาปัตยกรรมเปิด เป็นสิ่งก่อสร้างที่ประชาชนสามารถเข้าไปใช้ประโยชน์ได้ เช่น อาคารบ้านเรือน โรงแรม โบสถ์ ฯลฯ จึงต้องจัดสภาพต่าง ๆ ให้เอื้ออำนวยต่อการอยู่อาศัยของมนุษย์ เช่น แสงสว่าง และการระบายอากาศ ส่วนสถาปัตยกรรมปิด เป็นสิ่งก่อสร้างอันเนื่องมาจากความเชื่อถือต่าง ๆ จึงไม่ต้องการให้คนเข้าไปอาศัยอยู่ เช่น สุสาน อนุสาวรีย์ เจดีย์ต่าง ๆ สิ่งก่อสร้างแบบนี้จะประดับประดาให้มีความงามมากน้อยตามความศรัทธาเชื่อถือ สถาปัตยกรรมเป็นการสื่อถึงวัฒนธรรมที่คงสภาพอยู่ได้นานที่สุด

2.1.2 สถาปัตยกรรมไทย

สถาปัตยกรรมไทยได้รับอิทธิพลจากวัฒนธรรมหลากหลายรูปแบบไม่ว่าจะเป็น วัฒนธรรมอินเดีย วัฒนธรรมจีน วัฒนธรรมขอมและดินแดนบางส่วนของเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ โดยเฉพาะอิทธิพลทางศาสนา คือ พุทธศาสนานิกายเถรวาท ซึ่งปัจจุบันเป็นศาสนาที่มีผู้นับถือมากที่สุดในประเทศไทย กลายเป็นพื้นฐานของเอกลักษณ์และศรัทธาของไทย ทำให้วัฒนธรรมทางพุทธศาสนาในประเทศไทยได้มีการพัฒนาตามกาลเวลา การรวมเอาความเชื่อท้องถิ่นที่มาจากศาสนาฮินดู การถือผี และการบูชาบรรพบุรุษ วัฒนธรรมจากชาวมุสลิมที่อาศัยอยู่ทางภาคใต้ของประเทศไทย รวมไปถึงวัฒนธรรมชาวจีนที่อพยพเข้ามาในสังคมไทย ทำให้เกิดการปรับตัวของวัฒนธรรมไทย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

จากบันทึกทางราชการของจีน และบันทึกของพระภิกษุจีน บ่งชี้ว่าตั้งแต่ในสมัยพุทธศตวรรษที่ 8 บริเวณที่ตั้งของประเทศไทยปัจจุบัน มีความหลากหลายของอาณาจักรก่อตั้งขึ้นและผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนไป แต่ละอาณาจักรก็มีวัฒนธรรมที่แตกต่างกัน แต่ยังคงไว้ซึ่งลักษณะเฉพาะตัวที่ถูกถ่ายทอดมาจนถึงปัจจุบัน อาทิ อาณาจักรทวารวดี, อาณาลังกาส, อาณาจักรละโว้ เป็นต้น รวมไปถึงอาณาจักรศรีวิชัยที่มีความสำคัญต่อพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศไทย ถือว่าเป็นอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ มั่งคั่ง ร่ำรวย และมีอาณาเขตกว้างขวาง การแสดงออกเชิงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมทางวัตถุ ซึ่งเป็นลักษณะเฉพาะตัวที่มีความเป็นรูปธรรมนั้น นิยมถ่ายทอดออกมาผ่านทางสถาปัตยกรรม สันติรักษ์ ประเสริฐสุข (2548) กล่าวว่า สถาปัตยกรรมแสดงให้เห็นถึงการดำรงอยู่ร่วมกันระหว่างสัญลักษณ์กับวัตถุที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อสื่อความหมายมโนคติ หรือศรัทธาในศาสนาต่อสังคม นั้นหมายความว่า เมื่อเกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม จะเกิดการเปลี่ยนแปลงของสถาปัตยกรรม การรักษาและถ่ายทอดลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมถือเป็นรักษารากเหง้าของวัฒนธรรมด้วยเช่นกัน

สำนักงานคณะกรรมการแห่งชาติ (2538) ได้ระบุว่า วัฒนธรรมในความหมายของคนไทยหมายถึง ความดีขึ้นประณีตขึ้นกว่าเดิม โดยการศึกษา ฝึกหัด พร้อมการฝึกหัดหรือการทำให้ประณีตขึ้นซึ่งจิตใจ รสนิยมและ จริตอัธยาศัยสภาพแห่งการที่ได้รับการอบรมหรือทำให้ประณีตขึ้นโดยมีนักวิชาการหลายท่านได้ให้คำอธิบายเพิ่มเติมเกี่ยวกับความหมายของวัฒนธรรม ไว้ดังนี้

อมราพงศาพิชญ์ (2534) อธิบายว่า วัฒนธรรมคือ รูปแบบพฤติกรรม วิธีชีวิตและระบบสัญลักษณ์ที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อใช้ในสังคม วัฒนธรรมในแต่ละสังคมจะเกิดจากการสั่งสมประสบการณ์ และถ่ายทอดสู่รุ่นต่อรุ่นในสังคม ส่วนเสาวนีย์ จิตต์หมวด (2538) อธิบายว่า วัฒนธรรมคือวิถีการดำเนินชีวิต หรือรูปแบบแห่งพฤติกรรม และบรรยายผลงานทั้งหมดที่มนุษย์ได้สร้างสรรค์ขึ้น อันได้แก่ ศาสนา ปรัชญา ภาษา กฎหมาย การปกครอง ศิลปะ ฯลฯ ซึ่งมีการส่งต่อและสืบทอดกันมา ขณะที่ ฉัตรทิพย์ นาถสุภา และวันวรจนะ เห็นว่าวัฒนธรรมไทย หมายถึง ความเชื่อ คุณค่า อุดมการณ์ และโลกทัศน์ คือ โครงสร้างส่วนบนของสังคม เป็นสิ่งที่ผลักดันเป็นเหตุผลเบื้องหลังการกระทำ นอกจากนี้ ชาย นครชัย (2560) ยังเห็นว่า วัฒนธรรมเป็นรากฐานของความมั่นคงของชาติ เป็นสิ่งที่แสดงถึงความ เป็นเอกลักษณ์ประจำชาติ และสามารถเปลี่ยนแปลงได้ตลอดเวลา

จากคำอธิบายข้างต้นสรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิถีในการดำเนินชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ มีการถ่ายทอดจากคนรุ่นหนึ่งสู่คนอีกรุ่นหนึ่ง และมีการเปลี่ยนแปลงได้ ดังนั้น ไม่ว่าจะวัฒนธรรมประเภทใดก็ตาม จะมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น เกิดการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ มีนักวิชาการได้ให้คำอธิบายเกี่ยวกับเรื่องการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมได้ดังนี้

สนิท สมัครการ (2542) กล่าวว่า วัฒนธรรมอาจมีการเปลี่ยนแปลงได้ โดยการเปลี่ยนแปลงทางสังคมอาจเกิดขึ้นได้จากความสัมพันธ์ทางสังคมในแต่ละเรื่อง อาจเกิดขึ้นในส่วนย่อยหรือส่วนใหญ่ของความสัมพันธ์ทางสังคมก็ได้ หรือการเปลี่ยนแปลงใดๆ ไม่ว่าจะการเปลี่ยนแปลงจะเปลี่ยนแปลงเล็กหรือใหญ่โตเพียงไรก็ตาม ย่อมถือเป็นการเปลี่ยนแปลงทางสังคมได้ทั้งสิ้น ส่วนการ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมนั้น ในทางปฏิบัติแล้วยากที่จะแยกออกจากกันได้โดยเด็ดขาด เพราะหากมีการเปลี่ยนแปลงเกิดขึ้น ท้ายที่สุดการเปลี่ยนแปลงจะส่งผลกระทบต่อถึงลักษณะดังกล่าวเสมอ

นำชัย ศุภฤกษ์ชัยสกุล, วิชชุดา กิจธรรม, ฐาศุภร์ จันประเสริฐ, นริศรา พิงโพธิ์สภ (2557) ได้อธิบายลักษณะของวัฒนธรรมไว้ว่า ในสังคมมนุษย์ถ้าเป็นสังคมเล็กประกอบไปด้วยกลุ่มชาติพันธุ์เดียว จะมีวัฒนธรรมเดียว มีวิถีชีวิตเหมือนกัน แต่ในสังคมใหญ่ย่อมมีความสลับ ซับซ้อนไปด้วยหลายชาติพันธุ์ มีขนบธรรมเนียมประเพณีที่แตกต่างกัน วิถีชีวิตที่เป็นรูปแบบเฉพาะกลุ่มชาติพันธุ์ของตน สังคมใดที่มีกลุ่มชาติพันธุ์กลุ่มใหญ่เป็นเจ้าของพื้นที่ วัฒนธรรมของพวกเขาจัดว่าเป็นวัฒนธรรมหลัก จะเห็นว่าที่วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงไปในด้านใดย่อมขึ้นอยู่กับวัฒนธรรมของสังคมนั้นๆ ว่าได้เปิดรับสิ่งแปลกใหม่ที่เข้ามากระทบได้มากน้อยเพียงไร หรือจะปิดกั้นไม่ยอมรับแล้วปล่อยให้วัฒนธรรมเปลี่ยนแปลงเองอย่างช้าๆ

นอกจากนี้ยังได้เสนอแนวคิดเกี่ยวกับการเปลี่ยนแปลงวัฒนธรรมไว้ ดังนี้

1. ทฤษฎีการแพร่กระจายทางวัฒนธรรม (Cultural Diffusion Theory) ทฤษฎีนี้ จะเน้นกระบวนการทางประวัติศาสตร์ที่ใช้อธิบายการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรม
2. ทฤษฎีและแนวคิดเกี่ยวกับการปรับตัวทางวัฒนธรรม เป็นการศึกษารองการปรับตัวทางวัฒนธรรมที่พิจารณาองค์ประกอบด้านต่างๆ อาทิเช่น องค์ประกอบด้านด้านศิลปวัฒนธรรมและสังคมวัฒนธรรมที่เป็นวิถีชีวิต ความเชื่อ องค์ประกอบด้านลักษณะเฉพาะของแต่ละสังคมวัฒนธรรม องค์ประกอบด้านสังคมข้างเคียงหรือการค้นพบสิ่งใหม่ภายในสังคมตนเอง องค์ประกอบด้านสัญลักษณ์และความหมาย องค์ประกอบด้านการถ่ายทอดวัฒนธรรม
3. ทฤษฎีความก้าวหน้าทางวัฒนธรรม (Cultural Progress)
4. แนวคิดความล่าช้าทางวัฒนธรรม (Cultural Lag) ซึ่งมองว่าการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะก่อให้เกิดภาวะการปรับตัวไม่ทันขึ้นเสมอ ทำให้เกิดความเฉื่อยหรือความล่าช้าทางวัฒนธรรมขึ้น

จากทฤษฎีดังกล่าวข้างต้นสามารถอธิบายได้ว่า วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลา โดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง เกิดการปรับตัวทางวัฒนธรรม และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังคงลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมดั้งเดิม ซึ่งพินิตทศน์ พิงภักดี (2560) ได้สรุปหน้าที่ของวัฒนธรรมไว้ใน พฤติกรรม นักท่องเที่ยวและการสื่อสารข้ามวัฒนธรรมไว้ 8 ประเด็น โดยหน้าที่ของวัฒนธรรมประการหนึ่งคือ การทำหน้าที่เป็น เครื่องหมาย สัญลักษณ์ ที่แสดงว่าสังคมหนึ่งแตกต่างไปจากอีกสังคมหนึ่ง

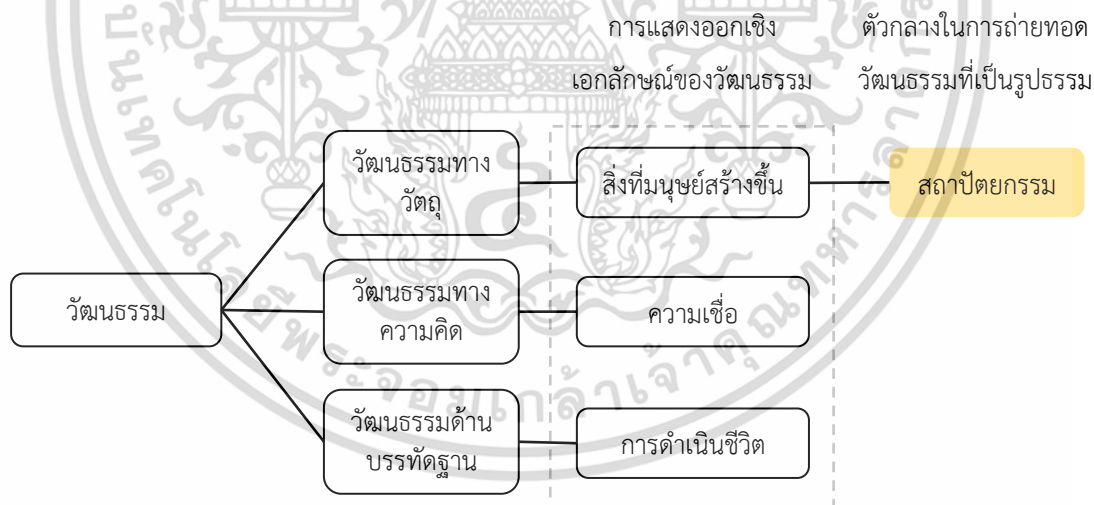
ลักษณะทางวัฒนธรรมสามารถแสดงออกมาได้หลายรูปแบบ ตามประเภทของวัฒนธรรม โดยทั่วไปแล้วมักจะแบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 2 ประเภท คือ (1) วัฒนธรรมที่เป็นวัตถุ และ (2) วัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุ แต่ปัจจุบัน (2564) นักสังคมวิทยาบางส่วนเห็นว่าแนวคิดที่เกี่ยวกับวัฒนธรรมที่ไม่ใช่วัตถุนั้นมีความคลุมเครือ จึงได้แบ่งวัฒนธรรมออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

(1) วัฒนธรรมทางวัตถุ (Material) ได้แก่ วัตถุสิ่งของเครื่องใช้ สิ่งประดิษฐ์และเทคโนโลยีต่าง ๆ ที่มนุษย์สร้างขึ้น เพื่อนำมาใช้ในสังคม เช่น สิ่งก่อสร้าง อาคารบ้านเรือน ที่อยู่อาศัย ยานพาหนะ อาหาร เสื้อผ้า ยารักษาโรค เป็นต้น

(2) วัฒนธรรมทางความคิด (Idea) หมายถึง วัฒนธรรมที่เกี่ยวกับความรู้สึกนึกคิด ทักษะคติ ความเชื่อต่าง ๆ

(3) วัฒนธรรมด้านบรรทัดฐาน (Norm) เป็นเรื่องของการประพฤติปฏิบัติตามระเบียบแบบแผนที่สังคมกำหนดเอาไว้

สรุปได้ว่า วัฒนธรรม หมายถึง วิธีในการดำเนินชีวิตที่มนุษย์สร้างขึ้น เป็นสัญลักษณ์ที่แสดงถึงความเป็นเอกลักษณ์ วัฒนธรรมจะมีการเปลี่ยนแปลงอยู่ตลอดเวลาโดยการเปลี่ยนแปลงทางวัฒนธรรมจะเร็วหรือช้าขึ้นอยู่กับบริบททางสังคมที่เกี่ยวข้อง และมีการถ่ายทอดจากรุ่นสู่รุ่น แต่ยังคงลักษณะเฉพาะที่บ่งบอกถึงวัฒนธรรมดั้งเดิมหรือเรียกว่าการปรับตัวทางวัฒนธรรม ซึ่ง 1 ในหน้าที่ของวัฒนธรรม คือการแสดงถึงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมรุ่นก่อนถ่ายทอดออกมาในวัฒนธรรมสมัยใหม่ โดยสามารถแสดงเอกลักษณ์ของวัฒนธรรมออกได้ผ่านทาง วัตถุหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น การแสดงออกทางความคิดผ่านทางความเชื่อ และการแสดงออกทางบรรทัดฐานของสังคมผ่านการดำเนินชีวิต ทั้งนี้การแสดงออกผ่านทางวัตถุหรือสิ่งที่มนุษย์สร้างขึ้น ถือเป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้วัฒนธรรมถูกถ่ายทอดออกมาเป็นรูปธรรม ดังรูปภาพที่ 2.1

รูปที่ 2.1 การถ่ายทอดวัฒนธรรมผ่านตัวกลาง

ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

ทั้งนี้ สถาปัตยกรรมศรีวิชัยเป็นสถาปัตยกรรมเก่าแก่ ซึ่งในสมัยนั้นคนนิยมสร้างสถาปัตยกรรมเพื่อตอบสนองความเชื่อทางศาสนา มีลักษณะการใช้งานและลักษณะเฉพาะที่จำเพาะแตกต่างจากการสร้างสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน หากต้องการนำลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมแบบเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ศรวิชัยมาเป็นตัวกลางของการถ่ายทอดวัฒนธรรม จำเป็นต้องเรียนรู้พื้นฐานการออกแบบทางสถาปัตยกรรม ซึ่งผู้วิจัยจะกล่าวถึงในหัวข้อถัดไป

2.1.3 องค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรม

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเป็นพื้นฐานในงานสถาปัตยกรรม เป็นส่วนสำคัญในการออกแบบงานสถาปัตยกรรม โดยจะอาศัยหลักการจัดวางองค์ประกอบอย่างเหมาะสม ทำให้เกิดคุณค่าและความงามทางสถาปัตยกรรม ซึ่งหมายถึง อาคารหรือกลุ่มอาคารรวมทั้งส่วนต่างๆ ที่เกี่ยวเนื่องสัมพันธ์กัน นำมาประกอบขึ้นเป็นงานสถาปัตยกรรมประเภทหนึ่งแล้ว สามารถสื่อให้งานสถาปัตยกรรมชิ้นนั้นๆสะท้อนออกมาถึงคุณลักษณะ ในแง่ของประโยชน์ใช้สอย หรือความงาม หรือคติความหมาย หรือทุกอย่างรวมกัน

องค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่สำคัญอยู่ 2 ลักษณะคือ

(1) องค์ประกอบแผนผัง หมายถึง ลักษณะทางกายภาพในแนวระนาบทางนอนที่บ่งบอกถึงที่ตั้ง ขนาดพื้นที่ว่าง ขอบเขต และความสัมพันธ์ระหว่างส่วนประกอบต่างๆที่ประกอบกันขึ้นในผัง ซึ่งแตกต่างกันตามความต้องการของแนวความคิดในการออกแบบ ในงานพุทธศาสนาสถาปัตยกรรมของไทย มีการแบ่งพื้นที่ภายในออกเป็น เขตพุทธาวาส เขตสังฆาวาส และเขตธรณีสงฆ์ โดยแต่ละเขตก็มีองค์ประกอบแผนผังที่มีแบบอย่างลักษณะเฉพาะตัว ตามหน้าที่ของประโยชน์ใช้สอยหรือคติสัญลักษณ์ในทางพุทธศาสนา

(2) องค์ประกอบอาคาร หมายถึง ส่วนของอาคารที่ประกอบหรือประดับตกแต่งขึ้นด้วยองค์ประกอบย่อยต่างๆ เพื่อให้อาคารสามารถคงอยู่ได้อย่างมั่นคงแข็งแรง ทั้งมีความประณีตงดงาม และสื่อแสดงออกถึงความหมายหรือคติในทางพุทธปรัชญาได้อย่างสมบูรณ์ องค์ประกอบอาคารจำแนกออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.1) องค์ประกอบโครงสร้าง หมายถึง ชิ้นส่วนของวัสดุต่างๆ ที่นำมาต่อ หรือยึดโยง หรือประกอบรวมกันขึ้นเป็นโครงร่างของอาคาร ตามกรรมวิธีหรือกระบวนการก่อสร้างที่เป็นระบบ ภายใต้กฎเกณฑ์และระเบียบแบบแผนทางการช่างของกลุ่มชนหรือสังคมนั้น ๆ ซึ่งโครงสร้างของอาคารในงานสถาปัตยกรรมไทยจะมีองค์ประกอบสำคัญอยู่ 3 ส่วน ได้แก่

2.1.1) องค์ประกอบโครงสร้างส่วนฐาน ได้แก่ องค์ประกอบของโครงสร้างของอาคารที่ประกอบกันขึ้นเป็นส่วนฐานอาคาร เพื่อทำหน้าที่รับน้ำหนักที่ถ่ายจากส่วนบนที่อยู่เหนือพื้นเรือนขึ้นไป ก่อนถ่ายลงสู่ดิน อาคารทางศาสนาของไทยนั้น นิยมใช้อิฐหรือศิลาแลงก่อเป็นแผงตันแล้วประดับตกแต่งให้เป็น ฐาน ที่มีรูปแบบชนิดต่างๆตามคติสัญลักษณ์ เช่น ฐานบัว ฐานสิงห์ ฯลฯ องค์ประกอบที่สำคัญส่วนนี้ คือ พื้น ฐานราก

2.1.2) องค์ประกอบโครงสร้างส่วนเรือน ได้แก่ องค์ประกอบของโครงสร้างอาคารที่ประกอบกันขึ้นเป็นตัวเรือน เพื่อทำหน้าที่ยึดต่อเป็นผืนผนังสำหรับห่อหุ้มอาคาร

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รวมทั้งรับน้ำหนักที่ถ่ายลงมาจากส่วนหลังคา ก่อนถ่ายผ่านลงไปสู่ส่วนฐานเรือนต่อไป องค์ประกอบที่สำคัญส่วนนี้ คือ เสา ผนัง ประตู-หน้าต่าง

2.1.3) องค์ประกอบโครงสร้างส่วนหลังคา ได้แก่ องค์ประกอบต่างๆของโครงสร้างอาคารที่อยู่เหนือส่วนเรือนขึ้นไป ประกอบเข้ากันเป็นโครงหลังคา เพื่อทำหน้าที่ปกคลุมพื้นที่ว่างส่วนล่างลงมา องค์ประกอบที่สำคัญในส่วนนี้ คือ ฝ้า จันทัน ออกไก่ ตั่ง เค้า คันทวย

2.2) องค์ประกอบตกแต่ง หมายถึง ส่วนประกอบต่างๆที่สร้างขึ้นเพื่อเสริมแต่งให้อาคาร มีความสวยงามยิ่งขึ้น สามารถแยกย่อยออกได้เป็น 2 ลักษณะ คือ

2.2.1) องค์ประกอบตกแต่งจริง หมายถึง การประดับตกแต่งที่สร้างขึ้นบนส่วนต่างๆของอาคารที่ไม่ใช่เป็นองค์ประกอบโครงสร้างหลักโดยตรง แต่เป็นการประดับตกแต่งเพิ่มเข้าไปเพื่อให้อาคารนั้นๆ มีความสมบูรณ์ทั้งในเชิงความงามและความหมายยิ่งขึ้น เช่น จิตรกรรมฝาผนัง ดาวเพดาน ซ่อฟ้า ไบระกา หางหงส์ บราลี บัวหัวเสา ฯลฯ องค์ประกอบประเภทนี้หากไม่คำนึงถึงความต้องการในเชิง คติความเชื่อ ความหมายหรือมโนปรัชญา สำหรับอาคารแล้ว อาจจะมีหรือไม่ก็ได้ เพราะไม่ได้มีบทบาทหน้าที่สำคัญต่อความมั่นคงแข็งแรงของอาคารโดยตรง

2.2.2) องค์ประกอบตกแต่งเสริม หมายถึง การประดับตกแต่งที่ทำเสริมขึ้นบนส่วนขององค์ประกอบที่เป็นโครงสร้างสำคัญของอาคารนั้นๆ เช่น คันทวย หน้าบัน ตัวลายองเชิงชาย ฯลฯ ทั้งนี้เพื่อให้องค์ประกอบย่อยเหล่านั้น นอกจากจะมีความประณีตงดงามขึ้นแล้ว ยังแฝงความหมายที่เป็นเชิงสัญลักษณ์อีกด้วย เช่น คันทวยที่แกะสลักเป็นรูปนาคหรือมังกร เสาที่ทำส่วนปลายเสาเป็นรูปบัว อย่างที่เรียกว่า บัวหัวเสา ฯลฯ องค์ประกอบเหล่านี้จึงทำหน้าที่ 2 บทบาทในเวลาเดียวกันคือ เป็นทั้งองค์ประกอบทางโครงสร้าง และองค์ประกอบตกแต่ง

สรุปได้ว่าการออกแบบสถาปัตยกรรมมีองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 2 องค์ประกอบ โดยคำนึงถึงประโยชน์ใช้สอยเป็นหลัก โดยที่สถาปัตยกรรมจะสะท้อนลักษณะในด้านการใช้งาน ความงามหรือคติความหมายผ่านทางองค์ประกอบ นั้นหมายความว่า หากต้องการนำลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมศรีวิชัยมาเป็นตัวกลางของการถ่ายทอดวัฒนธรรม ต้องศึกษาองค์ประกอบที่สำคัญทั้ง 2 องค์ประกอบในสถาปัตยกรรมศรีวิชัย เพื่อนำมาเปรียบเทียบกับองค์ประกอบในสถาปัตยกรรมสมัยใหม่

ทั้งนี้การออกแบบสถาปัตยกรรมที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของสังคมมักมีจุดร่วมบางอย่างที่เหมือนกันหรือคล้ายคลึงกัน เป็นแบบแผนเดียวกัน สามารถจัดกลุ่มรวมอยู่ในประเภทเดียวกันได้ ไม่ที่จะเป็นการออกแบบพื้นที่ใช้สอย การออกแบบรูปทรงอาคาร ไปจนถึง การออกแบบลวดลายประดับอาคาร ซึ่งการจัดประเภทของสถาปัตยกรรมทำให้สามารถนำองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมเหล่านี้มาเปรียบเทียบกับลักษณะการออกแบบที่เหมือนหรือคล้ายคลึงกันได้

2.1.4 สถาปัตยกรรมไทยและการแบ่งประเภท

สถาปัตยกรรมไทยสามารถแบ่งประเภทได้หลากหลายรูปแบบ ทั้งกำหนดประเภทจากองค์ประกอบของงานสถาปัตยกรรม โดยส่วนใหญ่นิยม กำหนดจากลักษณะการใช้งาน ซึ่งสถาปัตยกรรมไทยสามารถแบ่งหมวดหมู่ได้ 2 ประเภท ดังนี้

- (1) อาคารทางศาสนา เช่น พระวิหาร พระอุโบสถ สถูป เจดีย์ เป็นต้น
- (2) อาคารพักอาศัย เช่น พระราชวัง ตำหนัก บ้านเรือน เป็นต้น

นอกจากนี้ อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (2548) ยังได้กำหนดประเภทของสถาปัตยกรรมตามจุดมุ่งหมายของงานสถาปัตยกรรมไว้ 3 หมวดหมู่ คือ

(1) สถาปัตยกรรมร่วมสมัย หมายถึง บรรดาสิ่งก่อสร้างที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยทางด้านเศรษฐกิจ สังคมและวัฒนธรรมร่วมสมัย เป็นทั้งส่วนที่สนองความต้องการจำเป็นในระดับท้องถิ่น และส่วนที่เป็นอิทธิพลจากโลกภายนอก

(2) สถาปัตยกรรมแบบพื้นถิ่น หมายถึงสถาปัตยกรรมแบบประเพณี ที่ดำรงอยู่ในชุมชนพื้นถิ่น ส่วนใหญ่แล้วจะเป็นงานสถาปัตยกรรมที่ใช้ประกอบอาชีพและอยู่อาศัยของผู้ที่มีอาชีพทางกสิกรรม เช่น ยุงข้าว โรงต้มเกลือ ตลอดจนถึงเรือนพักอาศัยแบบต่างๆ

(3) สถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทย โดยทั่วไปแล้ว หมายถึง สถาปัตยกรรมแบบไทยที่พัฒนาการต่อเนื่องทางประวัติศาสตร์ตั้งแต่ยุคการรับวัฒนธรรมแบบอินเดียมาจนถึงยุคอารยธรรมไทย เป็นสายที่ไม่ได้รับอิทธิพลจากโลกตะวันตกทั้งในรูปและความหมายทางสัญลักษณ์ ถึงแม้ว่าจะได้รับความรู้และใช้เทคนิควิทยาร่วมสมัย

จะเห็นได้ว่าสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยเป็นสถาปัตยกรรมทางประวัติศาสตร์ของไทย ถือเป็นสถาปัตยกรรมแบบประเพณีไทย ในขณะที่การถ่ายทอดวัฒนธรรมโดยการนำลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยมาเป็นตัวกลางเพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ มีแนวโน้มถูกจัดอยู่ในหมวดหมู่ของสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ดังนั้นหากนำลักษณะเฉพาะทางสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยมาเป็นตัวกลางเพื่อออกแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ จะต้องศึกษาแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

2.2 สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

สถาปัตยกรรมร่วมสมัย หมายถึง สิ่งก่อสร้างที่มุ่งประโยชน์ใช้สอยด้านเศรษฐกิจ สังคม และวัฒนธรรมร่วมสมัย คือ ผสมผสานระหว่างวัฒนธรรมเดิมและวัฒนธรรมสมัยใหม่ เป็นทั้งที่สนองความต้องการจำเป็นในระดับท้องถิ่น และส่วนที่เป็นอิทธิพลจากโลกภายนอก (อนุวิทย์ เจริญศุภกุล : 2540) โดยแนวโน้มของความร่วมมือในสถาปัตยกรรมเกิดจากการพิจารณาลักษณะเฉพาะของสถาปัตยกรรมประเพณีสอดคล้องกับพื้นถิ่นและภูมิอากาศ คำนึงถึงบริบทสังคมและส่งเสริมคุณค่าเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของมนุษย์ ตอบสนองรูปแบบวัฒนธรรมร่วมสมัย อันหมายถึงการแสดงออกถึงความเป็นตัวเอง แต่มีรากเหง้ามาจากอดีตและต้องตระหนักถึงการผสมผสานกันให้เกิดแนวคิดความร่วมมือที่พร้อมเป็นคำตอบต่อปัจจุบันและอนาคตของวิถีชีวิตและสถาปัตยกรรมในสังคมร่วมสมัยนั้น ๆ (กิจชัย จิตขจรวานิช : 2545) จากคำอธิบายที่กล่าวมาข้างต้น สรุปได้ว่า สถาปัตยกรรมร่วมสมัย คือสถาปัตยกรรมที่ผสมผสาน สถาปัตยกรรมประเพณี ร่วมกับ สถาปัตยกรรมสมัยใหม่ โดยคำนึงถึงความเหมาะสมของการออกแบบและเคารพบริบทของสังคมนั้น ๆ

2.2.1 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยโดยพื้นฐานในการออกแบบงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณีล้วนอาศัยระเบียบวิธีรองรับด้วยมิติที่สำคัญ (อาวุธ เงินชุกกลิ่น : 2549) ดังนี้

(1) มิติทางพื้นที่ เน้นการสัมผัสรู้ด้านการใช้ที่ว่างทั้งในทางแนวราบและแนวตั้ง โดยมีการจัดวางการเข้าถึงในแต่ละส่วนอย่างเป็นลำดับขั้นตอน ตามนัยของการจัดแบ่งพื้นที่ใช้สอยที่ถูกกำหนดไว้อย่างชัดเจน

(2) มิติทางรูปลักษณ์ แสดงออกถึงการใช้รูปแบบภายใต้รูปทรงและองค์ประกอบตกแต่งที่ไม่เพียงแต่อธิบายให้เข้าใจถึงความงามในเชิงศิลปกรรม ภายใต้กระบวนการสร้างสรรค์และจิตวิญญาณที่เป็นลักษณะเฉพาะตัวเท่านั้น แต่ยังสะท้อนถึงแนวความคิดที่แฝงด้วยเนื้อหาเชิงคติความหมายในเชิงปรัชญาให้ปรากฏบนรูปสัญลักษณ์ อันแยบยล ที่ผสมผสานกันได้อย่างกลมกลืน

(3) มิติทางคติความหมาย การออกแบบอาคารขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ บ้างเน้นพื้นที่ใช้สอย บ้างเน้นทางคติความเชื่อ บ้างก็เน้นทั้งประโยชน์ในทางกิจกรรมควบคู่กับเน้นการสร้างรูปลักษณ์ที่มีคติแฝงอยู่

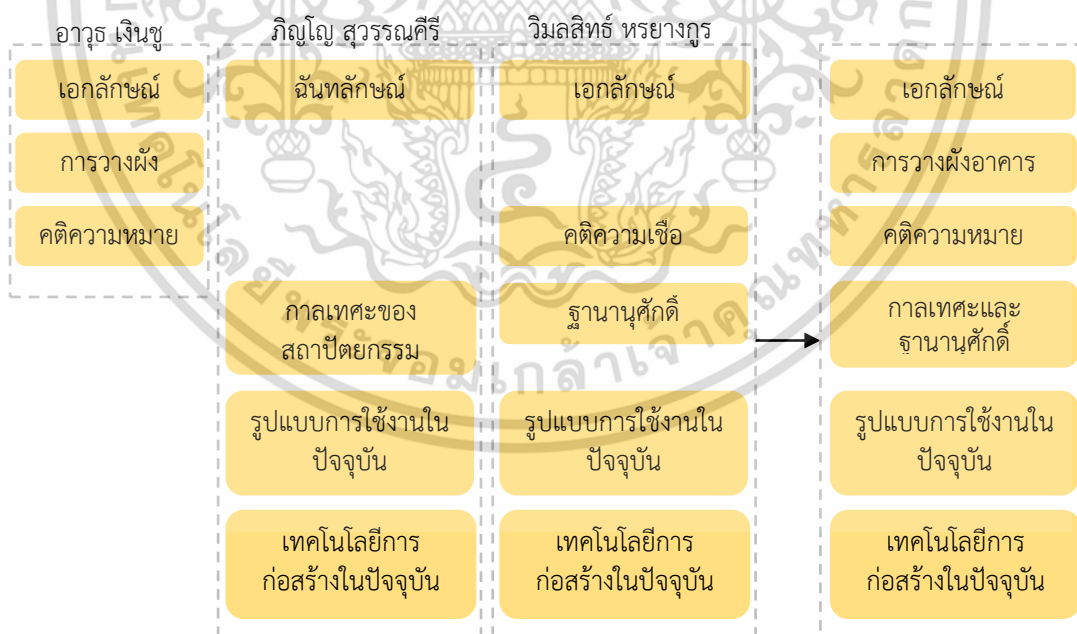
ขณะที่ศิลปินแห่งชาติ ได้กล่าวถึงการออกแบบสถาปัตยกรรมไทย โดยเปรียบกับการแต่งร้อยกรองว่า สถาปัตยกรรมไทยก็มีฉันทลักษณ์เช่นเดียวกับ โคลง ฉันท์ กาพย์ กลอน ที่มีการใช้สัมผัส มีบังคับครุ ลหุ ต้องรักษาให้ถูกต้อง ในงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณี แม้จะมีการเปลี่ยนแปลงไปตามการใช้งานหรือเทคโนโลยีการก่อสร้างแต่ฉันทลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทยควรรักษารูปลักษณ์เดิมไว้ และจำต้องประยุกต์ใช้ระบบโครงสร้างที่สอดคล้องกับการใช้สอยได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะของประเภทงานสถาปัตยกรรม (ภิญโญ สุวรรณคีรี : 2549)

นอกจากนี้ยังมีนักวิชาการ ให้ความเห็นไว้ว่า การพัฒนาสถาปัตยกรรมเป็นไปตามลักษณะเศรษฐกิจ สังคม และวิทยาการแผนใหม่ในยุคที่บ้านเมืองกำลังอยู่ในระหว่างการพัฒนา ควรพัฒนาควบคู่ไปกับการอนุรักษ์ของเดิม และการสร้างรูปแบบใหม่ที่เหมาะสมกับสภาพเศรษฐกิจ สังคม และวิถีการดำเนินชีวิตในปัจจุบัน เพื่อให้มีเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมร่วมสมัย ซึ่งจำเป็นต้องนำปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจำนวนมากมาร่วมพิจารณาเพื่อการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรม ทั้งปัจจัยใหม่ที่เกิดจากสภาพการณ์ของสังคมปัจจุบันและปัจจัยเดิมที่มีการผสมผสานกันอย่างบูรณาการ โดยเสนอ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

แนวคิด คิดใหม่-ทำใหม่ ซึ่งตั้งอยู่บนพื้นฐานที่ว่า การสร้างสรรค์เอกลักษณ์ไทยท่ามกลางกระแสโลกาภิวัตน์ โดยต้องนำไปสู่ความชัดเจนเชิงรูปนาม เพื่อการนำไปใช้และพัฒนาได้อย่างต่อเนื่อง ตามลักษณะพลวัตของสังคมโลกยุคใหม่ จึงไม่ควรมีข้อจำกัดทางด้านเวลาที่จะนำไปสู่การด่วนสรุปในรูปแบบกระบวนการสร้างสรรค์เป็นกระบวนการระยะยาว จนกว่าจะเกิดการลงตัวเป็นแบบอย่างที่ยอมรับโดยทั่วกัน จากการปรากฏของแนวทางเดิม ๆ ซ้ำแล้วซ้ำอีก ซึ่งแนวคิดนี้ต้องนำไปสู่ปัจจัยต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องมาพิจารณาพร้อมกันทั้งปัจจัยใหม่และปัจจัยเดิม ซึ่งเป็นตัวกำหนดรูปแบบสถาปัตยกรรมให้ออกมาเป็นรูปธรรม (องค์ประกอบของสถาปัตยกรรม) และรูปธรรมเชิงนามธรรม (ความรู้สึกที่เกิดขึ้นกับสถาปัตยกรรม) ที่แสดงถึงเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมร่วมสมัย โดยต้องคำนึงถึงความขัดแย้งในเชิงฐานารูปและฐานานุศักดิ์ด้วย เนื่องจากรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีแต่เดิมนั้นใช้เฉพาะกับอาคารของราชสำนัก และอาคารทางศาสนา จึงมีข้อจำกัดในการนำมาใช้กับอาคารประเภทอื่น ๆ ของสังคมปัจจุบัน เช่น อาคารพาณิชย์กรรม เป็นต้น (วิมลสิทธิ์ ทรยางกูร : 2554)

จากการศึกษาข้างต้นจะเห็นว่า แนวความคิดในการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย โดยใช้รูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยประเพณี มีองค์ประกอบของสถาปัตยกรรมได้แก่ เอกลักษณ์ การใช้งาน ตลอดจนคติความเชื่อของงานสถาปัตยกรรม และนำมาประยุกต์ใช้ให้สอดคล้องกับอาคารในสังคมปัจจุบัน โดยจะต้องคำนึงถึง การใช้งาน เทคโนโลยีการก่อสร้าง ฐานารูปและฐานานุศักดิ์ที่เหมาะสม ซึ่งสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 2.2

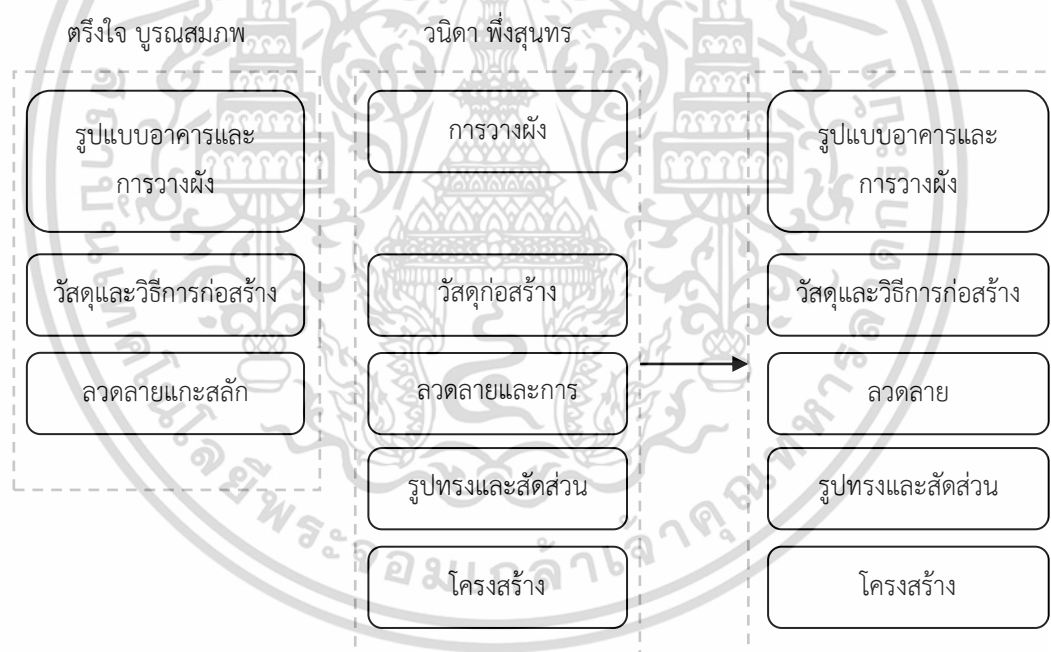
รูปที่ 2.2 องค์ประกอบของสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.2 เอกลักษณะในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

องค์ประกอบเอกลักษณ์สถาปัตยกรรมไทยประเพณีและการจำแนกลักษณะสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยเป็นสถาปัตยกรรมไทยถูกจัดให้อยู่ในแนวรูปแบบของสถาปัตยกรรมไทยประเพณี ซึ่งการนำรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยประเพณีมาใช้กับอาคารประเภทต่าง ๆ ที่มีการปรับเปลี่ยนวิธีการใช้งานตามบริบทสังคมในปัจจุบันจำเป็นต้องเรียนรู้สิ่งสำคัญที่สร้างลักษณะสถาปัตยกรรมไทย เพื่อนำมาวิเคราะห์เพื่อสร้างสถาปัตยกรรมรูปแบบใหม่โดย ตรึงใจ บูรณสมภพ (2533) กล่าวถึงสิ่งสำคัญที่สร้างลักษณะสถาปัตยกรรมไทย สามารถจำแนกออกเป็น 3 ลักษณะ ได้แก่ (1) รูปแบบอาคารและการวางผังจัดพื้นที่ว่าง (2) วัสดุและวิธีการก่อสร้าง และ (3) ส่วนประกอบของอาคาร ลวดลายแกะสลัก และรายละเอียดอื่น ๆ ขณะที่ วนิดา พึ่งสุนทร (2541) อ้างอิงจากหนังสือ สรรค์สร้างอย่างไทย ได้แบ่งลักษณะในการอธิบายสถาปัตยกรรมไทยไว้ 5 ลักษณะ ได้แก่ (1) การวางผัง (2) วัสดุก่อสร้าง (3) ลวดลายและการตกแต่ง (4) รูปทรงและสัดส่วน และ (5) โครงสร้าง ดังแสดงในรูปที่ 2.3

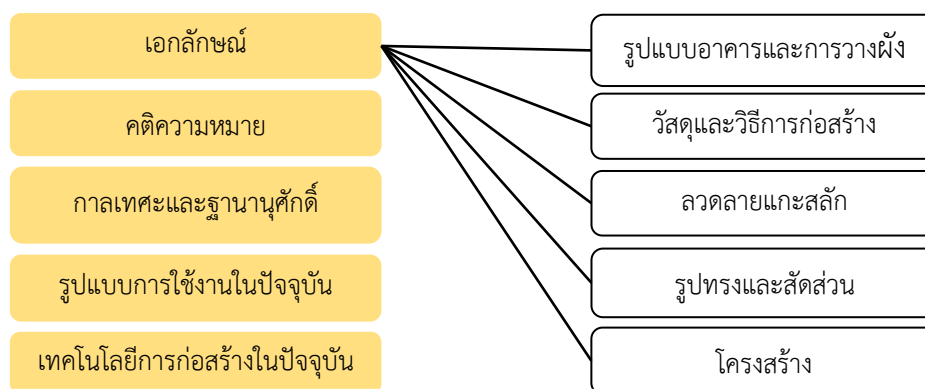

รูปที่ 2.3 องค์ประกอบของลักษณะเอกลักษณ์ในงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณี

ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

สรุปได้ว่า องค์ประกอบของลักษณะเอกลักษณ์ในงานสถาปัตยกรรมไทยประเพณีประกอบไปด้วย 5 องค์ประกอบ (รูปที่ 2.3) ซึ่งรวมรูปแบบอาคารและการวางผังเอาไว้ ดังนั้นแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย ในส่วนการวางผังอาคารนั้น จะถือได้ว่าเป็นองค์ประกอบของเอกลักษณ์ ดังรูปที่ 2.4

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.4 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย รายละเอียดเอกลักษณ์
ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

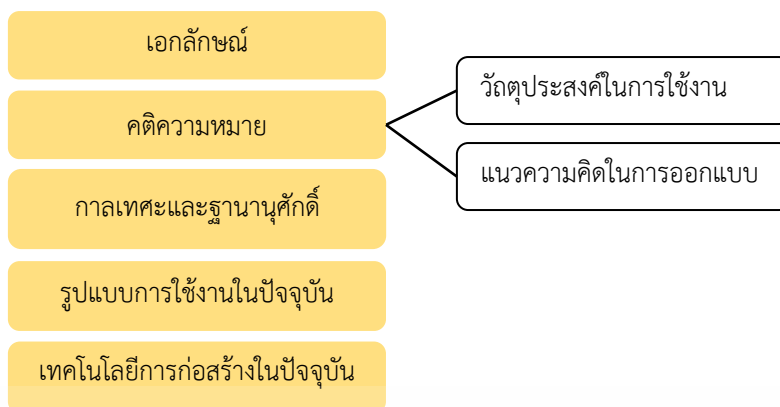
2.2.3 คติความหมายในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

องค์ประกอบของคติความหมาย ความเชื่อดั้งเดิมของไทยคือ ความเชื่อในเรื่องผีสารธรรมชาติ ไสยศาสตร์ จนต่อมาได้มีการเผยแพร่ศาสนา ไทยได้รับเอาความเชื่อจากการนับถือพุทธศาสนาเข้ามา (ประเวศ อินทองปาน : 2555) เป็นความเชื่อในลักษณะผสมผสานระหว่างความเชื่อทางศาสนากับความเชื่อทางไสยศาสตร์ ความเชื่อลักษณะนี้ปรากฏเด่นชัดในการประกอบพิธีกรรม ทำให้เกิดการสร้างสถาปัตยกรรมเพื่อการบูชาความเชื่อ สถาปัตยกรรมไทยจึงมีความเกี่ยวข้องกับศาสนาและคติความเชื่อ ทำให้เกิดการสร้างสถาปัตยกรรม ที่แสดงถึงความเชื่อ โดยใช้สัญลักษณ์เชิงความหมายเป็นตัวแทนของความเชื่อ นับว่าศาสนามีอิทธิพลต่อการสร้างสถาปัตยกรรมของไทย จนทำให้เกิดเป็นวัฒนธรรม และเป็นเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมไทย

อย่างไรก็ตามอาวูธ เงินชุกลิน (2549) เห็นว่า การออกแบบอาคารขึ้นอยู่กับวัตถุประสงค์ บ้างเน้นพื้นที่ใช้สอย บ้างเน้นทางคติความเชื่อ บ้างก็เน้นทั้งประโยชน์ในทางกิจกรรมควบคู่กับเน้นการสร้างรูปลักษณ์ที่มีคติแฝงอยู่ ทั้งนี้เพื่อส่งเสริมให้กิจกรรมดังกล่าวมีมิติในทางความหมายยิ่งขึ้น นอกจากนี้ชวพงศ์ ชำนิประศาสน์ (2561) ได้ให้ความเห็นของคติความหมายในงานสถาปัตยกรรมไทยว่า สถาปัตยกรรมไทยมีสิ่งตกแต่งเป็นสัญลักษณ์ บ่งบอกถึงวัตถุประสงค์ของการใช้งาน และบ่งบอกถึงฐานะทางสังคมและอำนาจทางการเมือง

จากการศึกษาข้างต้นทำให้สามารถสรุปได้ว่า คติความเชื่อและคติความหมาย หมายถึงวัตถุประสงค์ในการใช้งานอาคารและประโยชน์ใช้สอยโดยแสดงออกทางสัญลักษณ์ ซึ่งบ่งบอกถึงฐานะทางสังคมหรือแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรม ดังรูปที่ 2.5

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.5 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย รายละเอียดคติความหมาย
ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

2.2.4 กาลเทศะและฐานานุศักดิ์ในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

กาลเทศะของอาคารตามฐานานุศักดิ์ สถาปัตยกรรมไทยเป็นสิ่งก่อสร้างที่ประกอบด้วย ความเชื่อและประโยชน์ใช้สอย รวมไปถึงอาคารมีฐานานุศักดิ์ต่าง ๆ ซึ่งหมายถึง ตามควรแก่เกียรติ ศักดิ์ (ตามพจนานุกรม ฉบับราชบัณฑิตยสถาน : 2542) ที่สามารถบอกถึงชนชั้นและฐานะของผู้อยู่ ฐานานุศักดิ์ในงานสถาปัตยกรรมไทย หมายถึงการแสดงฐานะ และตำแหน่งหน้าที่ของบุคคลให้ ปรากฏในสังคมโดยอาศัยรูปแบบและลักษณะศิลปะทางสถาปัตยกรรมไทยเป็นเครื่องบ่งชี้ (เนติ โชติ ช่วงนिति : 2553) โดยที่งานสถาปัตยกรรมไทยประเพณี มีรูปแบบอันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะตน เป็น มรดกทางวัฒนธรรมอันสำคัญที่มีแบบแผนในการใช้สอยและการออกแบบมาช้านาน อาคารใน สมัยก่อนมีระเบียบในการออกแบบสร้างสรรค์ที่มีความเกี่ยวข้องกับเรื่องของฐานานุศักดิ์ การจะนำ สถาปัตยกรรมไทยประเพณี มาประยุกต์ใช้นั้นต้องคำนึงถึงปัจจัยหลายประการเพื่อไม่ให้เกิดความ ขัดแย้ง หรือความไม่เหมาะสม โดยเฉพาะอย่างยิ่งในเรื่องของฐานานุกรมและฐานานุศักดิ์ ซึ่งจะ แบ่งแยกตามลำดับผู้ครองเรือนตามชนบประเพณีเดิม ดังคำกล่าวที่ว่า ถนนมีกฎจารจรฉันใด ในสังคม ก็ต้องมีระบบกริยามารยาทฉันนั้น (นิจ หิณชิระนันท์ : 2550)

ทั้งนี้ ภิญโญ สุวรรณคีรี (2547) ได้แบ่งฐานาศักดิ์ของอาคารในสมัยก่อน เป็น 4 ประเภท ตามลำดับสูงไปสามัญ ดังนี้

(1) เครื่องยอด สถาปัตยกรรมเครื่องยอดมีความผูกพันกับศาสนา เป็นการก่อสร้าง อาคารเพื่อเป็นพุทธบูชาและเทวบูชา การออกแบบเน้นรูปทรงไปทางตั้งเพื่อให้ได้ลักษณะที่สูงเด่นกว่า อาคารอื่น ๆ ทำให้เกิดลักษณะของสถาปัตยกรรมเครื่องยอด

(2) เครื่องลำยอง สถาปัตยกรรมเครื่องลำยองใช้กับอาคารที่สร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับ ของพระเจ้า พระมหากษัตริย์ หรือเป็นอุเทสิกเจดีย์ซึ่งหมายถึงเจดีย์ที่สร้างอุทิศพระพุทธเจ้าเท่านั้น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

องค์ประกอบของเครื่องถ่ายยง ได้แก่ ช่อฟ้า ใบระกา รวยระกา งวงไอยรา นาคสะดุ้ง หางหงส์ ลานหน้าบัน

(3) เรือนเครื่องก่อ แต่เดิมเป็นอาคารที่อยู่อาศัย ที่มีการพัฒนาวัสดุก่อสร้างเป็นการก่ออิฐถือปูน ซึ่งการก่ออิฐถือปูนในสมัยก่อนนั้นมักจะใช้กับการก่อสร้างพระราชวังหลวง วังของเจ้านาย และเรือนของข้าราชการบริพาลระดับสูง

(4) เรือนเครื่องสับ เป็นอาคารที่อยู่อาศัย แต่ลักษณะพิเศษของอาคารประเภทนี้จะมีฐานานุศักดิ์ในตัวของมันเองอยู่ทุกหลัง โดยใช้สัญลักษณ์เป็นรูปแบบของอาคารและวัสดุรวมถึงฝีมือสกุลช่างที่แตกต่างกันแสดงถึงฐานะของผู้ครองเรือน

การแบ่งฐานานุศักดิ์ของอาคารดังกล่าว ทำให้ต้องมีการจัดแบ่งประเภทเพื่อเปรียบเทียบฐานานุศักดิ์ของงานสถาปัตยกรรม เพื่อให้เกิดความเข้าใจตรงกันในการเลือกองค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมที่เหมาะสมมาประยุกต์ใช้เข้ากับอาคารแต่ละประเภท ทั้งนี้จะจัดลำดับฐานานุศักดิ์อาคาร อ้างอิงตามลักษณะการใช้งานของสถาปัตยกรรมในปัจจุบันที่ได้กล่าวถึงในหัวข้อ 2.2.3 คือ

(1) สถาปัตยกรรมทางศาสนา เปรียบฐานานุรูปกับสถาปัตยกรรมเครื่องยอด

(2) สถาปัตยกรรมที่อยู่อาศัย ซึ่งสามารถจัดลำดับฐานานุศักดิ์อาคารตามผู้ครองเรือนได้ดังนี้

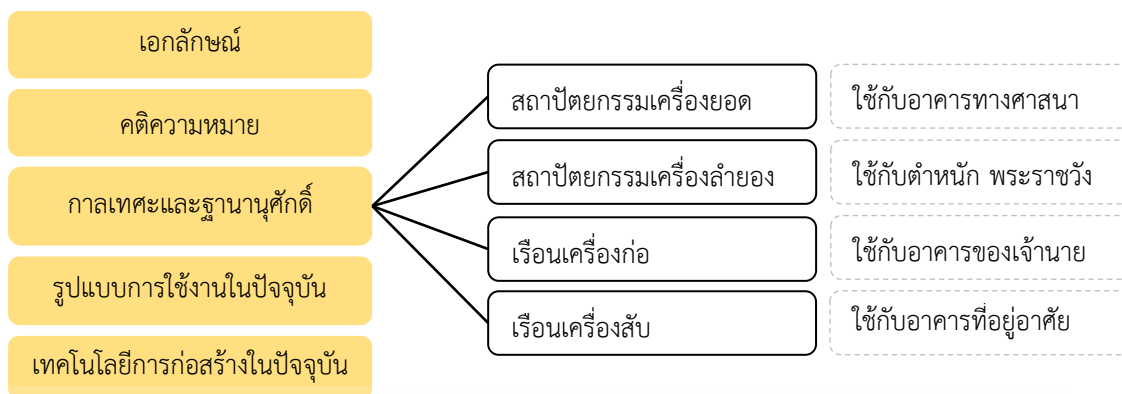
2.1) พระราชวัง ถือเป็นอาคารของพระมหากษัตริย์ เปรียบฐานานุรูปกับสถาปัตยกรรมเครื่องถ่ายยง

2.2) ตำหนักหรืออาคารราชการ ถือเป็นศักดิ์นาเจ้านายหรือข้าราชการบริพาลระดับสูง เปรียบฐานานุรูปกับเรือนเครื่องก่อ

2.3) อาคารอยู่อาศัย รวมไปถึงประเภทอาคารตามกฎกระทรวง ฉบับที่ 55 ออกตามพระราชบัญญัติควบคุมอาคารถือเป็นอาคารที่อยู่อาศัยผู้ครองเรือนทั่วไป เปรียบฐานานุรูปกับเรือนเครื่องสับ

การจัดลำดับฐานานุรูปและฐานานุศักดิ์มีประโยชน์ต่อการศึกษาแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัย จะต้องนำเอาเอกลักษณ์จากสถาปัตยกรรมประเพณีไทย มาปรับเปลี่ยนลดทอน เพื่อมาประยุกต์ใช้กับสถาปัตยกรรมในปัจจุบันแต่ละประเภทให้เหมาะสม ซึ่งสามารถแสดงได้ดังรูปที่ 2.6

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

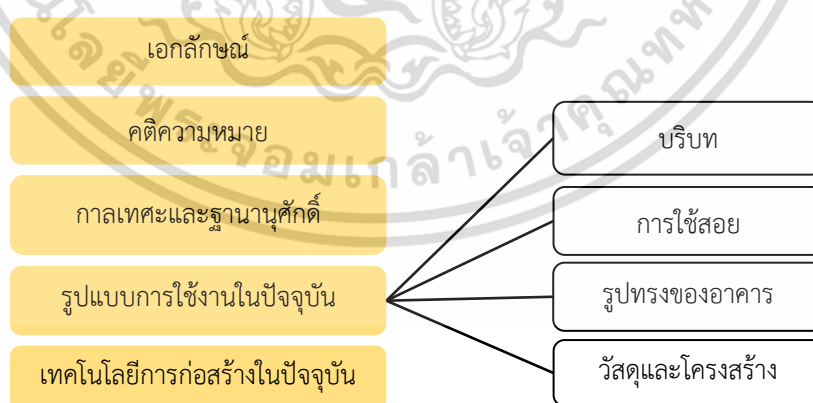

รูปที่ 2.6 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย รายละเอียดฐานานุศักดิ์ของงานสถาปัตยกรรม
ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

2.2.5 รูปแบบการใช้งานในปัจจุบันในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

องค์ประกอบของรูปแบบการใช้งานสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน สร้างขึ้นเพื่อวัตถุประสงค์ของการใช้งานที่หลากหลาย ฐานการออกแบบสถาปัตยกรรมต้องคำนึงถึงปัจจัย (Bert Bielefeld : 2013) ต่างๆ ได้แก่ (1) บริบทหรือสภาพแวดล้อมของพื้นที่ตั้งของสถาปัตยกรรม (2) การใช้สอย คือ ความต้องการพื้นที่ของผู้ใช้งานอาคารหรือวัตถุประสงค์ในการออกแบบ (3) รูปทรงของอาคาร และ (4) วัสดุและโครงสร้าง

ทั้งนี้ หากต้องการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยนั้น จะต้องมีตำแหน่งที่ตั้งของอาคารใหม่ วัตถุประสงค์ในการออกแบบให้แน่ชัดเสียก่อน จึงจะสามารถนำมาวิเคราะห์รูปแบบการใช้งานในปัจจุบันได้ ดังแสดงในรูปที่ 2.7

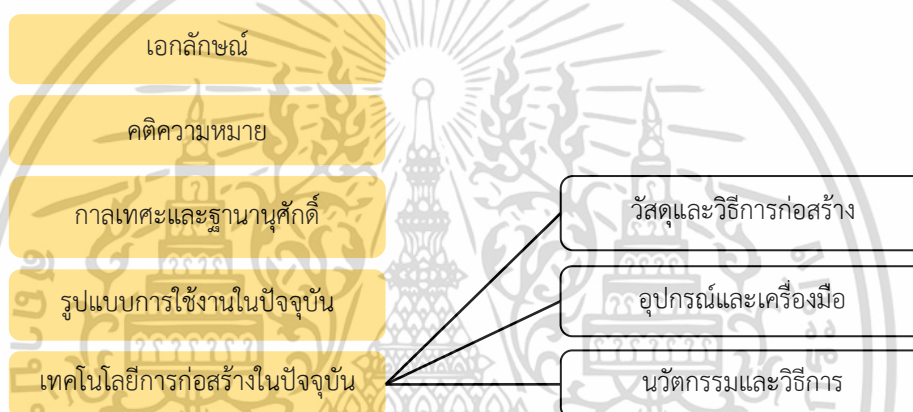

รูปที่ 2.7 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย องค์ประกอบรูปแบบการใช้งานในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.2.6 เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบันในสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน (วิมลสิทธิ์ หรยางกูร: 2554) โดยแนวโน้มเทคโนโลยีของวัสดุและระบบวิธีการก่อสร้างอาคารนั้นมีมากมายหลากหลาย ขึ้นอยู่กับบริบทและลักษณะการใช้งานของสิ่งก่อสร้างนั้น ๆ ในส่วนของการออกแบบก่อสร้างต้องอาศัยนวัตกรรมและเทคโนโลยีเข้ามาช่วยในการออกแบบก่อสร้างมากขึ้น สำหรับวัสดุก่อสร้างก็ได้มีการวิจัยขึ้นมาใหม่อยู่เรื่อย ๆ การนำเอาวัสดุหรือเทคโนโลยีการก่อสร้างที่แตกต่างกันมาผสมผสานก่อสร้างอาคารทำให้เกิดการใช้สอยอาคารที่มีประสิทธิภาพ ตอบสนองความต้องการและความสบายของผู้อยู่อาศัยเป็นสูงสุด ตลอดจนการใช้อุปกรณ์และเครื่องมือเพื่อแก้ปัญหาของงานก่อสร้าง ทำให้การออกแบบก่อสร้างมีประสิทธิภาพมากยิ่งขึ้น (Trchsauce Team: 2018) ดังแสดงในรูปที่ 2.8

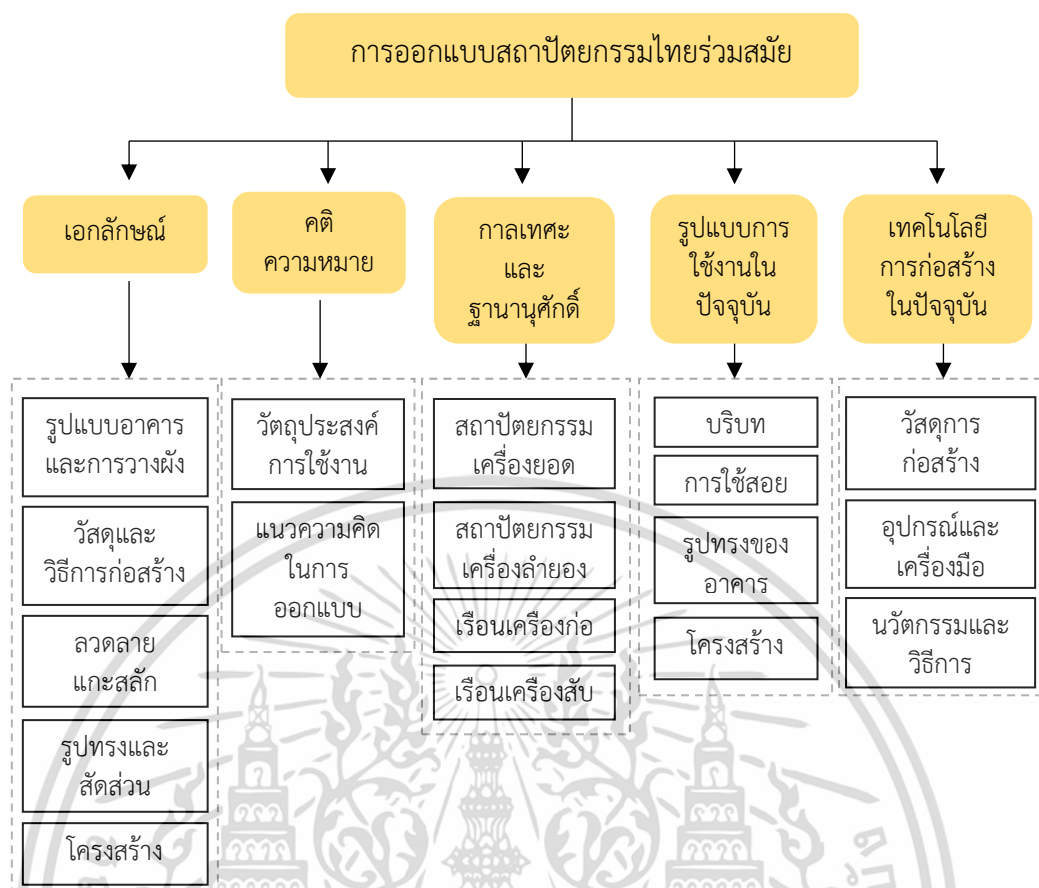

รูปที่ 2.8 การออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย องค์ประกอบเทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

จากรูปที่ 2.8 จะเห็นได้ว่า รายละเอียดในเทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบันมีเรื่องของวัสดุและวิธีการก่อสร้าง ทับซ้อนกับรายละเอียดรูปแบบการใช้งานในปัจจุบันในเรื่องของวัสดุและโครงสร้าง ทางผู้วิจัยเห็นว่าสามารถรวมรายละเอียดวัสดุทั้งสองเรื่อง เป็นเรื่องเดียวกัน โดยจะจัดประเด็นอยู่ในรายละเอียดของเทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบันในเรื่องของวัสดุการก่อสร้าง ส่วนรูปแบบการใช้งานจะเหลือเพียงข้อมูลของโครงสร้าง

สรุปได้ว่า แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย มีองค์ประกอบหลักอยู่ 5 องค์ประกอบ แต่ละองค์ประกอบก็มีรายละเอียดที่ต้องทำการศึกษาแตกต่างกัน ดังรูปที่ 2.9

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.9 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

ทั้งนี้การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมประเพณี ดังที่กล่าวไว้ข้างต้นในข้อ 2.1.3 ไว้ว่า วัฒนธรรมไทยได้รับอิทธิพลมาจากหลากหลายประเทศ และมีอาณาจักรเกิดขึ้นมากมายบนพื้นที่ปัจจุบันก่อนจะถูกรวมกลายเป็นประเทศไทยในทุกวันนี้ ทำให้เกิดรูปแบบสถาปัตยกรรมประเพณีที่หลากหลาย ซึ่งสถาปัตยกรรมประเพณีไทยที่น่าสนใจคือ สถาปัตยกรรมศรีวิชัยในอาณาจักรศรีวิชัย ถือเป็นอาณาจักรที่สำคัญมากสำหรับตอนใต้ของประเทศไทย โดยผู้จัดทำได้ทำการศึกษาเกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัยในหัวข้อถัดไป

2.3 สถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทย

2.3.1 ความเป็นมาของอาณาจักรศรีวิชัย

อาณาจักรศรีวิชัยเป็นอาณาจักรที่สำคัญแห่งแรกของชาวอินโดนีเซียและเป็นมหาอำนาจทางทะเลแห่งแรกของชาวอินโดนีเซีย ปกครองโดยชาวทมิฬ เชื่อว่าจุดเริ่มต้นอาณาจักรอยู่ที่ปาเล็มบัง ริมแม่น้ำมุซีในจังหวัดสุมาตรา เซลาตันในปัจจุบัน ก่อตั้งขึ้นในสุมาตราในตอนท้ายของศตวรรษที่ 6 เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวอนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หลังจากพูน้นล่มสลาย ศรีวิชัยได้ก่อตั้งและเจริญรุ่งเรืองในช่วงศตวรรษที่ 8-13 ปกครองอินโดนีเซีย ตะวันตกและควบคุมช่องแคบมะละกาซึ่งเป็นจุดสำคัญของเส้นทางการค้าอินเดีย-จีนและการค้าส่วนใหญ่ในพื้นที่บริเวณคาบสมุทรมลายู (รูปที่ 2.10)

รูปที่ 2.10 พื้นที่ครอบคลุมคาบสมุทรมลายู

ที่มา : สังคม ครอบอล [ออนไลน์] : <http://www.facebook.com/SocKruball>

คาบสมุทรมลายูมีลักษณะทางภูมิศาสตร์ที่มีน้ำล้อมรอบทั้ง 3 ด้าน ตั้งอยู่ในเขตของภูมิภาค อาเซียน (เอเชียตะวันออกเฉียงใต้) คาบสมุทรมลายูมีความครอบคลุมพื้นที่ของ 4 ประเทศในอาเซียนคือ ราชอาณาจักรไทย, มาเลเซีย, สาธารณรัฐแห่งสหภาพเมียนมาร์(พม่า) และ สาธารณรัฐสิงคโปร์ คาบสมุทรมลายูเป็นคาบสมุทรที่อยู่ใต้สุดของทวีปเอเชียโดยสุดปลายแหลมอยู่ที่ประเทศสิงคโปร์ เริ่มต้นจาก ทางใต้ของพม่า ลงมาภาคใต้ของไทยที่บริเวณจังหวัดระนอง ยาวลงไปยังมาเลเซียตะวันตกที่มีชายแดนติดกับประเทศไทยและสิ้นสุดที่ประเทศสิงคโปร์ ชายฝั่งด้านตะวันตกเฉียงใต้แยกออกจากเกาะสุมาตราด้วยช่องแคบมะละกามีเกาะบอร์เนียวที่เป็นที่ตั้งของ ประเทศมาเลเซีย (มาเลเซียตะวันออก) ประเทศอินโดนีเซียและประเทศบรูไน อยู่ทางตะวันออกในทะเลจีนใต้ พื้นที่ของแหลมมลายู (คาบสมุทรมลายู) ได้แก่ ทางด้านตะวันตกเฉียงเหนือ คือ ส่วนใต้สุดของประเทศพม่า ตอนกลางและตะวันออกเฉียงเหนือ คือ ภาคใต้ของประเทศไทย ตอนใต้ทั้งหมด คือ ส่วนของประเทศมาเลเซีย เรียกว่า มาเลเซียตะวันตก(ซึ่งเป็นเพียงส่วนหนึ่งของคาบสมุทรมลายู) เกาะที่อยู่ใต้สุด คือ ประเทศสิงคโปร์

สำหรับสุมาตราเป็นที่รู้จักกันในนาม "ดินแดนแห่งทองคำ" จากหลักฐานพบว่าผู้ปกครองอาณาจักรนี้มีความร่ำรวยมาก จนโยนทองคำแท่งลงในสระน้ำทุกคืน เพื่อแสดงความมั่งคั่งของตน และเป็นภูมิภาคแรกของอินโดนีเซียที่ติดต่อกับโลกภายนอก โดยพื้นฐานแล้วศรีวิชัยเป็นอาณาจักรที่มีฐานันดรศักดิ์ ความร่ำรวยและอำนาจเกิดจากการค้าทางทะเล ซึ่งต่อมาได้ขยายอำนาจไปยังชายฝั่งของชวาตะวันตกและมาเลเซียและทางตอนใต้ของประเทศไทย สามารถควบคุมการค้าส่วนใหญ่ในเอเชียตะวันออกเฉียงใต้ได้ ส่วนหนึ่งเนื่องจากที่ตั้งอยู่บนช่องแคบมะละการะหว่างจักรวรรดิในตะวันออกกลาง, อินเดียและจีน พ่อค้าจากอาระเบีย, เปอร์เซียและอินเดียนำสินค้าไปยังเมืองชายฝั่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้เผยแพร่ในเชิงวิชาการแล้ว
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ของศรีวิชัยเพื่อแลกเปลี่ยนกับสินค้าจากจีนและสินค้าในท้องถิ่นซึ่งเป็นแหล่งกำเนิดของงานพุทธ การบูร พริกไทย กระดองเต่า ไม้ว่านทางจระเข้ และไม้จันทน์ โดยบางชนิดมีต้นกำเนิดจากที่อื่น

ส่วนศรีวิชัยเป็นอาณาจักรพุทธ กษัตริย์ศรีวิชัยนับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานซึ่งได้รับ อิทธิพลมาจากอินเดีย ในฐานะฐานที่มั่นของศาสนาพุทธนิกายมหายานศรีวิชัยดึงดูดนักแสวงบุญและ นักวิชาการจากส่วนอื่น ๆ ของเอเชีย รวมถึงพระจีน Yijing และ Atisha นักปราชญ์ชาวพุทธใน ศตวรรษที่ 11 ซึ่งมีบทบาทสำคัญในการพัฒนาพุทธศาสนาในทิเบต ในศตวรรษที่ 8 โดยที่อาณาจักร ศรีวิชัยได้เป็นพื้นที่ในการแลกเปลี่ยนวัฒนธรรมทางศาสนาจนกลายเป็นการผสมผสานระหว่างศาสนา ฮินดูและศาสนาพุทธนิกายมหายานเข้ามาในมาเลเซียและไทย

ดังนั้น ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยยังคงเป็นที่ถกเถียงกันในวงกว้าง จากหลักฐาน ทางประวัติศาสตร์ยังไม่สามารถสรุปได้ว่า ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่ใด มีการคาดการณ์นัก โบราณคดีหลายรูปแบบ ไม่ว่าจะเป็น ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่ปาเล็มบัง เกาะสุมาตรา หรือ ศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยอยู่ที่เมืองไชยาทางตอนใต้ของประเทศไทย ตลอดจนการ สันนิษฐานจากนักวิชาการว่า ศรีวิชัยไม่ใช่อาณาจักรศูนย์รวมทั่วไป เป็นเพียงสหพันธรัฐทางทะเล ที่มี การรวมตัวกันของบรรดารัฐและเมืองท่าที่สัมพันธ์กับเส้นทางการค้าผ่านช่องแคบมะละกา แหลวม ลายู และทะเลอ่าวไทยเท่านั้น ทำให้ศรีวิชัยไม่มีศูนย์กลางแน่นอน แต่เปลี่ยนแปลงไปตามความ แข็งแกร่งของผู้นำแต่ละเมืองในสหพันธรัฐนี้

ศรีวิชัยเริ่มเสื่อมอำนาจเมื่อเกิดการเปลี่ยนนโยบายทางการค้า ซึ่งอาจเกิดได้จากการ เคลื่อนย้ายศูนย์กลางบ่อยครั้ง ปัจจัยหนึ่งมาจากความเชี่ยวชาญในการเดินเรือและความต้องการ ควบคุมผลประโยชน์ทางการค้าทางทะเล และด้วยอาณาจักรศรีวิชัยพึ่งพาทางการค้ากับจีนและ ยอมรับระบบบรรณาการ เมื่อพ่อค้าชาวจีนเริ่มมุ่งหน้าไปยังศูนย์กลางการค้าและแหล่งผลิตสินค้า โดยตรง ซึ่งหลีกเลี่ยงพ่อค้าคนกลางอย่างศรีวิชัย ทำให้เกิดความผันผวนของเศรษฐกิจ อีกทั้งเกิดการ แย่งชิงอำนาจกันเองระหว่างเมืองต่าง ๆ ในสหพันธรัฐหรืออาณาจักร ก่อให้เกิดความวุ่นวายและการ สั่นคลอนของอำนาจ เป็นอีกหนึ่งปัจจัยที่นำมาสู่การล่มสลายของอาณาจักรศรีวิชัยในที่สุด รวมถึง เมืองขึ้นต่างๆของศรีวิชัย ถูกตีแตกแยกออกจากกัน อีกทั้งเมื่อเขมรกลับมาแข็งแกร่งจึงประกาศเอกราชจากศรีวิชัย ด้วยปัจจัยดังกล่าว ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยถูกกลืนกินไปตามหัวเมืองต่างๆที่ตีแตกได้ อาทิ เกาะสุมาตราถูกยึดด้วยชวา และคาบสมุทรมลายูได้ถูกยึดครองด้วยสยาม เป็นต้น

2.3.2 ยุคก่อนกำเนิดศรีวิชัย (ศตวรรษที่ 8 ได้รับอิทธิพลจากอินเดีย อินโดนีเซีย)

ก่อนกำเนิดอาณาจักรศรีวิชัยเป็นเพียงหมู่บ้าน ชุมชน หรือเมืองๆหนึ่งบริเวณคาบสมุทรม ลายู หมู่เกาะสุมาตรา และเกาะชวา แล้วจึงพัฒนามาเป็นอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งหลักฐานการตั้งถิ่น ฐานของมนุษย์ในช่วงศตวรรษที่ 6 ยังคงกระจุกกระจายอยู่ทั่วไป และปรากฏชื่อเมืองต่าง ๆ อันมีถิ่น ฐานอยู่บริเวณดังกล่าว ตลอดจนพุทธศตวรรษที่ 8 เรือได้ถือกำเนิดขึ้น เมื่อเส้นทางการค้าทางบกเกิด

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ความผันผวน เป็นเหตุให้ความนิยมทางการค้าทางทะเลเพิ่มมากขึ้น เมืองต่างๆ บริเวณคาบสมุทรมลายู ได้รับผลประโยชน์จากการเป็นผู้ขนถ่ายสินค้า และการพัฒนาบ้านเมืองคงเป็นไปได้อย่างรวดเร็ว ทั้งจากสภาพเศรษฐกิจที่ดีขึ้น และจากโอกาสในการรับวัฒนธรรมจากต่างถิ่นที่มีมากขึ้น ทำให้เป็นจุดเริ่มต้นให้เกิดการสถาปนาอาณาจักรศรีวิชัยขึ้นมา เป็นเจ้าโลกแห่งการค้าขายทางทะเล เนื่องด้วยดินแดนบริเวณคาบสมุทรมลายูเกิดเป็นชุมชนเมืองที่รับเอาศาสนาพุทธและพราหมณ์ ตลอดจนวัฒนธรรมต่างๆ จากการติดต่อกับดินแดนอื่นๆ

การเริ่มต้นของอาณาจักรศรีวิชัย เกิดควบคู่ไปกับการตั้งราชวงศ์ไศเลนทร์ ผู้ได้รับชัยชนะจากการยึดครองทำเลการค้าทางทะเลบริเวณเกาะสุมาตรา หลังจากอาณาจักรพุนันล่มสลาย เมื่อสถาปนาอำนาจจนมั่นคงแล้ว ย่อมเกิดความต้องการแผ่ขยายอำนาจเพื่อประโยชน์ทางเศรษฐกิจ เป้าหมายแรกในการแผ่ขยายอำนาจ คือการยึดครองเขตปกครองที่กว้างขวางขึ้น โดยมุ่งสู่บริเวณตอนปลายคาบสมุทรมลายู ก่อนจะรุกขึ้นไปยังคาบสมุทรมลายูตอนบนหรือคาบสมุทรทางตอนใต้ของไทย ในปัจจุบัน(พ.ศ 2563) แต่นอกจากการยึดอำนาจด้วยกำลังทางทหารแล้ว ยังคงอาศัยวิธีการควบคุมอำนาจด้วยวิธีการเชื่อมต่อช่องทางเดียว โดยการให้เชื้อสายของกษัตริย์แห่งศรีวิชัยแต่งงานกับธิดาเจ้าเมืองต่าง ๆ ซึ่งวิธีนี้เกิดขึ้นกับธิดาของเจ้าเมืองสงขลาในการยึดครองเมืองบริเวณคาบสมุทรมลายูตอนปลายและธิดาของเจ้าเมืองไชยา (จังหวัดสุราษฎร์ธานีในปัจจุบันพ.ศ 2563) ในการยึดครองเมืองบริเวณคาบสมุทรมลายูตอนบน และยังได้ทำการแผ่ขยายอำนาจไปเมืองจัมปา(อาณาจักรโบราณของเวียดนาม) และเขมรโดยการยึดครองอำนาจในเชิงสัญลักษณ์ (เจ้าเมืองยังคงปกครองตนเองอยู่ แต่เป็นเมืองขึ้นแก่ศรีวิชัย)

2.3.3 ยุครุ่งเรืองของอาณาจักรศรีวิชัย (ศตวรรษที่ 8-11 อิทธิพลทางศาสนา)

ในช่วงรุ่งเรืองสูงสุดของอาณาจักรศรีวิชัย (พุทธศตวรรษที่ 9-10) เป็นอาณาจักรที่มีความมั่งคั่งมาก และมีอาณาบริเวณกว้างใหญ่ไพศาล อาณาจักรศรีวิชัยถือเป็นคนกลางทางการค้าระหว่างตะวันตกและตะวันออกโดยมีเมืองท่าเป็นช่องแคบมะละกาและช่องแคบซุนดา ตั้งเป็นด่านเรียกเก็บภาษี ซึ่งเป็นเส้นทางการเดินเรือที่สั้นที่สุดระหว่างตะวันออกและตะวันตกในช่วงเวลานั้น อีกทั้งมีการผูกสัมพันธ์ไมตรีกับจีนซึ่งเป็นดินแดนใหญ่ ทำให้อาณาจักรศรีวิชัยเติมโตและแผ่อิทธิพลทางการค้าทางทะเลอย่างกว้างขวาง แต่คงยังไม่มีผู้ใดล่วงรู้ความเป็นจริงทางสังคมในศรีวิชัย สิ่งที่เกี่ยวข้องส่วนใหญ่เป็นไปตามการคาดเดาตามหลักฐานที่ปรากฏเรื่องราวอยู่บนจารึก ยกเว้นสถาปัตยกรรมทางศาสนาบนเกาะชวาที่ถูกสร้างขึ้นจากวัสดุที่เน่าเสียง่ายที่เน่าเสีย พุพัง ย่อยสลายไปตามกาลเวลา กล่าวคือ ไม่มีพระราชวังหรือบ้านเรือนธรรมดาหลงเหลืออยู่ ต้องพึ่งพาเครื่องประดับที่หายากและงานโลหะชั้นดีอื่น ๆ (เช่นแหล่งสะสมไวโนโซโบที่มีชื่อเสียงซึ่งพบใกล้ปรัมบานันในปี 1991) และบนภาพนูนหินบนบุโรพุทโธ และโครงสร้างอื่น ๆ อีกจำนวนหนึ่งเพื่อใช้ในการคาดเดาว่าสังคมศรีวิชัยในสมัยรุ่งเรืองนี้เป็นอย่างไร โดยหลักฐานดังกล่าวส่วนใหญ่เป็นของชวา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในศตวรรษที่ 9-10 ศรีวิชัยได้ขยายขอบเขตการค้าจากประมาณครึ่งทางใต้ของเกาะสุมาตราและช่องแคบมะละกาไปยังชาวตะวันตกและกาลิมันตันตอนใต้และอิทธิพลของมันในระยะใกล้เคียงถึงที่ตั้งบนคาบสมุทรมลายูในปัจจุบัน ทางตอนใต้ของประเทศไทย กาลิมันตันตะวันออก และสุลาเวสีตอนใต้ พื้นที่บริเวณครอบคลุมของภายใต้อำนาจของศรีวิชัยเกิดขึ้นจากนโยบายการทำสงครามและการเป็นพันธมิตรที่นำมาใช้โดยอาจเกิดขึ้นในทันทีโดยหน่วยงานท้องถิ่นหนึ่งต่อคู่ค้าและคู่แข่งจำนวนมาก กระบวนการแบบนี้ใกล้เคียงกับการค้าทางทะเลโดยตรงที่สำคัญกับเงินในศตวรรษที่ 6 และในช่วงครึ่งหลังของศตวรรษที่ 7 ซึ่งทำให้ศรีวิชัยได้กลายเป็นมหาอำนาจในเอเชียที่ร่ำรวยและมีความสำคัญทางวัฒนธรรม

จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จารึกเวียงสระ (คาบสมุทรมลายู) ลงวันที่ 775 อ่านว่า “ผู้มีชัยเป็นกษัตริย์แห่งศรีวิชัยซึ่งมีพระศรีอยู่ในที่ที่อบอุ่นด้วยรังสีที่แผ่ออกมาจากกษัตริย์ใกล้เคียงและพระพรหมได้สร้างขึ้นอย่างขยันขันแข็งราวกับว่าพระเจ้านี้ทรงมองเห็น เพียงระยะเวลาแห่งธรรมที่มีชื่อเสียงเท่านั้น” โจคัมมิงส์เขียนไว้ใน Lonely Planet guide for Thailand: ในขณะที่ภาคเหนือและภาคตะวันออกของไทยส่วนใหญ่ถูกควบคุมโดย Khmers ในอังกฤษ“ ทางตอนใต้ของไทย - คาบสมุทรมลายูตอนบน - อยู่ภายใต้การควบคุมของอาณาจักรศรีวิชัย เชื่อกันว่ามีศูนย์กลางราชธานีตั้งอยู่ในป่าเลียมบังสุมาตรา หรือเมืองไชยาทางตอนใต้ของไทย (สุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน พ.ศ.2563) ซึ่งยังคงมีศิลปะศรีวิชัยหลงเหลือให้เห็นได้ในไชยาและบริเวณโดยรอบ

ดังนั้น จึงมีความเชื่อว่าเมืองไชยาทางตอนใต้ของไทย (สุราษฎร์ธานีในปัจจุบัน พ.ศ. 2563) เป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัย ซึ่งเมืองไชยาอยู่ทางเหนือของตัวเมืองสุราษฎร์ธานีเป็นที่ตั้งของวัดพระบรมธาตุซึ่งเป็นอนุสรณ์สถานที่สำคัญที่สุดของประเทศไทยตั้งแต่สมัยศรีวิชัย วัดนี้ล้อมรอบด้วยกำแพงและคูน้ำมีกุฏิที่มีพระพุทธรูปจำนวนมาก ตรงกลางลานมีเจดีย์ทรงโบราณแบบศรีวิชัยบูรณะในสมัยรัชกาลที่ 5 สุราษฎร์ธานีตั้งอยู่บนอ่าวไทยโดยมีระยะทางเท่า ๆ กันระหว่างกรุงเทพฯ และชายแดนมาเลเซีย โดยปัจจุบันกลายเป็นโบราณสถานที่หลงเหลือให้เห็นถึงสถาปัตยกรรมศรีวิชัยที่สมบูรณ์ที่สุดในประเทศไทย

เมื่อศรีวิชัยในไชยาขยายขอบเขตอิทธิพลเมืองเหล่านั้นก็กลายเป็นเมืองขึ้นของศรีวิชัย ศรีวิชัยปกครองแผ่นดินใหญ่ในปัจจุบันคือภาคใต้ของไทยมาเลเซียและอินโดนีเซีย ไชยามีซากปรักหักพังหลายแห่งตั้งแต่สมัยศรีวิชัยและน่าจะเป็นเมืองหลวงของอาณาจักรในภูมิภาค นักประวัติศาสตร์ไทยบางคนถึงกับอ้างว่าที่นี่เป็นเมืองหลวงของราชอาณาจักรมรณะหนึ่ง แต่โดยทั่วไปมักจะไม่ใช่ที่ถกเถียงกัน หลังจากศรีวิชัยสูญเสียอิทธิพลนครศรีธรรมราชกลายเป็นอาณาจักรที่โดดเด่นในพื้นที่ ในช่วงการปกครองของผู้นำพ่อขุนรามคำแหงมหาราชสุโขทัยอิทธิพลของไทยเข้ามาถึงนครศรีธรรมราชทางใต้เป็นครั้งแรก เห็นได้จากเจดีย์ของวัดที่สร้างขึ้นในสมัยศรีวิชัยมีลักษณะคล้ายเจดีย์แบบอินดู - พุทธของชาวตอนกลางซึ่งมีลักษณะ "ซ้อนกัน" รูปแบบนี้ถูกคัดลอกในประเทศไทยรวมทั้งวัดในอาณาจักรไทยสุโขทัย (ม. 1238 ถึง พ.ศ. 1438) นอกจากนี้ยังมีการขุดพบวัดอินดูหรือพุทธเก่าแก่มากกว่า 50 แห่งที่เรียกว่าแคนดีซึ่งช่วยเพิ่มประวัติความเป็นมาของสถานที่ ได้รับการเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

อนุรักษ์ไว้เป็นอย่างดีที่สุดตั้งอยู่ใน Pengkalan Bayang Merbok ซึ่งเป็นที่ตั้งของพิพิธภัณฑสถานโบราณคดี Bujang Valley พิพิธภัณฑสถานแห่งนี้เป็นพิพิธภัณฑสถานโบราณคดีแห่งแรกที่สร้างขึ้นในมาเลเซียภายใต้พิพิธภัณฑสถานและโบราณวัตถุ

ศรีวิชัยมีอำนาจเหนือช่องแคบมะละกาและซุนดาควบคุมการค้าในภูมิภาคนี้และยังคงมีอำนาจทางทะเลที่น่าเกรงขามจนถึงศตวรรษที่ 13 ท่าเรือปาเล็มบังทำหน้าที่เป็นศูนย์กลางของตลาดจีนชาวอินโดนีเซียและอินเดียท่าเรือปาเล็มบังซึ่งสามารถเข้าถึงได้จากชายฝั่งทางแม่น้ำซึ่งสะสมความมั่งคั่งมากมาย ควบคุมการค้าชายที่กำลังขยายตัวผ่านช่องแคบมะละกา สิ่งนี้ทำได้โดยการระดมความสามารถในการรักษาของชุมชนเล็ก ๆ ของลิงอรังอุตังในทะเล (ภาษามลายูสำหรับชาวทะเล) จัดหาสิ่งอำนวยความสะดวกและความคุ้มครองเพื่อแลกกับอัตราภาษีที่เหมาะสมสำหรับผู้ค้าทางทะเล และการรักษาความสัมพันธ์ที่ดีกับคนในประเทศซึ่งเป็นแหล่งอาหารและ สินค้าการค้าจำนวนมากที่สร้างการค้าในสมัยนั้น แต่ศรีวิชัยยังส่งเสริมตัวเองในฐานะศูนย์กลางทางวัฒนธรรมที่มีการควบคุมซึ่งความคิดจากทั่วเอเชียที่นับถือศาสนาพุทธได้แพร่กระจายไปทั่วและได้รับการเผยแพร่ไปไกลถึงเวียดนามทิเบตและญี่ปุ่น

2.3.4 ยุคล่มสลายของอาณาจักรศรีวิชัย (ศตวรรษที่ 12-14 อิทธิพลชาว เขมร)

ในช่วงต้นศตวรรษที่ 11 ศรีวิชัยอ่อนแอลงจากการทำสงครามกับชาวหลายทศวรรษและความพ่ายแพ้อย่างยับเยินในปี 1025 ด้วยน้ำมือของโซลาซึ่งเป็นอำนาจทางทะเลของชาวทมิฬ (อินเดียใต้) โซลาเปิดฉากโจมตีศรีวิชัยปล้นท่าเรือศรีวิชัยตามช่องแคบมะละกาอย่างเป็นระบบและจับกษัตริย์ศรีวิชัยในปาเล็มบังได้ ไม่ทราบสาเหตุของการเปลี่ยนแปลงความสัมพันธ์ระหว่างศรีวิชัยและโซลาแม้ว่าจะมีทฤษฎีว่าการปล้นสะดมเป็นส่วนสำคัญของเศรษฐกิจการเมืองโซลา ในขณะที่ดูเหมือนว่า Cholas ตั้งใจที่จะปล้นศรีวิชัยเท่านั้น แต่พวกเขาก็ยังคงอยู่บน Kataha ซึ่งยังคงปรากฏให้เห็นในพิพิธภัณฑสถานโบราณคดี Bujang Valley ศูนย์กลางของอำนาจเปลี่ยนไปที่มลายูท่าเรืออาจตั้งอยู่ไกลออกไปจากชายฝั่งสุมาตราใกล้แม่น้ำจัมบี อำนาจของพุทธมหาราชถูกทำลายลงอีกจากการเผยแพร่ศาสนาอิสลาม พื้นที่ที่เปลี่ยนมานับถือศาสนาอิสลามในช่วงต้นเช่นอาเงะห์ได้แตกออกจากการควบคุมของศรีวิชัย ปลายศตวรรษที่ 13 กษัตริย์สยามแห่งสุโขทัยได้นำมาลาญส่วนใหญ่มาอยู่ภายใต้การปกครองของตน ในศตวรรษที่ 14 อาณาจักรมาจาปาหิตที่นับถือศาสนาฮินดูได้เข้ามาครอบครองคาบสมุทรม

ด้านการปกครอง อำนาจของศรีวิชัยลดลงตั้งแต่ศตวรรษที่ 12 เนื่องจากความสัมพันธ์ระหว่างเมืองหลวงกับข้าราชการล่มสลาย การสงครามกับชาวชวาทำให้อำนาจต้องขอความช่วยเหลือจากจีนและมีสงครามกับรัฐอินเดีย บางครั้งอาณาจักรขอมอาณาจักรสยามและแม้แต่อณาจักรโซลาในอินเดียก็พยายามที่จะควบคุมรัฐมลายูที่มีขนาดเล็กกว่า การปล้นเมืองศรีวิชัยที่ประสบความสำเร็จได้ทิ้งไว้ในสภาพที่อ่อนแออย่างมากซึ่งเป็นจุดเริ่มต้นของจุดจบของศรีวิชัย หลังจากสูญเสียความมั่งคั่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

และศักดิ์ศรีจากการโจมตีของโศลาเมืองท่าต่างๆในภูมิภาคจึงเริ่มทำการค้าโดยตรงกับจีนโดยไม่ยอมให้อิทธิพลพิเศษที่ศรีวิชัยเคยกุมอำนาจเหนือพวกเขา ในช่วงปลายอิทธิพลของศรีวิชัยศูนย์กลางอำนาจของศรีวิชัยเริ่มสั่นคลอนระหว่างปาเล็มบังและจัมปีที่อยู่ใกล้เคียงทำให้อาณาจักรที่เคยยิ่งใหญ่แตกเป็นส่วน ๆ ปัจจัยอื่น ๆ ได้แก่ การรุกรานของชาวชวาทางตะวันตกสู่เกาะสุมาตราในปี ค.ศ. 1275 การรุกรานอาณาจักรมาลายู ต่อมาในช่วงปลายศตวรรษที่ 13 รัฐบาลไทยจากภาคเหนือได้ลงมาที่คาบสมุทรมะละกาและพิชิตข้าราชการบริพารคนสุดท้ายของศรีวิชัย

เมื่อถึงศตวรรษที่ 14 การปกครองของศรีวิชัยสิ้นสุดลงเพราะสูญเสียการสนับสนุนจากจีนและเนื่องจากขัดแย้งกับรัฐต่างๆที่ต้องการครองเส้นทางการค้าที่ร่ำรวย ในปี 1405 พลเรือเอกเหงิงโฮของจีนเดินทางมาถึงมะละกาพร้อมกับให้คำมั่นสัญญากับชาวบ้านว่าจะปกป้องจากการรุกรานของสยามจากทางเหนือ ด้วยการสนับสนุนของจีนอำนาจของมะละกาขยายไปถึงคาบสมุทรมลายูส่วนใหญ่ ศาสนาอิสลามเข้ามาในมะละกาในช่วงเวลานี้และไม่นานก็แพร่กระจายผ่านแหลมมลายู

2.3.5 อาณาจักรศรีวิชัยทางตอนใต้ของประเทศไทย

ก่อนจะมาเป็นดินแดนสยาม และประเทศไทยในปัจจุบัน (พ.ศ.2564) แต่ละภูมิภาคมีการปกครองตัวเองและเป็นหัวเมืองของแคว้นและอาณาจักรที่ยิ่งใหญ่ในอดีต เช่นเดียวกับพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศไทยที่ถูกกล่าวขาน และตั้งข้อสันนิษฐานว่าเป็นส่วนหนึ่งของอาณาจักรศรีวิชัย อันรุ่งเรือง โดยมีเมืองโซยา (จังหวัดสุราษฎร์ธานี) เป็นศูนย์กลางในการแผ่ขยายอำนาจและอิทธิพลของอาณาจักรศรีวิชัย ปรากฏหลักฐานทางประวัติศาสตร์มากมายในบริเวณพื้นที่ดังกล่าว ไม่ว่าจะเป็นโบราณสถานที่มีการออกแบบสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัย โบราณวัตถุมากมาย ให้ได้ศึกษาเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ของศิลปกรรมแบบศรีวิชัย

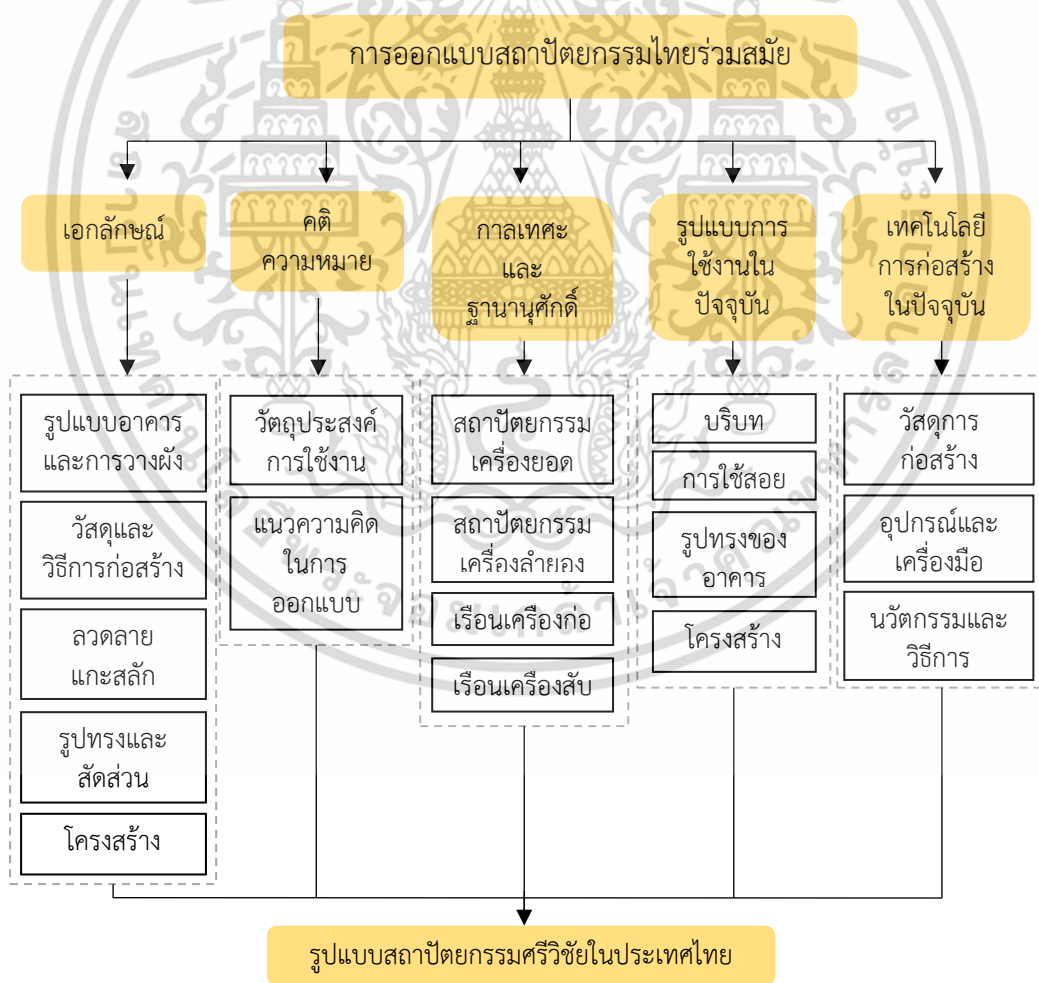
นักโบราณคดีและนักวิชาการได้พิจารณาชื่อเมืองสำคัญที่ปรากฏในหลักฐานประเภทจดหมายเหตุ พงศาวดาร และบันทึกต่าง ๆ เชื่อมโยงกับบริเวณพื้นที่ตั้งของเมืองในปัจจุบัน(พ.ศ.2563) โดยปรากฏชื่อเมืองในบันทึกการเดินทางเรือของชาวกรีกและอินเดีย ได้แก่ เมืองตักโกละ เมืองชวา เมืองถมลิหรือตมลิ และเมืองสุวรรณภูมิ โดยคาดการณ์ว่า เมืองตักโกละและเมืองถมลิหรือตมลิ เป็นเมืองที่อยู่ภายใต้อาณาจักรศรีวิชัย โดยปัจจุบันคือพื้นที่บริเวณตอนใต้ของประเทศไทย

เมืองตักโกละ ปัจจุบันยังคงเสนอแนวทางไว้ 2 บริเวณคือบริเวณจังหวัดพังงา ตำบลตะกั่วป่า เป็นเมืองท่าที่สำคัญ และน่าจะเป็นจุดเริ่มต้นของเส้นทางขนถ่ายสินค้าข้ามสมุทรไปยังบริเวณอ่าวบ้านดอน และอีกแนวทางคือบริเวณจังหวัดตรัง เนื่องจากการสำรวจการเดินทางเส้นตะกั่วป่าไปยังอ่าวบ้านดอนเป็นเส้นทางที่ไม่เหมาะที่จะใช้เป็นทางขนถ่ายสินค้า แต่บริเวณจังหวัดตรัง ตำบลท่าจีน แม่น้ำตรังสามารถรองรับเรือสำเภากินขนาดใหญ่และมีอยู่ต่อเรือ อีกทั้งแม่น้ำตรังนี้มีการเชื่อมต่อกับแม่น้ำตาปีด้วยเส้นคลองในสมัยก่อน การเดินเรือทะเลสัญจรระหว่างทะเลอันดามันสู่อ่าว

ไทยมีความเป็นไปได้มากกว่า ส่วนเมืองถลางหรือตมลิ ปัจจุบันคือจังหวัดสุราษฎร์ธานีและจังหวัด นครศรีธรรมราช

นอกจากนี้ยังมีหลักฐานทางประวัติศาสตร์ จดหมายเหตุจากจีนได้ระบุถึงชื่อเมืองที่สำคัญในบริเวณพื้นที่ทางตอนใต้ของประเทศไทยในปัจจุบัน ได้แก่ เมืองจิวจิว คือจังหวัด นครศรีธรรมราช เขตอำเภอท่าศาลา รวมไปถึงพื้นที่จังหวัดกระบี่และตรัง เมืองตุคุนหรือชิวตุคุน คือ จังหวัดระนองและพังงา เมืองหลังหยาสูจิ๋ว คือจังหวัดปัตตานี ยะลา สตูล ในประเทศไทย และรัฐเค ดะห์ รัฐปะเร็ก ในประเทศมาเลเซีย เมืองช็องกู๋ คือบริเวณแถบชายแดนจังหวัดสงขลา นราธิวาสและ สตูล ในประเทศไทย และครอบคลุมถึงพื้นที่ในรัฐเคดะห์ และรัฐเปอร์ลิสในประเทศมาเลเซีย เมืองเก อหลัว คือจังหวัดตรังและสตูล เมืองผันผัน คือจังหวัดพัทลุง และพื้นที่จังหวัดนครศรีธรรมราชและ สงขลาบางส่วน และ เมืองคินโทลี คือจังหวัดสุราษฎร์ธานี

จากการทบทวนวรรณกรรมข้างต้น สรุปได้ว่าการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยมี ความสัมพันธ์กับรูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทย สามารถแสดงได้ดังรูปที่ 2.11

รูปที่ 2.11 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย

ที่มา : ผู้วิจัย (2564)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.3.6 อาณาจักรศรีวิชัยในพื้นที่จังหวัดสุราษฎร์ธานี

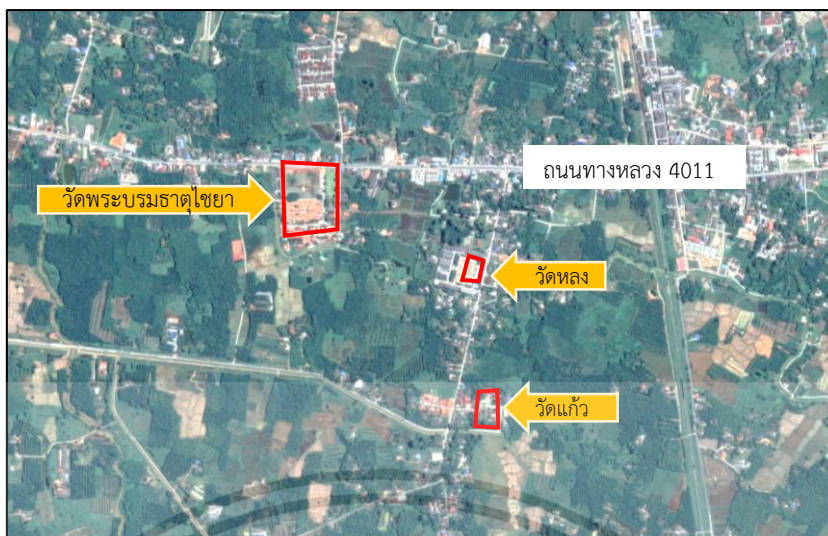
จากการทบทวนวรรณกรรมพบว่า มีข้อถกเถียงเรื่องศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยจากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ที่ไม่แน่ชัด โดยเมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เป็นหนึ่งในพื้นที่ที่ถูกสันนิษฐานว่าเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัย มีข้อมูลสนับสนุนจากปัจจุบันที่อำเภอท่าชนะ จังหวัดสุราษฎร์ธานีนั้น มีหมู่บ้านที่ชื่อว่าบ้านคันธุลี ตรงตามชื่อเมืองคันโทธิลเชื่อมโยกับหลักฐานจดหมายเหตุจากจีนซึ่งเป็นเมืองในอาณาจักรศรีวิชัย แต่นักโบราณคดีบางส่วนก็ยังคงมีความเชื่อว่า เมืองไชยาเป็นหัวเมืองของเมืองครหิ ซึ่งแต่เดิมอาณาจักรศรีวิชัยนี้มีอาณาเขตตั้งแต่เมืองปาเล็มบังในเกาะสุมาตราของ อินโดนีเซียขึ้นมาถึงบริเวณแหลมโพธิ์ ตำบลพุมเรียง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี และเมืองท่า(ตามพรลิงค์หรือตำพะลิงค์) ที่จังหวัดนครศรีธรรมราช มีการพบศิลาจารึกภาษามาเลย์เกี่ยวกับอาณาจักรศรีวิชัยที่วัดเสมามือง จังหวัดนครศรีธรรมราช ส่วนเมืองครหิ ในสมัยศรีวิชัยนั้นเป็นเมืองท่าค้าพริก ดีปลีและพริกไทยเม็ด โดยมีต้นหมากต้นมะพร้าวอยู่มาก แต่ก็ยังมีความเชื่ออยู่ว่าเมืองครหินั้นไม่น่าจะใช่เมืองไชยา กล่าวคือ ในหนังสือจูกู ผาน จิน ของจินเจา จู เกวาะ ได้ระบุชื่อเมืองต่างๆที่ขึ้นแก่อาณาจักรซัมฮุดซี หรือซาวกะ มีชื่อเมืองเกียโลหิ ซึ่งยูดิเชื่อว่าป็นเมืองครหิ ตรงกับคำที่จารึก(ภาษาเขมร)ครหิที่อยู่บนฐานพระพุทธรูปนาคปรกสำริดองค์ใหญ่ ซึ่งพบอยู่ใกล้วัดเวียง เมืองไชยา ซึ่งเป็นสถานที่แห่งเดียวที่สุมาตราที่ส่งขึ้นมาให้อำมาตย์คลาโน ผู้ครองเมืองครหิจัดการหล่อขึ้นเมื่อพ.ศ.1726 ตรงกับมหาศักราช 1105 จึงมีข้อถกเถียงถึงว่า ครหิ นั้นเป็นการแสดงอำนาจทางเขมรหรือเกาะสุมาตรา ซึ่งน่าจะเป็น ครหิ ที่เกิดขึ้นหลังจาก อาณาจักรศรีวิชัยล่มสลายลงแล้วหรือไปขึ้นอยู่กับเมืองตามพรลิงค์ในพ.ศ.1700 ดังนั้นเมืองไชยานั้นคงจะไม่ใช่เมืองครหิและน่าจะเป็นศูนย์กลางของอาณาจักรศรีวิชัยเสียมากกว่าเมืองปาเล็มบัง

เมืองไชยานั้น ได้มีการสร้างเจดีย์แบบมหายาน ในองค์เจดีย์เป็นรูปสี่ชระ แปลว่า แบบภูเขา คือเจดีย์ที่มียอดจำนวนมาก ตามคติให้มีพระพุทธรเจ้าหลายพระองค์ เช่น พระพุทธเจ้าพุทธะ พระมัญชุศรี พุทธะ พระญาณิพุทธะ เป็นต้น ซึ่งตรงกับเรื่องราวที่ว่า พระเจ้ากรุงศรีวิชัยให้สร้างไอชฎิเคหะ คือ เรือนอิฐหรือปราสาทอิฐขึ้น 3 หลัง สำหรับประดิษฐานพระปฏิมาของ ปัทมปาณี วัชรปาณี และมารวิชัย ในพื้นที่เมืองไชยาแห่งนี้ พบว่านอกจากจะสร้างเจดีย์ที่พระบรมธาตุแห่งนี้แล้วยังมี เจดีย์ที่วัดแก้ว ซึ่งมีขนาดใหญ่กว่าแต่ชำรุด และเจดีย์ที่วัดหลง เดิมนี้เหลือแต่ฐานที่อิฐที่มีลักษณะเดียวกัน พระบรมธาตุไชยาองค์ปัจจุบันนี้ได้รับการบูรณะใหม่ เดิมนี้เป็นเจดีย์ตั้งอยู่บนอุโมงค์ที่บรรจุหีบศิลาใบใหญ่ใส่พระบรมธาตุและสิ่งของต่างๆ เดิมที่พื้นมีรูระบายอากาศขนาดเส้นผ่าศูนย์กลาง 2 ซม 2 แห่งต่อมาได้อุดเสีย ทำให้แม่น้ำพัดพาเอาดินมาถมบริเวณหมู่บ้านเวียงสูงประมาณ 3 เมตรหรือ 6 ศอก ส่วนพระเจดีย์นี้จมลงไปดินประมาณเมตรครึ่ง ต้องขุดแต่งกัน เมืองครหิแห่งนี้หลังจากอาณาจักรศรีวิชัยหมดอำนาจลงก็ถูกทิ้งร้างมาจนถึงสมัยอยุธยา พุทธศาสนาจึงได้ฟื้นฟูขึ้นโดยมีการสร้างพระพุทธรูปศิลาที่ขนาดใหญ่จากหินที่เขานางเอ อยู่หลังสวนโมกข์ มีอยู่ 300-400 องค์

สำหรับคำว่า ไชยา นั้นน่าจะนำมาจากคำว่า ศรีวิชัย ซึ่งขุดพบศิลาจารึกพ.ศ.1318 ที่ระบุนชื่อ พระยาศรีวิชัยนั้นว่า ศรีวิชัยนทรราชา,ศรีวิชัยเศรษฐภูติ และศรีวิชัยนฤบดี ที่หมายถึง พระเจ้าแผ่นดินเมืองศรีวิชัย นั้นหมายถึงศูนย์กลางอำนาจของพวกไศเรนทร(ราชาแห่งจอมเขา)อยู่ที่บริเวณเมืองไชยา ซึ่งเหมาะสมที่จะติดต่อกับอินเดียโดยเฉพาะที่เบ็งคอร และเป็นที่ให้พระอวโลกิเตศวรโพธิสัตว์ที่เป็นฝีมือของช่างแบบปาละแท้เดินทางมาประดิษฐานที่เมืองไชยาได้ โดยเฉพาะการติดต่อกับมหาวิทยาลัยนาลันทาซึ่งเป็นมหาวิทยาลัยพุทธศาสนมหายานในเบ็งคอร จนมีความปรากฏในจารึกแผ่นทองแดงพบที่นาลันทาเมื่อพ.ศ.1392 ว่า ด้วยการที่ไศเรนทรอุปถัมภ์มหาวิทยาลัยแห่งนั้นไปจากไชยา ในบริเวณเมืองไชยานั้นมีเขาน้ำร้อนเป็นภูเขาประจำวงศ์ไศเรนทรสำหรับใช้ประติฐานพระเป็นเจ้าตามลัทธิพราหมณ์ แม้จะมีการนับถือพุทธศาสนาแล้ว ก็ยังยึดถือเป็นประเพณีการอาบน้ำร้อนที่ออกมาจากพุบนเขานั้นถือเป็นน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งมีการจัดทำสระน้ำสำหรับอาบของพระราชาตามประเพณีของอินเดีย เรื่องนี้หากรวมไปถึงบริเวณเขานางเอ แล้วจะพบว่าน้ำถ้ำนั้นมีสละบัวขนาดใหญ่สองสระ น่าจะมีบริเวณที่เหมาะสมให้ราชาแห่งไศเรนทรสร้างวังประทับร้อนอยู่บนเนินที่เขานี้ เพราะมองเห็นสระน้ำได้สวยงาม และหากจะทิ้งทองประจำวันลงสระตามตำนานราชาแห่งชวาบกก็ทำได้

เมืองไชยาโบราณนี้ เดิมเป็นเมืองที่มีขนาดใหญ่กว่าเมืองตามพรลิงค์(เมืองนครศรีธรรมราช) ซึ่งมีชุมชนเมืองเก่า และสร้างเจดีย์พระบรมธาตุไชยา เจดีย์ที่วัดแก้ว เจดีย์ที่วัดเวียงเจดีย์ที่วัดหลง และพระอวโลกิเตศวรอย่างชวาอยู่จำนวนมากโดยเฉพาะพระอวโลกิเตศวรขนาดเท่าคนที่มีชื่อเสียงรู้จักกันดี เส้นทางติดต่อนั้นมีแม่น้ำหลวง(แม่น้ำตาปี) ไหลผ่าน เมื่อสำรวจเส้นทางน้ำพบว่าไปได้ถึงศรีรัฐซึ่งมีทางข้ามไปลงที่แม่น้ำตะกั่วป่าได้อย่างสบาย น่าจะเป็นเส้นทางเดินของชาวอินเดียทางหนึ่ง สำหรับเมืองตามพรลิงค์นั้นมีพระมหาธาตุองค์เดียว เป็นสิ่งที่สร้างขึ้นในสมัยหลัง และมีหาดทรายแก้วกับลุ่มแม่น้ำน้อย ประการสำคัญอ่าวบ้านดอนนั้นเป็นแหล่งที่เรือสินค้าจากจีนใช้เป็นท่าจอดเรือในสมัยโบราณได้ และรอบอ่าวบ้านดอนนั้นก็แหล่งเกษตรกรรมสำคัญ ในจารึกพ.ศ. 1773 ระบุนว่า พระเจ้าจันทราญยังมีอำนาจอยู่เหนือดินแดนรอบอ่าวบ้านดอน

จากการค้นคว้าข้อมูลจากสำนักศิลปากรที่ 14 พบว่าสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยในประเทศไทยปัจจุบัน คงเหลือสถาปัตยกรรมประเภทศาสนสถานเท่านั้นที่เป็นหลักฐานทางโบราณคดีได้ เนื่องจากสถาปัตยกรรมประเภทอื่นอาจสร้างขึ้นด้วยวัสดุที่ไม่คงทน ทำให้เสื่อมสลายไปตามกาลเวลา ศาสนสถานี่สร้างขึ้นในช่วงพุทธศตวรรษที่ 13-15 ส่วนใหญ่มีรูปแบบใกล้เคียงกับ ศาสนสถานในอินเดียตอนใต้และชวาภาคกลาง ซึ่งมีลักษณะทางสถาปัตยกรรมที่มีเอกลักษณ์ เช่น เจดีย์ทรงมณฑป ผังรูปกากบาทหรือสี่เหลี่ยมจัตุรัส ส่วนมากพบที่อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี สร้างด้วยอิฐและพังทลายไปบางส่วน โดยปัจจุบันหลงเหลืออยู่เพียง 3 องค์ ได้แก่ เจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา ปราสาทวัดแก้ว และปราสาทวัดหลง โดยตำแหน่งที่ตั้งดังรูปที่ 2.12

รูปที่ 2.12 ตำแหน่งที่ตั้งของวัดพระบรมธาตุไชยา วัดแก้ว และวัดหลง อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี
ที่มา : Google map (2564)

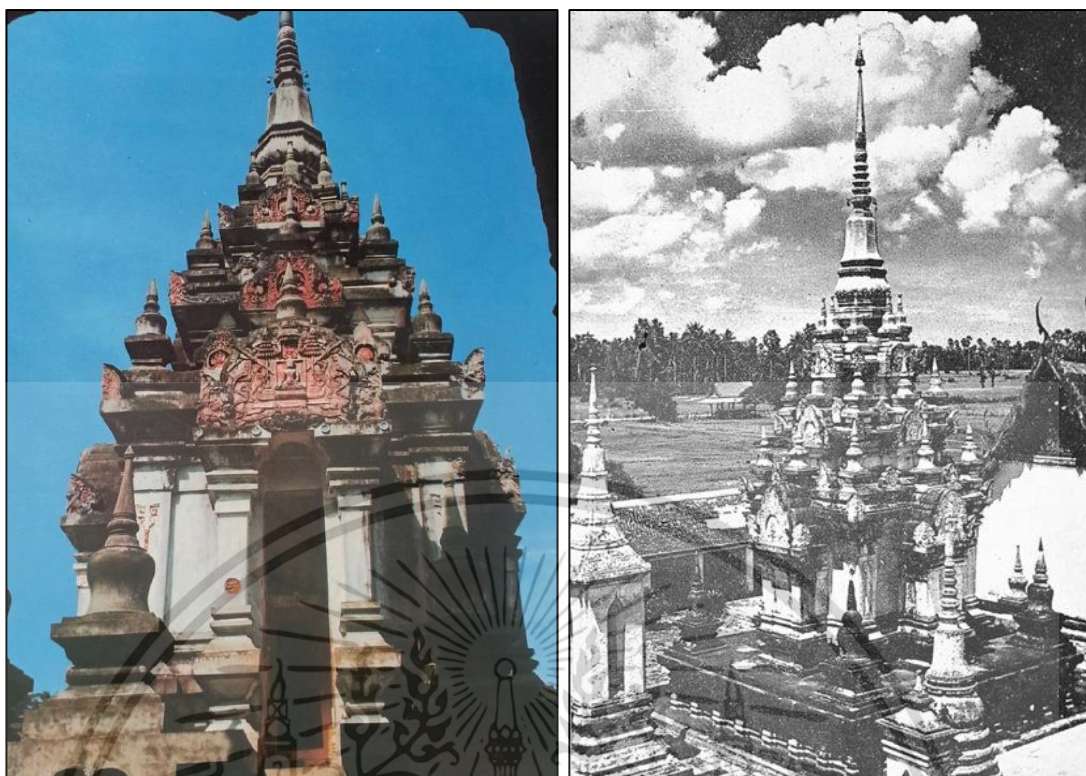
ดังนั้น หากต้องการทำการศึกษารายละเอียดเกี่ยวกับสถาปัตยกรรมศรีวิชัย จะสามารถศึกษาได้จากอาคารกรณีศึกษาได้จากอาคารทั้ง 3 แห่งนี้เท่านั้น

2.3.7 สถาปัตยกรรมวัดพระบรมธาตุไชยา

พระบรมธาตุไชยาเป็นเจดีย์ทรงปราสาทยอดแบบที่นิยมเรียกกันทั่วไปว่าศิลปะศรีวิชัย เรือนธาตุมีผังเป็นรูปกากบาท มีมุขทั้ง 4 ด้าน ลักษณะเป็นมุขตัน ยื่นออกมาจากกลางผนังเรือนธาตุ ยกเว้นด้านทิศตะวันออกมีบันไดทางขึ้นเข้าสู่ห้องโถงกลาง มุขทั้ง 4 ด้านที่ยื่นออกมาจากผนังเรือนธาตุนี้ทำให้ดูคล้ายย่อมุมไม้สิบสอง แต่โดยข้อเท็จจริงแล้วไม่ได้เป็นการย่อมุมไม้แต่เป็นการเพิ่มมุข มุขที่เพิ่มขึ้นมาคือมุมของจัตุรมุข

ความสูงของพระบรมธาตุจากฐานถึงยอดประมาณ 24 เมตร ประกอบด้วยฐานบัว ลูกแก้วสี่เหลี่ยมจัตุรัสตกแต่งด้วยเสาดัดผนังลดเหลี่ยม 1 ชั้น วางอยู่บนบานเชิงซ้อนกัน 2 ชั้น ฐานวัดจากทิศตะวันออกถึงทิศตะวันตกยาวประมาณ 13 เมตร (ของเดิมยาว 10 เมตร สร้างพอกขึ้นใหม่ทางด้านหน้าอีก 3 เมตร) จากทิศเหนือถึงทิศใต้ยาวประมาณ 10 เมตร ส่วนฐานอยู่ต่ำกว่าผิวดิน ปัจจุบัน เนื่องจากพบว่าเดิมมีดินทับถมอยู่ ทางวัดจึงได้ขุดบริเวณโดยรอบฐานเป็นสระกว้างประมาณ 2.30-2.50 เมตร ลึกประมาณ 1 เมตร เพื่อให้เห็นฐานเดิม ปัจจุบันมีน้ำขังอยู่รอบฐานตลอดปี ด้านหน้าฐานบัวลูกแก้วด้านทิศตะวันออกมีซุ้มพระพุทธรูปอยู่ข้างบันไดจำนวน 2 ซุ้ม เป็นของที่สร้างต่อเติมสมัยหลัง สามารถเห็นร่องรอยฐานเก่าที่เป็นสี่เหลี่ยมจัตุรัสเพราะมีฐานบัวเดิมโผล่ออกมาให้เห็นชัดเจน (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา : 2564)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

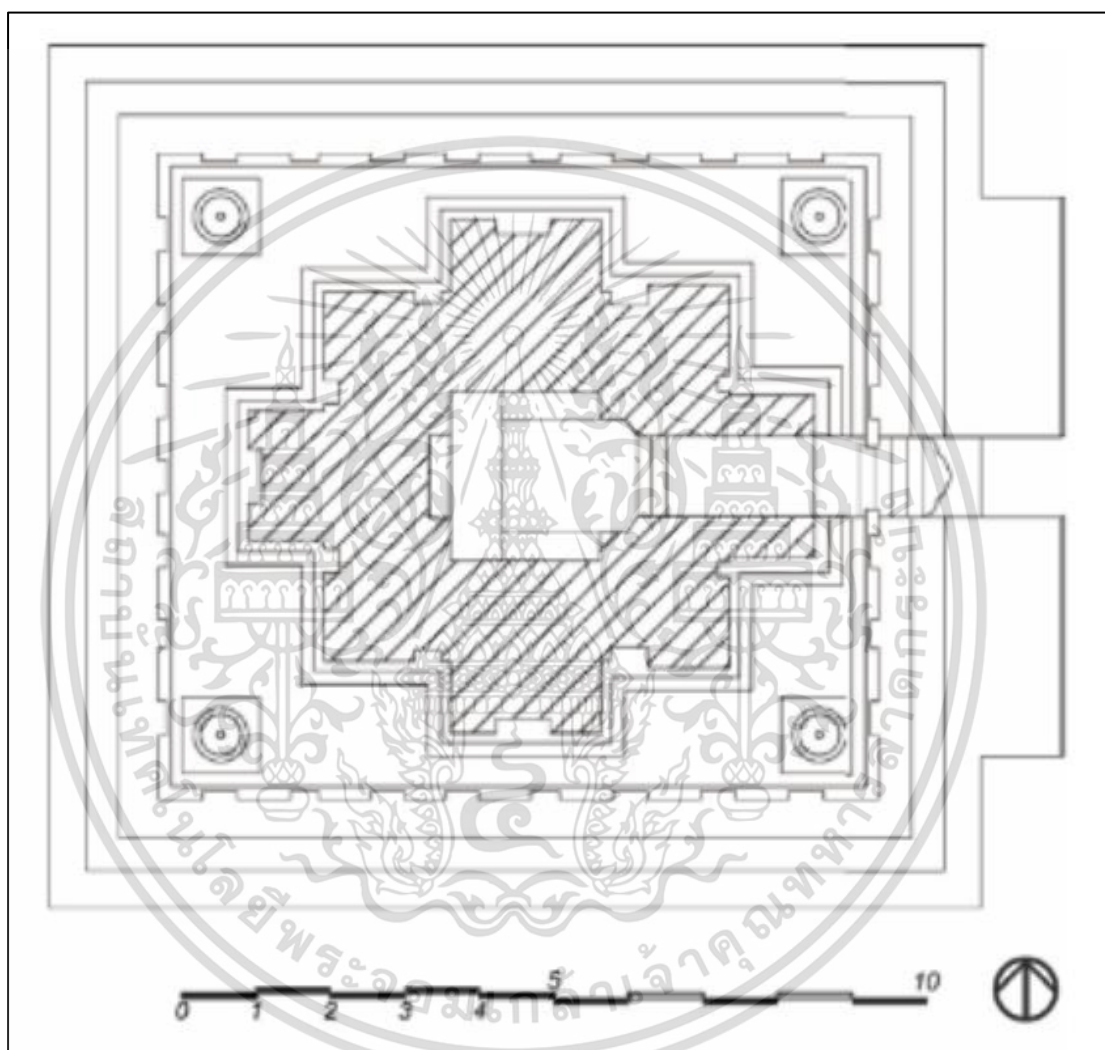
รูปที่ 2.13 ภาพถ่ายเก่าของเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา
ที่มา : พิริยะ (2523)

ส่วนฐาน อยู่ลึกกว่าระดับชั้นดินในปัจจุบันประมาณมากกว่า 1 เมตร ได้มีการขุดแต่งและบูรณะส่วนนี้แล้ว ระบบฐานเป็นฐานแบบบัวล้นที่อยู่ในผังยกเก็จคล้ายกับฐานในศิลปะชวาและทวารวดี ประกอบด้วยฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ประดับลูกแก้วขนาดใหญ่ที่ท้องไม้ 2 เส้น และส่วนกลางของท้องไม้แบ่งเป็นช่องๆ จากระเบียบของฐานที่ปรากฏในปัจจุบันแสดงว่าเป็นงานที่ซ่อมใหม่แต่น่าจะมีเค้าโครงเดิมของฐานบัวแบบก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 คือเป็นฐานบัวล้น แบบทวารวดี คือเฉพาะส่วนบัวคว่ำประดับลูกแก้วขนาดใหญ่ (ล้น) ที่อยู่ด้านล่างของท้องไม้เพียงเส้นเดียว ท้องไม้แบ่งเป็นห้องๆ และที่สำคัญคือยังไม่มีส่วนบัวหงาย ดังนั้นฐานเดิมของพระบรมธาตุไชยาน่าจะเป็นฐานแบบบัวล้น มีหลักฐานสำคัญที่น่าจะเหมือนกันคือ ฐานของปราสาทวัดแก้วและวัดหลงที่เป็นฐานแบบบัวล้น เหนือฐานที่ชั้นเรือนธาตุประดับด้วยสลูขนาดเล็ก (สลูปิกะ) ที่มุมทั้งสี่ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์ : 2561)

ฐานบนของบัวลูกแก้วสี่เหลี่ยม มีลักษณะเป็นฐานทักษิณ ที่มุมทั้งสี่ประดับด้วยสลูจำลอง ตรงกลางฐานเป็นฐานบัวลูกแก้วอีกชั้นหนึ่งรองรับเรือนธาตุเจดีย์ทรงจตุรมุข ที่มุมเรือนธาตุทำเป็นรูปเสาหลอดติดผนังตรงกลางเสาเซาะตลอดโคนถึงปลายเสา มุขด้านทิศตะวันออกมีบันไดทางขึ้นสามารถเดินขึ้นไปนมัสการพระพุทธรูปภายในองค์เจดีย์ได้ ห้องภายในมีขนาดประมาณ 2X2 เมตร ผนังเรือนธาตุก่ออิฐไม่สอปูนลดหลั่นกันขึ้นไปถึงยอด (ปัจจุบันฉาบปูนปิดทับหมดแล้ว) มุขอีกสามด้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่บ ที่มุขของมุขแต่ละด้านทำเป็นเสาดัดผนังอาคาร เหนือมุขเป็นซุ้มหน้าบันประดับลายปูนปั้นรูปวงโค้งคล้ายเกือกม้า หรือเรียกว่า “กุฑู” เหนือเรือนธาตุมีลักษณะเป็นหลังคาซ้อนกันขึ้นไป 3 ชั้น โดยการจำลองย่อส่วนอาคารเบื้องล่างลดหลั่นขึ้นไป แต่ละชั้นประดับด้วยสถูปจำลองที่มุขทั้งสี่และตรงกลางด้านเหนือซุ้มหน้าบัน รวมจำนวนสถูปจำลองชั้นละ 3 องค์ ทั้งหมดสามชั้นรวมทั้งสิ้น 24 องค์ (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา : 2564)

รูปที่ 2.14 ลายเส้นแบบจำลองผังพื้น ของเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ส่วนเรือนธาตุ อยู่ในผังสี่เหลี่ยม มีเสาดัดผนัง มีข้อสังเกตว่า เสาดัดผนังมีร่องรอยของการเซาะร่องคล้ายกับที่วัดหลงที่เชื่อกันว่ามีอิทธิพลของศิลปะจาม ปัจจุบันซ่อมใหญ่และมีการประดับลวดลายตัวปราสาทมีมุขยื่นออกมาทั้งสี่ด้าน ด้านหน้าเจาะเป็นคูหาเข้าไปภายในเรือนธาตุ ส่วนด้านอื่นๆ ไม่มีช่องจรณะนำ ฐานของมุขเป็นฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ประดับท้องไม้ด้วยลูกแก้วเหลี่ยม ซึ่งน่าจะเป็งานที่ซ่อมใหม่แล้ว ส่วนหลังคามิเจดีย์ยอดที่ทึ่มุมและมีซุ้มบรรพแถลงด้านหน้า ลักษณะซุ้มเป็นเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

งานซ่อมใหม่ทั้งหมด โดยมีการผสมผสานทั้งซุ้มแบบบรรพแถลงและแบบซุ้มหน้านาง ที่สำคัญมีงานปูนปั้นประดับพระพุทธรูปและตราแผ่นดินสมัยรัชกาลที่ 5 คาดว่าซุ้มส่วนนี้น่าจะเป็นงานซ่อมในสมัยรัชกาลที่ 5

ส่วนเรือนชั้น แบ่งเป็นเรือนชั้นซ้อนหลายชั้น แต่ละด้านของแต่ละชั้นประดับบรรพแถลงที่มีส่วนหลังคาเป็นเจดีย์ยอดซึ่งลดรูปมาจากชั้นเรือนธาตุ และประดับสฎูปิกะที่ทุกมุมและทุกชั้น การประดับเจดีย์องค์เล็กทั้งที่มุมและด้านของแต่ละชั้นเปรียบเทียบกับกับการประดับสฎูปิกะหรืออาคารจำลองในจินตนิมิตของศิลปะชวาภาคกลาง ถือเป็นลักษณะเฉพาะของศิลปะศรีวิชัยที่น่าจะได้รับอิทธิพลมาจากศิลปะชวาภาคกลาง ซึ่งน่าจะสืบต่อมาจาก “วิมาน” ของศิลปะอินเดียภาคใต้อีกต่อหนึ่ง แตกต่างจากระบบการประดับสฎูปิกะของเจดีย์วิหารในศิลปะชวาภาคกลาง (ศักดิ์ชัย สายสิงห์ : 2561)

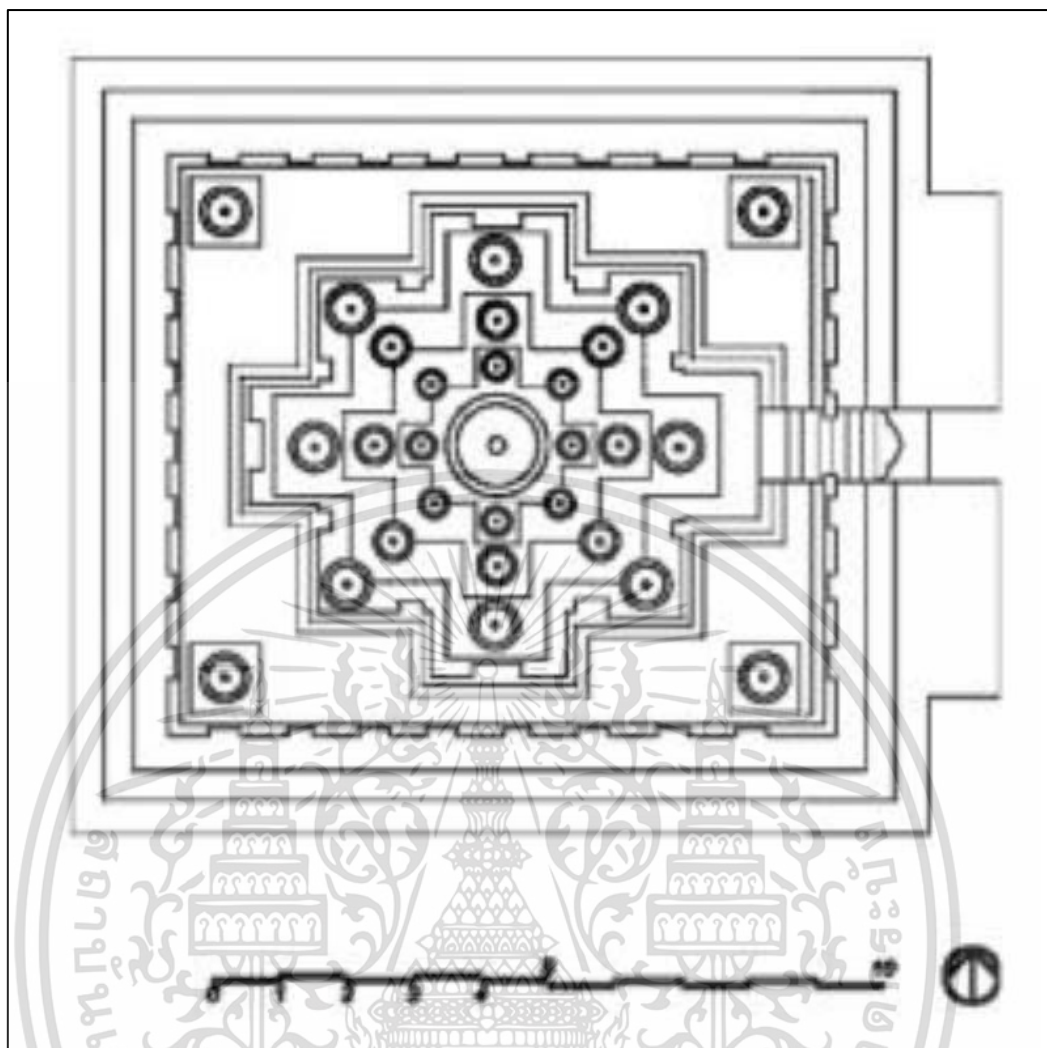
ส่วนยอดมีการซ่อมแซมครั้งใหญ่ตรงกับสมัยพระบาทสมเด็จพระจุลจอมเกล้าเจ้าอยู่หัว โดยขยายส่วนยอดให้สูงขึ้น เริ่มตั้งแต่บัวปากระฆังซึ่งเป็นดอกบัวบานขนาดใหญ่ องค์กระฆังรูปแปดเหลี่ยม ถัดขึ้นไปเป็นฐานเชิงแปดเหลี่ยมขนาดเล็กรองรับก้านฉัตร ต่อด้วยปล้องโฉนแปดเหลี่ยมจำนวนห้าชั้น เหนือปล้องโฉนเป็นบัวกลุ่มหุ้มทองคำรองรับปลียอดหุ้มทองคำ ซึ่งเข้าใจว่าได้ต้นแบบมาจากยอดพระบรมธาตุเจดีย์นครศรีธรรมราช เหนือปลียอดประดับฉัตรหุ้มทองคำ (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา : 2564) เป็นเจดีย์ทรงระฆังอยู่เหนือเรือนชั้นซ้อน มีบัวปากระฆังขนาดใหญ่ องค์กระฆังอยู่ในผังแปดเหลี่ยมเช่นเดียวกัน และต่อด้วยปลีตามระเบียบของเจดีย์ทรงระฆัง ส่วนของเจดีย์ยอดน่าจะเป็นงานที่ปฏิสังขรณ์ขึ้นใหม่ทั้งหมด แต่อาจมีเค้าโครงของเจดีย์ทรงระฆังอยู่ส่วนที่น่าจะเป็นงานที่ซ่อมใหม่คือองค์กระฆังที่มีแปดเหลี่ยม ลักษณะของบัวปากระฆังหรือปล้องโฉนแปดเหลี่ยม เหล่านี้ไม่ปรากฏในงานก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 น่าจะมีแหล่งต้นตอมาจากเจดีย์ในสมัยอยุธยาและสมัยรัตนโกสินทร์ (ศักดิ์ชัย สายสิงห์ : 2561)

รูปที่ 2.15 ลายเส้นแบบรูปตัดพระบรมธาตุไชยา
ที่มา : พระสุเทพ ปภากโร (2557)

บัวประดับยอดสูง 97 เซนติเมตร ทำจากหินทรายแดง มีลักษณะ ส่วนบัวกลม และ ส่วนปลายยอดทำเป็นดอกบัวตูม ยอดที่เห็นปัจจุบันนี้เป็น 2 ชั้น สามารถแยกจากกันได้ ภายในบัวกลมนั้นกลวงเป็นช่อง สำหรับไว้ใส่เศียรของยอดบนเสียบเข้ากันได้เพื่อยึดมั่นคง มีลักษณะทรงดอกบัวตูม ใต้บัวกลมนั้นเป็นฐานเชิงแปดเหลี่ยม เป็นจุดต่อของชั้นส่วนบัลลังก์บัวคว่ำและองค์ระฆัง เพื่อให้องค์ระฆังกับส่วนยอดสอปเชื่อมต่อเข้าด้วยกันนั้น แสดงว่าส่วนบัลลังก์บัวคว่ำและองค์ระฆังย่อมจะเป็นแปดเหลี่ยม มิใช่กลมเป็นแปดเหลี่ยมต่อลงมาถึงแปดเหลี่ยมเหนือชั้นวิมานชั้น 2 การบูรณะครั้งใหญ่ที่มีการฉาบปูนที่องค์เจดีย์ของพระบรมธาตุ สันนิษฐานว่ามีการทำในสมัยกรุงศรีอยุธยาตอนต้นเมื่อครั้งสร้างวิหารหลวงและระเบียงคด การฉาบปูนคงจะรวมมาถึงยอดหินทรายแดง

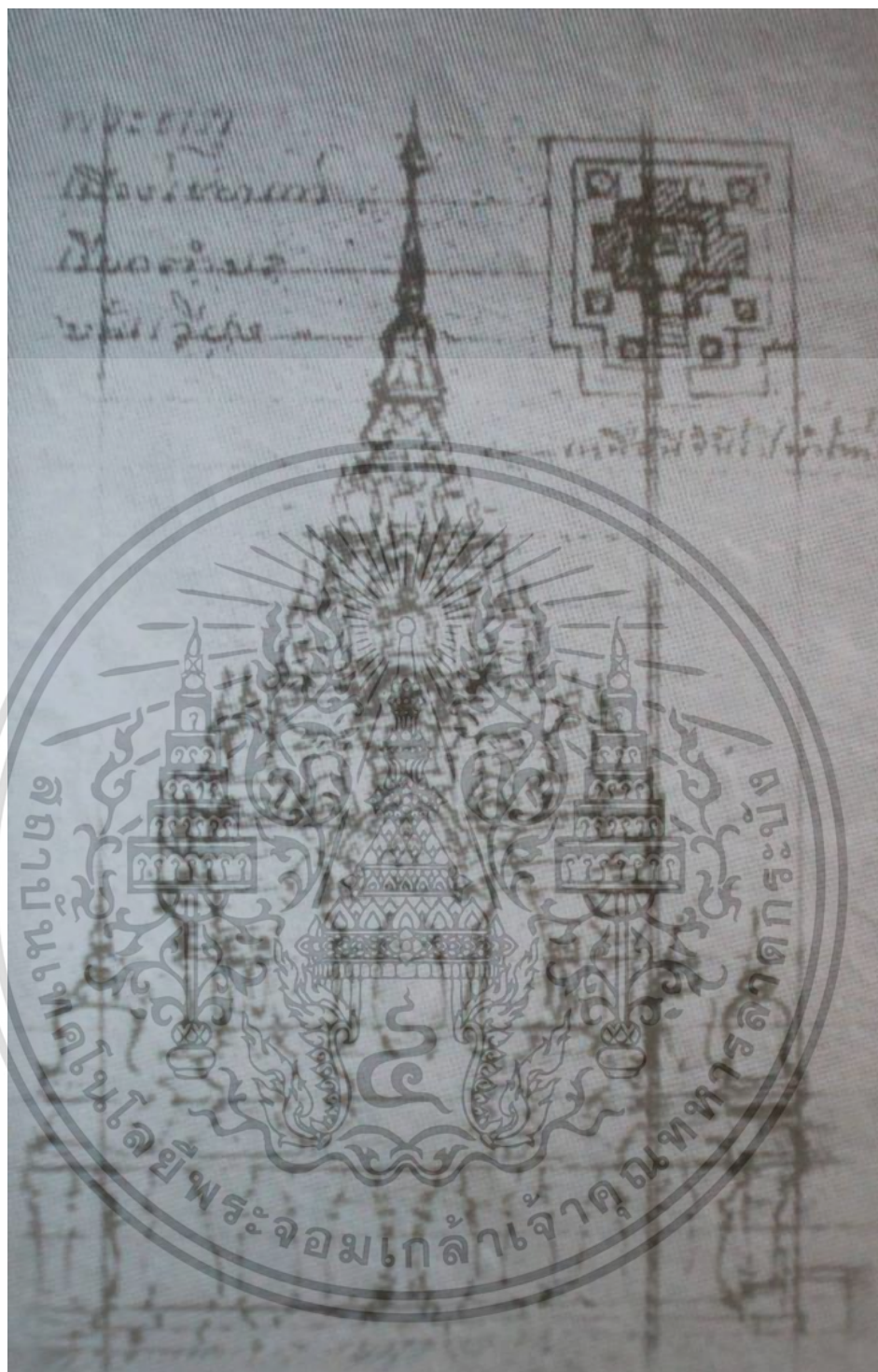
ด้วย เพราะยังคงเห็นร่องรอยสีขาของการฉาบปูนเกาะอยู่บนผิวสอปให้เห็นอยู่ดังปรากฏ เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.16 ลายเส้นแบบจำลองผังหลังคา ของเจดีย์วัดพระบรมธาตุไชยา
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

โครงสร้างพระบรมธาตุไชยาเป็นเจดีย์ก่ออิฐไม่สอปูน อิฐเนื้อแกร่งเผาด้วยไฟแรง เมื่อก่ออิฐแล้วคงซัดถูแต่งรอยให้เรียบเสมอกันพระบรมธาตุไชยาได้รับการบูรณะปฏิสังขรณ์หลายครั้ง จึงมีลวดลายเครื่องประดับเป็นลวดลายเก่าใหม่ผสมกัน ลวดลายเก่าที่น่าสนใจคือ ลวดลายที่ซุ้มหน้าบันหรือ กุฑู เดิมใช้วิธีแกะสลักอิฐเป็นรูปวงโค้ง เมื่อมีการซ่อมครั้งใหญ่ในสมัยรัชกาลที่ 5 จึงมีการซ่อมแปลงหน้าบันด้วยปูนปั้น เดิมลวดลายใหม่ ๆ ได้แก่ รูปตราแผ่นดินสมัยรัชกาลที่ 5 ภายในเป็นพระพุทธรูป รูปเทพพนม ด้านข้างเป็นช้างสามเศียรและนกยูง รูปสิงห์ รูปเหรา รูปผีเสื้อ เป็นต้น (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา : 2564)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.17 ลายเส้นแบบสันนิษฐานรูปด้านพระบรมธาตุไชยาก่อนถูกบูรณปฏิสังขรณ์
ที่มา : สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยานครราชวินิตวรางค์ (2445)

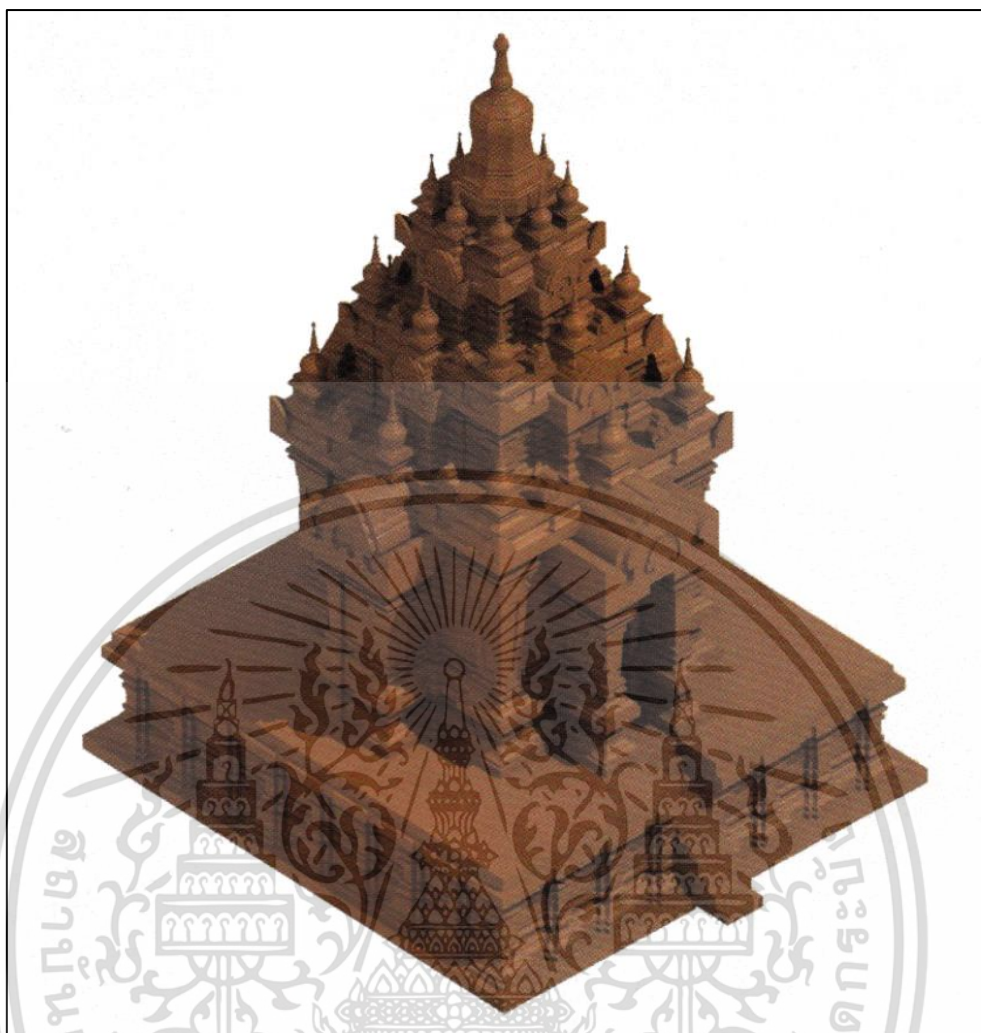
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.18 ลายเส้นแบบรูปด้านพระบรมธาตุไชยาในปัจจุบัน (2564)

ที่มา : พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา (2564)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

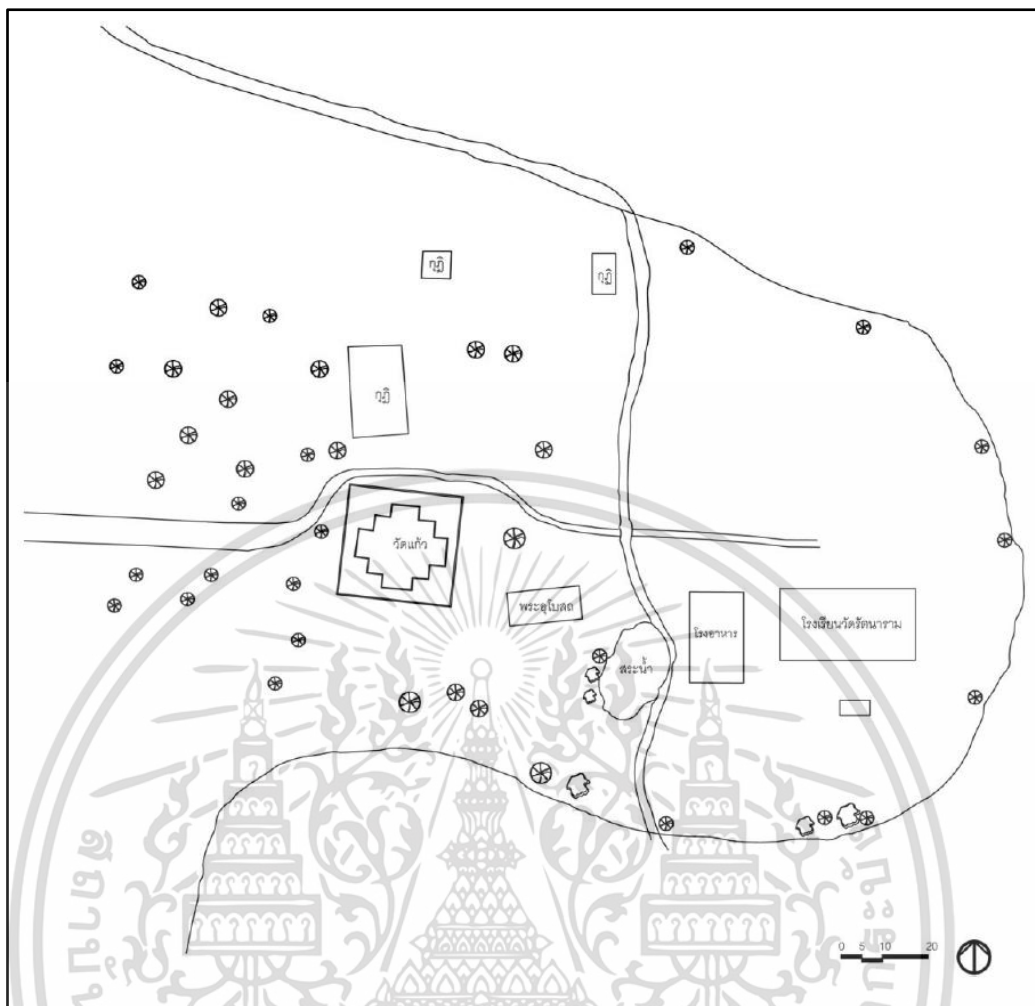

รูปที่ 2.19 แบบจำลอง 3 มิติสถาปัตยกรรมพระบรมธาตุไชยา
ที่มา : พระสุเทพ ปภากร (2557)

2.3.8 สถาปัตยกรรมวัดแก้ว

สถาปัตยกรรมวัดแก้ว ปัจจุบันเหลือซากอาคารส่วนฐานเรือนธาตุ และร่องรอยหลังคา
ชั้นที่ 1 รวมทั้งมีการขุดพบสถูปเจดีย์องค์เล็ก ซึ่งสันนิษฐานว่าภายในอาคารเป็นที่ประดิษฐานพระ
โพธิสัตว์ปัทมาณี ตั้งอยู่ที่ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.20 ผังบริเวณปัจจุบันของสถาปัตยกรรมวัดแก้ว
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

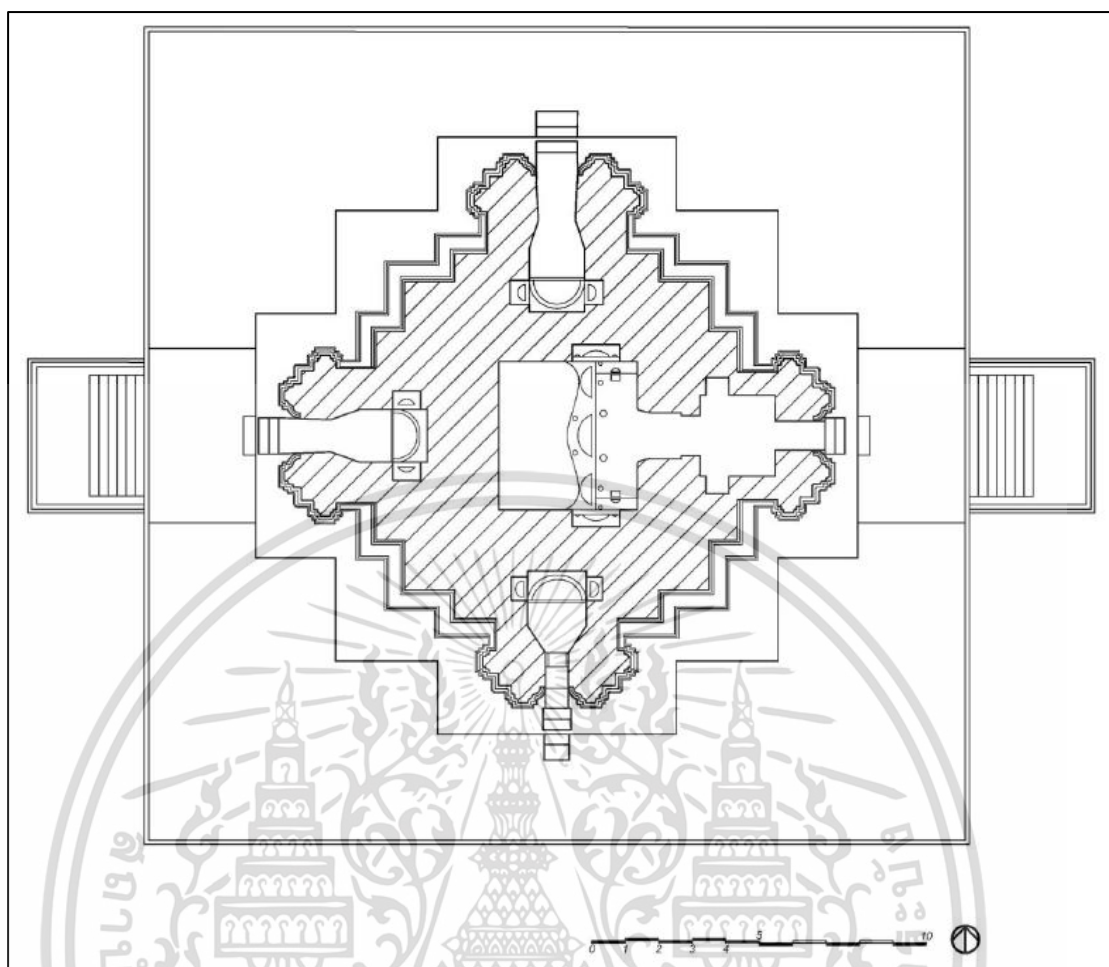

รูปที่ 2.21 ภาพถ่ายเก่าอาคารวัดแก้ว เมืองไชยา
ที่มา : Subhadradis Diskul (1980)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สถาปัตยกรรมวัดแก้ว จัดเป็นปราสาทรุ่นเก่าที่เหลือหลักฐานอยู่โดยยังมิได้รับการบูรณะเปลี่ยนแปลงรูปแบบ เป็นสิ่งก่อสร้างที่ใช้ในการป้องกันข้าศึกที่เป็นสัญลักษณ์ของสถาปัตยกรรมสมัยกลาง รวมถึงเป็นที่ประทับหรือที่พำนักของพระมหากษัตริย์หรือขุนนางถูกสันนิษฐานว่าเป็นโบราณสถานสมัยศรีวิชัยที่เก่าแก่ที่สุดที่ถูกค้นพบในเมืองไชยา จากข้อมูลของจารึกกรุงศรีวิชัย (1318) และจารึกกะลาสะ (1321) ระบุถึงกษัตริย์ผู้สร้างวัดแก้วและจันทิกะลาสัน อยู่ในราชวงศ์ไศเลนทร์และเป็นผู้นับถือศาสนาพุทธนิกายมหายานแบบตันตระ ผังอาคารมีลักษณะเป็นผังกากบาท (Cruciform plan) สอดคล้องกับข้อมูลด้านจารึกที่ระบุว่าสร้างในยุคสมัยเดียวกัน แสดงว่าประติมากรรมในห้องมุขของอาคารจะต้องมีทั้งพระธยานิพุทธ 4 องค์ ประดิษฐานใน 4 ทิศ รวมทั้งทิศเบื้องกลางอีก 1 องค์ มีประติมากรรมพระโพธิสัตว์ประดิษฐานไว้ในห้องโถงกลางหรือครรภคฤหะประธานของอาคาร ทั้งนี้ประติมากรรมพระโพธิสัตว์ประดิษฐานไว้ในห้องโถงกลางหรือครรภคฤหะประธานของอาคาร ทั้งนี้ประติมากรรมพระโพธิสัตว์อวโลกิเตศวรที่พบในไทยและสันนิษฐานว่าน่าจะเคยประดิษฐานอยู่ภายในวัดแก้วในสมัยศรีวิชัย ได้แก่ พระโพธิสัตว์บัวปัทมา 2 องค์ที่ได้รับการยกย่องว่างดงามที่สุด ปัจจุบันจัดแสดงอยู่ที่พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ พระนคร

ส่วนฐาน จากฐานอาคารชั้นที่ 1 และฐานของเรือนธาตุ เป็นฐานเชิงสี่เหลี่ยมจัตุรัส 1 ลักษณะเป็นฐานประทักษิณ มีบันไดทางขึ้นด้านทิศตะวันออกและทิศตะวันตก ส่วนฐานเรือนธาตุเป็นผังแบบกากบาท (cruciform plan) มีขนาดเรือนธาตุ 18 x 18 เมตร (ภาพที่ 2.15) ตั้งอยู่บนชุดฐานปัทมที่ท้องไม้คาดด้วยบัวคว่ำและคั่นด้วยบัวลูกแก้ว ฐานรองรับฐานปราสาทที่อยู่ในผังเพิ่มมุม 1 ฐาน ถัดขึ้นไปเป็นตัวปราสาทที่อยู่ในผังเพิ่มมุม มีมุมประธานขนาดใหญ่และมีมุมขนาดด้านละ 1 มุม ซึ่งตามปกติจะมีด้านละ 2 มุม รวมแล้วมีทั้งหมด 5 มุม แต่ที่วัดแก้วอีกสองมุมเป็นมุมของมุข เสาและผนังเรือนธาตุ ที่มุมและผนังของอาคารมีเสาประดับผนัง ที่เสาเจาะร่องเป็นแนวยาวเสาละ 2 ร่องแบบเดียวกับที่พบในศิลปะขอม แต่ส่วนที่ต่างคือ การประดับเสาที่ไม่เพิ่มต่อเนื่องอย่างศิลปะขอม เพราะส่วนผนังที่วัดแก้วนี้จะมีมุขยื่นออกมา มุขที่ยื่นออกมาจากมุขใหญ่ที่เหลืออยู่ทางด้านทิศตะวันตกและทิศใต้ มีเสาประดับทรงแปดเหลี่ยมและมีหัวเสาขนาดใหญ่คล้ายที่พบในศิลปะอินเดียนิยมเรียกว่า “แบบผ้าโพกหัวแขก” ชุ่มหลังคาและปีกนกเป็นรูปกุฑู สันนิษฐานว่าอาจเป็นรูปแบบที่รับมาจากอินเดีย ซึ่งพบในศิลปะเขมรและศิลปะทวารวดีด้วย

รูปที่ 2.22 ลายเส้นแบบจำลองผังพื้นสถาปัตยกรรมแก้ว

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ส่วนของเรือนธาตุ มีประตูทางเข้าด้านหน้าเพียงด้านเดียว ด้านอื่นปิดเช่นเดียวกับปราสาทอื่นๆ ที่มีมาแล้วตั้งแต่ศิลปะอินเดีย ได้เคยมีการศึกษาและกำหนดอายุไว้ เช่น นักวิชาการบางท่านเชื่อว่ามีรูปแบบใกล้เคียงกับจันทิในศิลปะชวาภาคกลาง คือจันทิกะลาสัน อายุระหว่าง พ.ศ. 1333-1343 บางท่านเชื่อว่ามีรูปแบบใกล้เคียงกับศิลปะจาม โดยดูจากลวดบัวของปราสาทโพไห่ อายุราวปลายพุทธศตวรรษที่ 14 อีกแนวความคิดหนึ่งเชื่อว่าที่ตั้งของชุมชนเล็กต่อจากเสาที่มุขด้านทิศใต้และการประดับตกแต่งผนังด้านนอกด้วยเสาจำลอง มีลักษณะคล้ายกับปราสาทจามบางองค์ในศิลปะหมีเซิน (My Son) A1 มีอายุราวกลางพุทธศตวรรษที่ 15 และมีอีกแนวความคิดสนับสนุนแนวความคิดหลังนี้และเพิ่มเติมว่าตัวอาคารด้านนอกมีลักษณะใกล้เคียงกับศิลปะจาม จึงน่าจะกำหนดอายุอยู่ในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 15

แบบแผนและการสร้างที่ว่างทางสถาปัตยกรรมจะใช้เทคนิควิธี จัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคาร (ครรภคฤหะประธาน) ใช้ผนังรับโครงสร้างหลังคาแบบก่อสันเหลี่ยม (Corbelled Aech) สูงขึ้นไปถึงระดับเหนือสันบัวเพดาน จากนั้นก่อวิสูตรให้เหลี่ยมออกมาเป็นระยะๆ เพื่อขึ้นไปจรดเป็นเอกสารนี้เป็นเอกสารที่สวณไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ยอดแหลมเข้าหากัน ภายในห้องมุขด้านทิศใต้ของอาคารวัดแก้ว ลักษณะเพดานเป็นการก่ออิฐรูปทรงครึ่งแปดเหลี่ยม นั้นหมายความว่า ส่วนยอดของอาคารวัดแก้วชั้นที่ 2 และ 3 จึงถูกสันนิษฐานว่า จะต้องมียอดแหลมเป็นเรือนธาตุทรงแปดเหลี่ยม

รูปที่ 2.23 ลายเส้นแบบจำลองผังหลังคาสถาปัตยกรรมวัดแก้ว

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

มุขด้านทิศตะวันออกมีทางเข้าสู่ห้องโถงกลางหรือครรภคฤหะประธาน ที่มีขนาดประมาณ 4 x 4 เมตร ภายในประดิษฐานพระพุทธรูปประธาน ปางมารวิชัยก่ออิฐ สภาพชำรุดเหลือเฉพาะหน้าตักขนาดกว้างเกือบ 4 เมตร (ถึงส่วนบันพระองค์) ส่วนหลังของพระประธานก่ออิฐติดกับผนังอาคาร นอกจากนี้ที่ผนังอาคารด้านซ้ายและขวาของพระประธานเจาะซุ้มจรณะสำหรับประดิษฐานพระพุทธรูปก่ออิฐ รวมทั้งผนังด้านบนพบการทาช่องสำหรับใส่ประทีป ลักษณะการเจาะผนังเป็นช่องสามเหลี่ยมปลายโค้งแหลมเข้าหากันนี้พบที่ผนังภายในปราสาทจามด้วย ส่วนหลังองค์พระพุทธรูปที่ผนังด้านข้างของพระประธานก่อติดกับผนังเช่นกัน ผนังด้านนอกอาคารตกแต่งด้วยเสาดัดผนังและ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เขาร่องผ่ากลางเสาจากโคนไปถึงยอดเสาซึ่งเป็นรูปแบบที่ใช้ในจันทิกะลาสัน (Candi Kalasan) ชาวภาคกลางประเทศอินโดนีเซีย และไปคล้ายกับศิลปะการทาสีประดับผนังของศิลปะจามสมัยฮาลาย

รูปที่ 2.24 แสดงอาคารวัดแก้วด้านทิศตะวันออก

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ด้านทิศเหนือเหมือนกับด้านทิศตะวันออก เพียงแต่มุขด้านทิศเหนือเป็นห้องขนาดเล็กที่ปัดัน และมีร่องรอยการบูรณะปรับเปลี่ยน

รูปที่ 2.25 แสดงอาคารวัดแก้วด้านทิศเหนือ

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

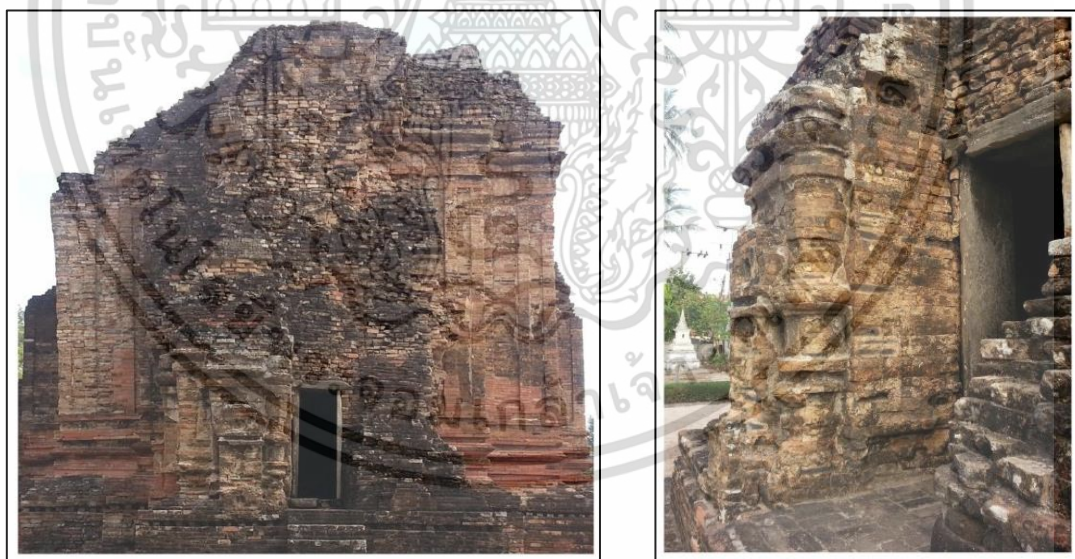
ด้านทิศตะวันตก พบว่ามีการตกแต่งผนังโดยทำซุ้มจำลองแบบกุฑูประดับอยู่ ลักษณะเป็นแบบเดียวกับบริเวณส่วนยอดชั้นที่ 1 ด้านทิศตะวันออก สันนิษฐานได้เบื้องต้นว่า ที่ผนังเรือนธาตุของมุขทางเข้าทุกด้านคงตกแต่งด้วยซุ้มจำลองในลักษณะเดียวกัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.26 แสดงร่องรอยกุฎประดับที่ฐานอาคารด้านทิศตะวันตก
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

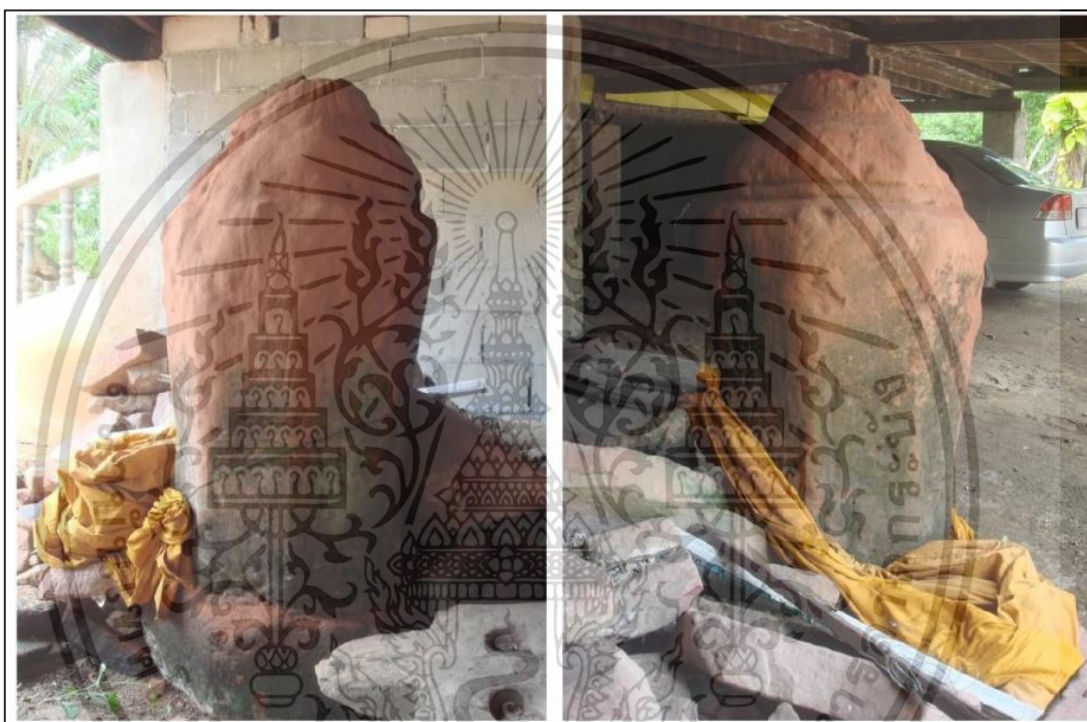
ด้านทิศใต้ ด้านในมีลักษณะเป็นห้องมุขหรือคูหา ทางเข้ามีประตูจำลองลักษณะ
ศิลปกรรมสอดคล้องกับซุ้มกุฎที่ประดับอยู่บนส่วนยอดหลังคาชั้นที่ 1 ประตูทางเข้าห้องมุขด้านทิศใต้
มีกรอบประตู ทับหลังประตูทำจากหินปูน ความสูงประตู 1.60 เมตร รูปแบบศิลปะการทำซุ้มประตู
ทางเข้าเหมือนกันหมดทุกด้าน

รูปที่ 2.27 แสดงอาคารแลซุ้มประตูวัดแก้วด้านทิศใต้
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ส่วนยอดสถูปเจดีย์ ทำจากหินทรายสีแดง สูง 1.50 เมตร ฐานกว้าง 0.65 เมตร ยอดมี
รูปทรงแปดเหลี่ยม กว้าง 0.55 เมตร ส่วนบนสุดคล้ายกลีบบัว ถูกสันนิษฐานว่า ชั้นที่ 1 มีลักษณะการ
ย่อมุมไม้สิบสอง ตามด้วยส่วนยอดชั้นที่ 2 มีลักษณะเป็นทรงแปดเหลี่ยมโดยเป็นการยึดชุดฐานปัทม์
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นำมาเผยแพร่ในเชิงพาณิชย์
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ที่ห้องไม้คาดด้วยบัวลูกแก้วให้สูงขึ้น แต่แต่ละด้านมีซุ้มจรณะแบบกุกุประดับอยู่ และเรือนธาตุของส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 นี้ จะล้อมรอบด้วยสลุบเจดีย์ ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 จะมีแบบแผนการก่อสร้างเช่นเดียวกับส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 แต่มีลักษณะย่อเล็กลงเพื่อส่งขึ้นไปรับเจดีย์องค์ใหญ่ ซึ่งตั้งอยู่บนยอดสูงสุด มีสลุบเจดีย์เล็กรายล้อมอยู่โดยรอบ ส่วนมุขทางเข้าด้านหน้าอาคารนั้น จากร่องรอยของเสาที่มีลักษณะย่อมุมและพบร่องรอยการก่อสร้างที่ทำเรือนธาตุซ้อนกันขึ้นไป 3 ชั้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่า น่าจะเป็นการจำลองเรือนธาตุ 3 ชั้น ลดหลั่นกันขึ้นไป ด้านบนรับสลุบเจดีย์องค์ใหญ่ที่มีสลุบเจดีย์องค์เล็กๆ ประดับอยู่ด้วย (วารสารณ สุวัฒนโชติกุล : 2558)

รูปที่ 2.28 แสดงส่วนยอดสลุบเจดีย์ สถาปัตยกรรมวัดแก้ว

ที่มา : วารสารณ สุวัฒนโชติกุล (2558)

ลวดลาย ส่วนใหญ่มักถูกพบใช้กับลวดลายของซุ้มประตูและหน้าต่าง ที่มีลักษณะเป็นประติมากรรมติดไปกับผนัง ไม่ได้ยื่นออกมาเป็นซุ้มทางเข้าที่จำลองชั้นหลังคาส่วนบน และมีการทำเสาประดับผนังแบบศิลปะฮิวลาและดงเดือง คือ มีการทำร่องผ่ากลางเสาไปจนถึงส่วนบนของเรือนธาตุ

สำหรับโครงสร้างและเทคนิคการก่อสร้าง อันเกิดจากภายในอาคารจะมีที่ว่างในลักษณะเป็นห้องโถง ทำให้โครงสร้างผนังต้องสัมพันธ์กับหลังคาโดยใช้ผนังรับโครงสร้างหลังคาแบบก่ออิฐสันเหลี่ยม ลักษณะการก่ออิฐไม่สอปูน ชัดผิวหน้าเรียบ กรอบประตูใช้อิฐแผ่นแบน (อนุวิทย์ เจริญศุภกุล : 2526)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

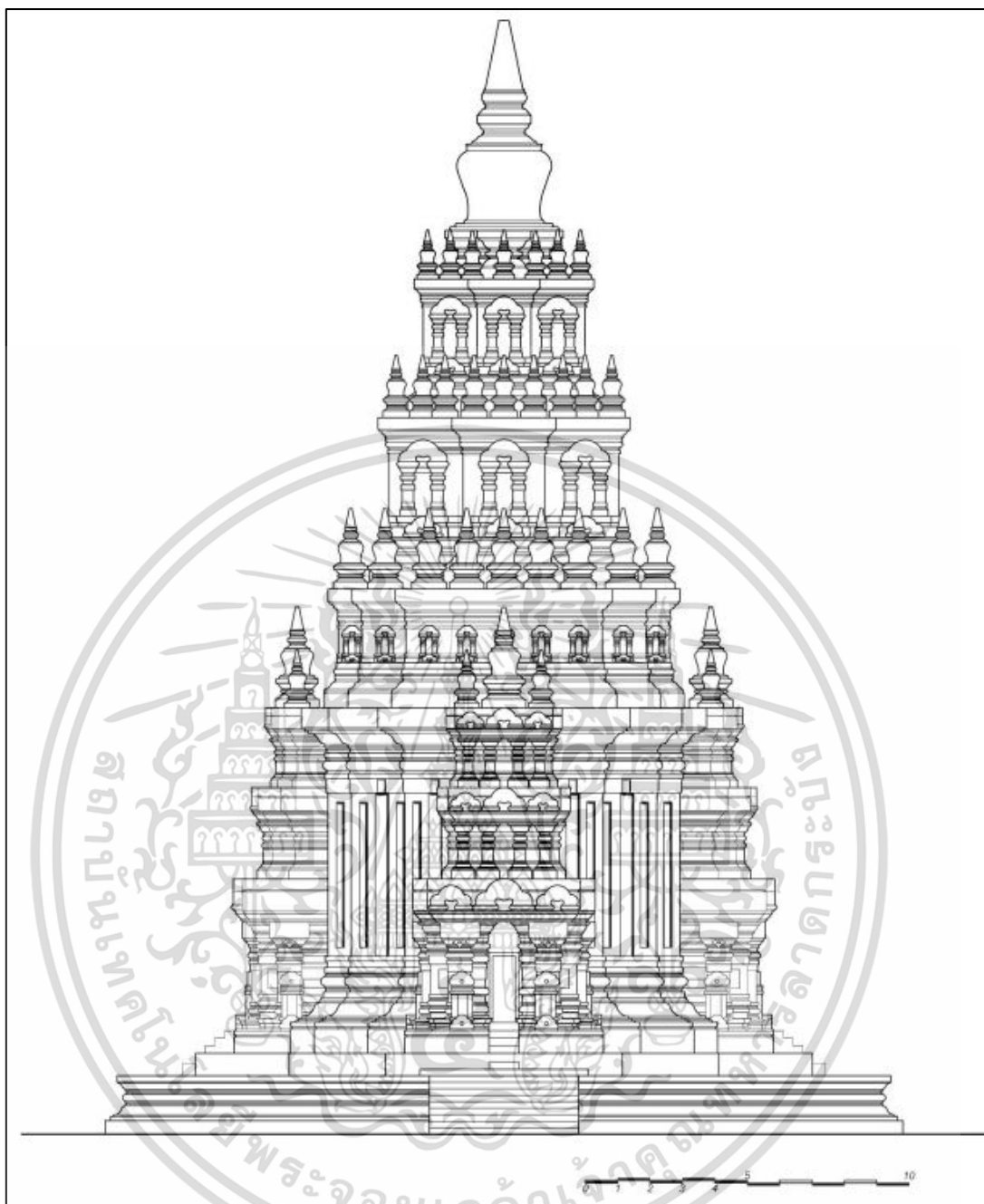
รูปที่ 2.29 แสดงลายเส้นแบบจำลองรูปตติสถาปัตยกรรมวัดแก้ว
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

จากแบบแผนการก่อสร้างอาคารวัดแก้ว เมืองไชยา พิจารณาตั้งแต่ส่วนฐานขึ้นไปจนถึงส่วนยอดอาคารชั้นที่ 1 ซึ่งเป็นส่วนที่เหลืออยู่ในปัจจุบัน พบว่า ภายในห้องมุขด้านทิศใต้ของอาคารวัดแก้ว ลักษณะเพดานเป็นการก่ออิฐ รูปทรงครึ่ง 8 เหลี่ยม ทำให้สันนิษฐานได้ว่า ส่วนยอดของอาคารวัดแก้วชั้นที่ 2 และ 3 น่าจะต้องมีลักษณะเป็นเรือนธาตุทรง 8 เหลี่ยมด้วย นอกจากนี้ เมื่อพิจารณา ลักษณะและรูปแบบศิลปะที่พบของวัดแก้ว ทำให้สรุปได้ว่า ชั้นหลังคาส่วนยอดที่ปัจจุบันพังทลายไป เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หมดแล้วนั้น น่าจะมีแบบ แผนการก่อสร้างแบบเดียวกับจันทิกะลาสน์ (Candi Kalasan) คือ จากส่วนยอดอาคารชั้นที่ 1 ที่มี ลักษณะการย่อมุมไม้สิบสองนั้น จะตามด้วยส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 ที่มี ลักษณะเป็นทรง 8 เหลี่ยม โดยเป็นการยึดชุดฐานปัทม์ ที่ท้องไม้คาคด้วยบัวลูกแก้วให้สูงขึ้น แต่ละด้านมีซุ้มจะนำแบบกุกุประดับอยู่ และเรือนธาตุของส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 นี้ จะล้อมรอบด้วยสฎูปเจดีย์ ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 จะมีแบบแผนการก่อสร้างเช่นเดียวกับส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 แต่มี ลักษณะย่อเล็กลงเพื่อส่งขึ้นไปรับเจดีย์องค์ใหญ่ซึ่งตั้งอยู่บนยอดสูงสุด มีสฎูปเจดีย์เล็กรายล้อมอยู่ โดยรอบ ส่วน मुखทางเข้าด้านหน้าอาคารนั้น จากร่องรอยของเสาที่มีลักษณะย่อมุมและพร่องรอย การก่อสร้างที่ทำเรือนธาตุซ้อนกันขึ้นไป 3 ชั้น ทำให้สันนิษฐานได้ว่า น่าจะเป็นการจำลองเรือนธาตุ 3 ชั้น ลดหลั่นกันขึ้นไป ด้านบนรับสฎูปเจดีย์องค์ใหญ่ที่มีสฎูปเจดีย์องค์เล็กๆ ประดับอยู่ด้วย ลักษณะ การจำลองชั้นหลังคา 3 ชั้นแบบย่อส่วนขึ้นไปนี้ เป็นเอกลักษณ์สำคัญของการก่อสร้างปราสาทจาม

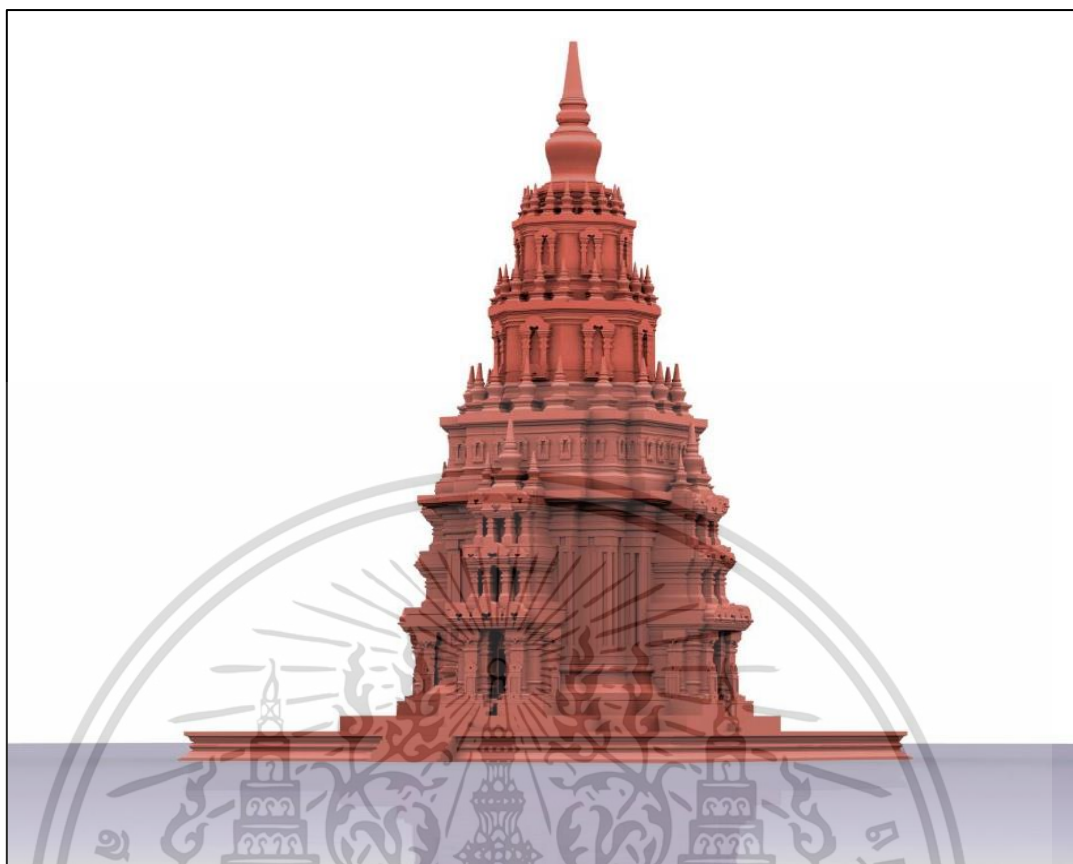
แม้รูปแบบของการจำลององค์ประกอบทางสถาปัตยกรรมส่วนหนึ่งส่วนใดของอาคาร มาใช้กับส่วนอื่นของอาคารเดียวกันเองนี้ พบว่าเป็นเอกลักษณ์อย่างหนึ่งของสถาปัตยกรรมศรีวิชัยใน ราชวงศ์ไศเลนทร์ด้วยเช่นกัน แต่มักเป็นการใช้กับส่วนลวดลายของซุ้มประตูและซุ้มหน้าต่างที่มี ลักษณะเป็นประติมากรรมติดไปกับผนัง ไม่ได้ยื่นออกมามากเป็นซุ้มทางเข้าที่จำลองชั้นหลังคา ส่วนบนเหมือนกับที่พบในปราสาทจามและอาคารวัดแก้ว นอกจากนี้ยังพบองค์ประกอบรวมทั้ง รายละเอียดทางสถาปัตยกรรมบางส่วนของอาคารวัดแก้ว ที่พบว่าเป็นศิลปะจาม อาทิ ลักษณะเจดีย์ที่ ทาแบบเอวคอด อันเป็นเอกลักษณ์เฉพาะของศิลปะศรีวิชัยที่ไชยาเช่นเดียวกับที่พบในสถาปัตยกรรม พระบรมธาตุไชยาและลักษณะการทำเสาประดับผนังแบบที่พบในศิลปะแบบฮัวลาย(Hoa Lai) และดง เตือง (Dong Duong) กล่าวคือ เรือนธาตุมีการทาร่องผ่ากลางเสาจรดขึ้นไปถึง ส่วนบน แต่หาก พิจารณาในรายละเอียดจะพบว่า มีลักษณะคล้ายกับศิลปะสมัยดงเตือง (Dong Duong) มากกว่า เนื่องจากวัดแก้วและปราสาทดงเตือง (Dong Duong) เป็นการทาร่องผ่ากลาง เสาที่มีลักษณะแคบ และเล็ก ที่ฐานอาคารมีการประดับเรือนธาตุคล้ายปราสาทจำลอง แต่ลักษณะลวดลายกุกุจะคล้ายกับ ศิลปะของชวาคือมีปลายม้วนเข้า ที่สำคัญคือการหาช่องประทีปบริเวณผนังภายในอาคาร คล้ายกับที่ พบในปราสาทจาม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.30 ลายเส้นแบบจำลองรูปด้านสถาปัตยกรรมวัดแก้ว
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

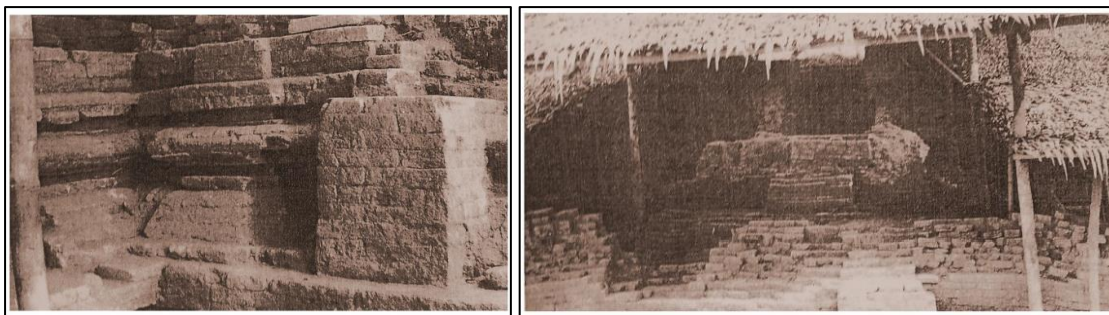
รูปที่ 2.31 แบบจำลอง 3 มิติสถาปัตยกรรมวัดแก้ว
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

จากแนวความคิดดังกล่าวสรุปได้ว่าปราสาทวัดแก้วที่เป็นอาคารทรงปราสาท มีพัฒนาการสำคัญทางด้านรูปแบบคือ การใช้ระบบเพ็ญมุมต่างจากอาคารก่อนหน้านี้ที่เป็นห้องสี่เหลี่ยม และประดับเสาดัดผนังระบบผนังที่เพ็ญมุมแบบศิลปะเขมรและจามตั้งแต่พุทธศตวรรษที่ 15 ลงมา และรูปแบบของการประดับผนังด้วยเสาโดยมีการเจาะช่องที่เสาเป็นลักษณะใกล้เคียงกับศิลปะจาม โดยเฉพาะจำนวนของเสาที่เป็นตัวบอกพัฒนาการทางด้านรูปแบบได้เป็นอย่างดี จึงน่าจะกำหนดอายุอยู่ในราวกลางพุทธศตวรรษที่ 15 การรับอิทธิพลดังกล่าวน่าจะเป็นผลจากการติดต่อค้าขายทางทะเล เพราะนอกจากสถาปัตยกรรมยังพบในงานประติมากรรม เช่น พระพุทธรูปประทับนั่งห้อยพระบาทที่ วัดถ้ำคูหา อ.กาญจนดิษฐ์ จ.สุราษฎร์ธานี (ศักดิ์ชัย สายสิงห์ : 2561)

2.3.9 สถาปัตยกรรมวัดหลง

หลังจากมีการขุดค้นขุดแต่งอาคารวัดแก้ว เมืองไชยาแล้ว ต่อมากรมศิลปากรได้ทำการขุดค้นพื้นที่ของวัดหลงได้ข้อมูลที่สำคัญ ซึ่งปัจจุบันสถาปัตยกรรมวัดหลง เหลือเพียงส่วนฐานเท่านั้น และพบว่าอิฐส่วนบนถูกรื้อไปตากาแพงแก้วในคราวบูรณะพระบรมธาตุไชยา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

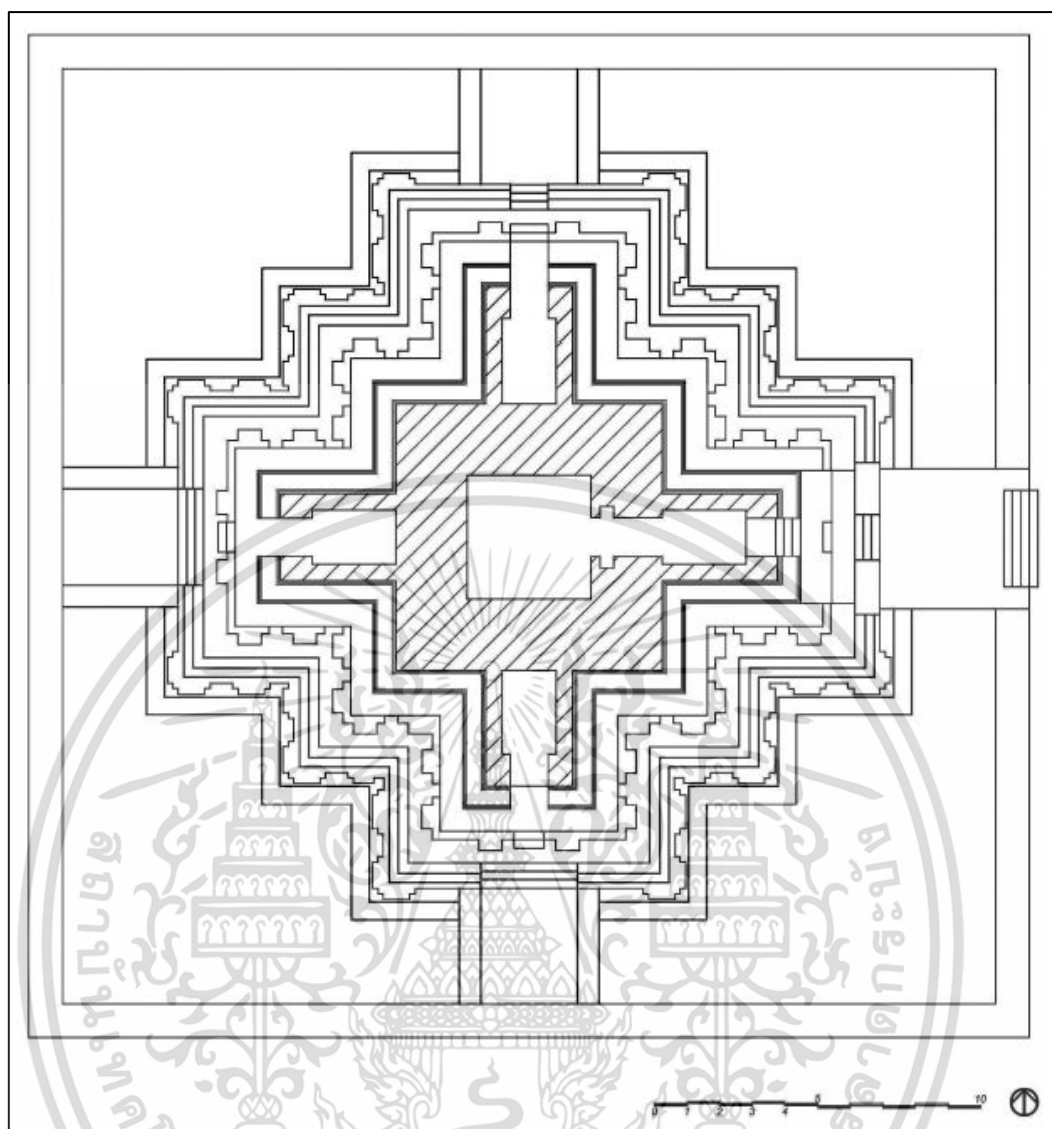
รูปที่ 2.32 ภาพถ่ายเก่าสถาปัตยกรรมวัดหลง เมืองไชยา

ที่มา : อนุวิทย์ เจริญศุภกุล (2527)

รูปแบบและแผนผังสถาปัตยกรรมวัดหลง ฐานมีแผนผังเป็นรูปกากบาทแบบจัตุรมุข (Cruciform plan) ตั้งแต่ฐานประทักษิณชั้นล่างจนถึงฐานที่รองรับส่วนเรือนธาตุ ส่วนของเรือนธาตุมีอาคารหลักและมุขยื่นออกไปทั้งสี่ด้าน จากตำแหน่งที่ตั้ง ทำให้ถูกสันนิษฐานว่าเป็นที่ประดิษฐานพระผู้พญพญามารที่กล่าวถึงในจารึก ทุกด้านมีลักษณะทางศิลปกรรมเหมือนกันหมด ยกเว้นด้านทิศตะวันออกที่มีทางเดินเข้าสู่ครุฑุประธาน

ส่วนฐาน ฐานชั้นล่างเป็นรูปกากบาท (Cruciform plan) มีขนาดประมาณ 21.65 x 21.65 เมตร เหนือฐานชั้นนี้ เป็นฐานเขียงที่รองรับฐานปัทม์ ซึ่งมีท้องไม้คาดด้วยบัวลูกแก้ว มีทางขึ้นด้านทิศตะวันออก โดยมีทางเดินเข้าสู่ห้องโถงกลางหรือครุฑุประธานของอาคาร ตัวเรือนธาตุทำเป็นมุขยื่นออกมาทั้ง 4 ด้าน ฐานชั้นล่างมีร่องรอยการต่อเติมในสมัยหลายครั้ง (วารสารณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558) ซึ่งประกอบด้วยฐานเขียงที่รองรับส่วนฐานบัวแบบบัววลัย 2 ชั้น ประกอบด้วยฐานเขียงรองรับฐานบัวคว่ำระหว่างฐานเขียงและฐานบัวมีจันทระคั่นด้วยแถวของช่องเล็กๆ ที่เรียกว่า ซื่อปลอม ซึ่งน่าจะสืบทอดมาจากศิลปะอินเดียและศิลปะชวาภาคกลาง ปรากฏในศิลปะเขมรสมัยก่อนเมืองพระนครด้วย ถัดจากฐานบัวคว่ำขึ้นไปเป็นท้องไม้ที่ประดับด้วยลูกแก้วขนาดใหญ่ (บัววลัย) มีเส้นลวดคั่นท้องไม้เว้นพื้นที่เป็นช่องๆ สำหรับประดับงานประติมากรรมเล่าเรื่อง และจบด้วยชั้นหน้ากระดาน ไม่มีบัวหายอันเป็นฐานบัวแบบที่พบในช่วงก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 เช่นบัววลัยในศิลปะทวารวดี

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.33 แสดงลายเส้นแบบจำลองผังพื้นสถาปัตยกรรมวัดหลง
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ส่วนฐานบัวชั้นที่ 2 มีลักษณะเหมือนกับชั้นแรกทุกประการ ส่วนที่แตกต่างคือในชั้นนี้มีบัวหงายเพิ่มเข้ามา ฐานบัวลัยที่มีบัวหงายมีปรากฏมาแล้วในศิลปะชวาภาคกลาง แต่ส่วนของบัวหงายที่นี้จะมีขนาดเล็กกว่าบัวคว่ำมาก เพราะฉะนั้นฐานส่วนนี้อาจมีความเกี่ยวข้องกับฐานในศิลปะชวาภาคกลาง โดยเฉพาะจันทิเมนตุต เป็นต้น (ศักดิ์ชัย สายสิงห์ : 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.34 แสดงฐานสถาปัตยกรรมวัดหลงด้านทิศเหนือ

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ส่วนเรือนธาตุ เหลือเฉพาะส่วนฐานรองรับเรือนธาตุ เรือนธาตุพังทลายหมดแล้ว มีข้อสังเกตเพียงส่วนของผนังยังมีเสาดัดผนังประดับอยู่ทุกมุม แสดงให้เห็นถึงระบบการทำเรือนธาตุที่เหมือนกับพระบรมธาตุไชยาและวัดแก้วที่ยังคงมีผนังส่วนนี้อยู่ ดังนั้นส่วนเครื่องบนจึงน่าจะเหมือนกันด้วย

มุขด้านทิศตะวันออกของอาคารที่นำเข้าสู่ห้องโถงกลางหรือครรภคฤหะประธานนั้นมีขนาดประมาณ 4 X 4 เมตร ซึ่งพบว่ามีความเท่ากับครรภคฤหะประธานของวัดแก้ว ภายในใช้เป็นประดิษฐานรูปเคารพ ส่วนมุขอีก 3 ด้าน ใช้ในการประดิษฐานพระธยานิพุทธประจำทิศ มุขแต่ละด้านมีขนาดเท่ากันคือประมาณ 1.75 x 2.70 เมตร ทุกด้านมีเสาประดับฐานอาคาร อยู่กึ่งกลาง ลักษณะเป็นเสาลดเหลี่ยม 1 ชั้น คาดว่าเป็นการต่อเติมขึ้นภายหลัง เนื่องจากมีลักษณะที่ต่างไปจากเสาประดับผนังเรือนธาตุของวัดแก้วที่ใช้วิธีก่ออิฐเป็นร่อง ผ่ากลางเสาขึ้นไปถึงยอดเสา เทคนิคการก่อสร้างเป็นการก่ออิฐไม่สอปูนและขัดผิวหน้าเรียบ ไม่มีซุ้มมุขด้านหน้ายื่นออกมาเป็นการใช้ลักษณะการทำซุ้มด้านหน้าย่อเรือนขึ้นไป 3 ชั้นในระยะที่เท่ากับส่วนฐานด้านหน้ายื่นออกมา

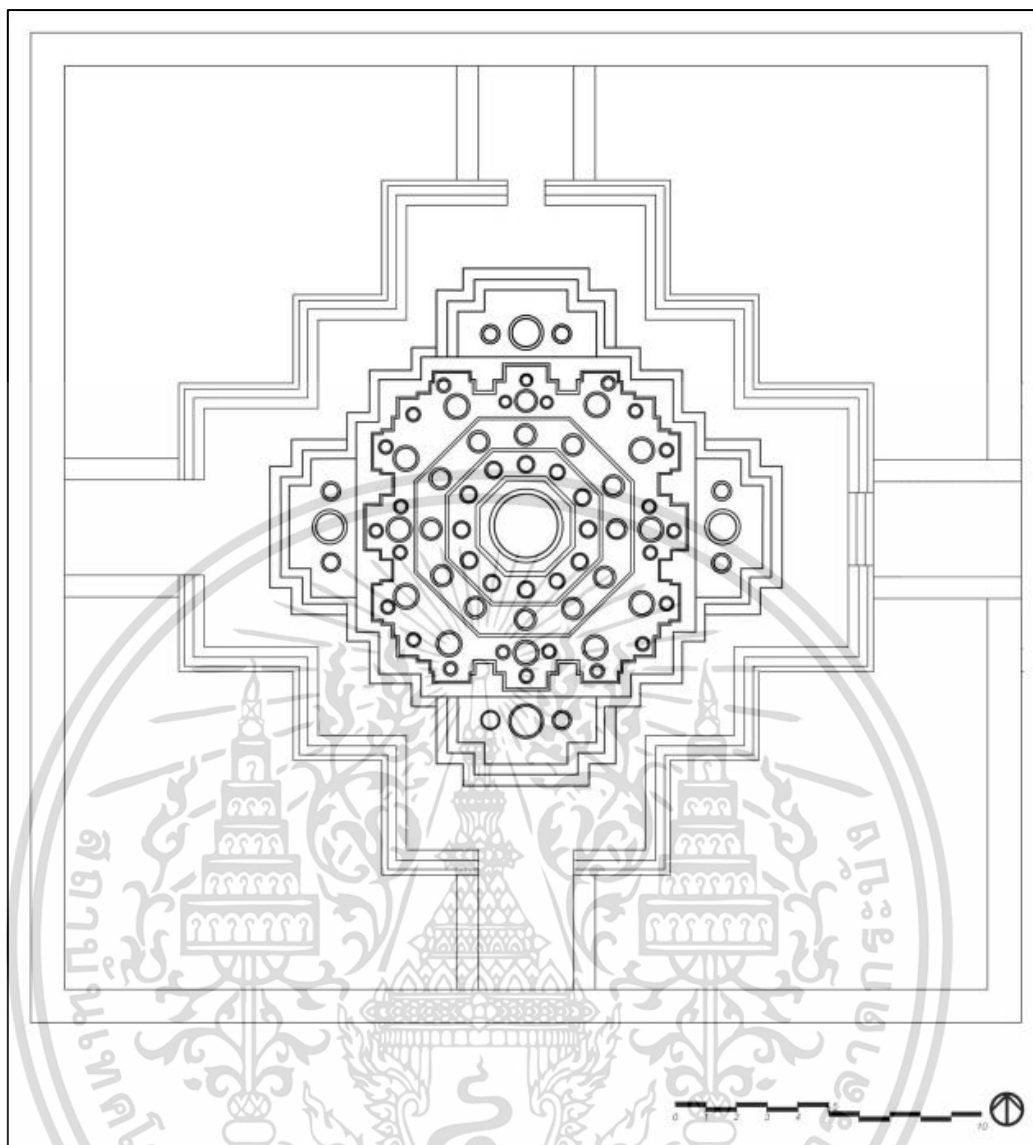
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.35 แสดงทางเข้าและลักษณะภายในของห้องครรภคฤหะประธานของวัดหลง
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ส่วนยอด ถูกสันนิษฐานว่า ส่วนยอดชั้นที่ 1 เป็นการย่อมุมไม้สิบสอง เรือนธาตุประดับ
ซุ้มจระนำกุฑูทั้ง 4 ด้าน ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนำกุฑูประดับอยู่ทุก
ด้าน มีสฎูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ และส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 มีลักษณะเช่นเดียวกับส่วนยอด
อาคารชั้นที่ 2 คือ เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยมมีซุ้มจระนำกุฑูประดับอยู่ทุกด้าน มีสฎูปเจดีย์ประดับอยู่
โดยรอบ แต่องค์ประกอบทั้งหมดของส่วนหลังคาชั้นที่ 3 นี้จะย่อส่วนลงจากส่วนยอดหลังคาชั้นที่ 2
เพื่อส่งขึ้นไปรับยอดสฎูปเจดีย์องค์ใหญ่ที่จะมีสฎูปเจดีย์องค์เล็กอยู่รายรอบเช่นกัน ทั้งนี้ ขนาดและ
ความสูงของเรือนธาตุตลอดจนชั้นหลังคาจะปรับให้สอดคล้องกับฐานอาคารเดิมของวัดหลง สำหรับ
สฎูปเจดีย์องค์ใหญ่ที่ประดับอยู่บนยอดสุด รวมทั้งสฎูปเจดีย์องค์เล็กทั้งที่รายล้อมสฎูปเจดีย์องค์ใหญ่
และที่ตั้งอยู่บนส่วนยอดอาคารแต่ละชั้นนั้น จะต้องมิลักษณะเอวคอด ซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญของ
ศิลปะศรีวิชัยที่ไชยา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.36 แสดงลายเส้นแบบจำลองผังหลังคาสถาปัตยกรรมวัดหลง
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

จากหลักฐานทางศิลปกรรมที่เหลืออยู่แม้จะเหลือเพียงส่วนฐาน แต่แสดงลักษณะที่สำคัญในการกำหนดอายุในขั้นต้นได้ว่าเป็นฐานรุ่นเก่ากว่าพุทธศตวรรษที่ 19 เป็นฐานบัวล้น ไม่ใช่บัวคว่ำ-บัวหงาย มีท้องไม้ที่ยึดสูงประดับบัวล้น มีการเว้นช่องท้องไม้เป็นช่องๆ ที่สำคัญคือยังมีส่วนที่เป็นช่อปาลอม อันเป็นลักษณะที่สำคัญของฐานที่มีต้นแบบจากศิลปะอินเดีย ปรากฏในศิลปะชวาภาคกลาง ศิลปะเขมรสมัยก่อนเมืองพระนคร รวมทั้งส่วนเรือนธาตุที่มีผังจัตุรมุขและยังมีการประดับเสาดัดผนัง สิ่งเหล่านี้ล้วนแต่เป็นรูปแบบที่เกิดขึ้นก่อนพุทธศตวรรษที่ 19 ทั้งสิ้น ด้วยเหตุนี้วัดหลงจึงน่าจะมีอายุร่วมสมัยกับพระบรมธาตุไชยา อันเป็นยุคที่ศรีวิชัยได้รับอิทธิพลศิลปะชวาภาคกลางที่เจริญรุ่งเรืองอยู่ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 14-15 ดังนั้นศาสนสถานแห่งนี้ น่าจะสร้างขึ้นเวลานี้เช่นกัน

(ศักดิ์ชัย สายสิงห์ ; 2561)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ในส่วนของการสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดหลง เมืองไชยานั้น เมื่อพิจารณาสภาพอาคารปัจจุบันที่เหลือเพียงทรากฐานอาคาร ซ้ำยังพบร่องรอยการบูรณะต่อเติมในสมัยอยุธยา จนส่งผลต่อรูปแบบดั้งเดิมของสถาปัตยกรรม จะเห็นได้ว่า หลักฐานด้านสถาปัตยกรรมขาดความสมบูรณ์ไปมาก แต่ด้วยลักษณะผังที่เป็นแบบกากบาท (cruciform plan) แสดงให้เห็นถึงความสอดคล้องกันกับอาคารวัดแก้ว คือสร้างในสมัยศรีวิชัยด้วยคติพุทธมหายานตันตระแบบเดียวกัน

รูปที่ 2.37 ลายเส้นแบบจำลองรูปตัดสถาปัตยกรรมวัดหลง

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สำหรับสถาปัตยกรรมวัดใหญ่ที่ระดับอยู่บนยอดบนสุด รวมทั้งสถาปัตยกรรมองค์เล็กทั้งที่รายล้อมสถาปัตยกรรมวัดใหญ่และที่ตั้งอยู่บนส่วนยอดอาคารแต่ละชั้นนั้น จะต้องมียุทธศาสตร์ของอาคารซึ่งเป็นเอกลักษณ์สำคัญของศิลปกรรมวัดแก้วเมืองไชยา และจะสอดคล้องเป็นแบบแผนเดียวกับการสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดแก้วเมืองไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานีด้วย

สถาปัตยกรรมวัดหลงไม่มีซุ้มมุขด้านหน้ายื่นออกมาเหมือนอย่างอาคารวัดแก้ว ดังนั้น จึงใช้ลักษณะการทำซุ้มด้านหน้าที่เป็นการย่อเรื่อนขึ้นไป 3 ชั้นในระยาะที่เท่ากับส่วนฐานด้านหน้าที่ยื่นออกมาของอาคารวัดหลง ส่วนลักษณะหลังคาทั้งหมดใช้แบบแผนเดียวกันกับอาคารวัดแก้ว คือส่วนยอดอาคารชั้นที่ 1 เป็นการย่อมุมไม้สิบสอง เรือนธาตุประดับซุ้มจระนาทุกซุ้มทั้ง 4 ด้าน ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนาทุกซุ้มประดับอยู่ทุกด้าน มีสถาปัตยกรรมประดับอยู่โดยรอบ และส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 มีลักษณะเช่นเดียวกับส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 คือ เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนาทุกซุ้มประดับอยู่ทุกด้าน มีสถาปัตยกรรมประดับอยู่โดยรอบ แต่องค์ประกอบทั้งหมดของส่วนหลังคาชั้นที่ 3 นี้จะย่อส่วนลงจากส่วนยอดหลังคาชั้นที่ 2 เพื่อส่งขึ้นไปปรับยอดสถาปัตยกรรมวัดใหญ่ที่จะมีสถาปัตยกรรมองค์เล็กอยู่รายรอบเช่นกัน ทั้งนี้ขนาดและความสูงของเรือนธาตุตลอดจนชั้นหลังคาจะปรับให้สอดคล้องกับฐานอาคารเดิมของวัดหลง และในการสันนิษฐานรูปแบบสถาปัตยกรรมวัดแก้วจะดูว่าน่าจะถูกต่อเติมในสมัยหลังออกไป อาทิ เสาประดับที่ก่อยื่นออกมาบริเวณส่วนฐาน นอกจากนี้ มีการเพิ่มองค์ประกอบที่อ้างอิงกับอาคารวัดแก้ว อาทิ ชุดบัวหางของฐานปัทม์

ปัจจุบันสถาปัตยกรรมวัดหลงเป็นสถานที่ร้าง ตั้งอยู่ระหว่างวัดเวียงและวัดแก้ว มีคลองไชยาไหลผ่าน เป็นโบราณสถานที่สำคัญทางด้านประวัติศาสตร์ และโบราณคดีแห่งหนึ่งที่มีลักษณะทรงตรงทางสถาปัตยกรรมที่เก่าแก่ ซึ่งนับเป็นสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยที่สำคัญในคาบสมุทรมหาไต้ กรมศิลปากรได้ประกาศให้เป็นโบราณสถานสำหรับชาติมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2479 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เล่ม 53 ตอนที่ 34 ลงวันที่ 27 กันยายน พ.ศ. 2497 โบราณสถานแห่งนี้แต่เดิมปกคลุมด้วยมูลดินต้นไม้ใหญ่ มีลักษณะเป็นเนินดินสูงและมีแนวอิฐก่อโผล่ให้เห็นเพียงบางส่วน ต่อมากองโบราณคดี กรมศิลปากร ได้ทำการขุดแต่งและบูรณะ ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2524-2527 ใช้งบประมาณในการบูรณะรวมทั้งสิ้นประมาณ 1,650,000 บาท ซึ่งการขุดแต่งนั้นได้กระทำกันอย่างละเอียดมาก โดยใช้ระบบกริด (Grid System) ขนาด 44 เมตร คลุมเป็นดินที่เป็นองค์พระเจดีย์ทั้งหมด ขุดลอกหน้าดินออกทีละชั้นในแต่ละกริด (Grid) จนพบร่องรอยการทับถมของอิฐ ซึ่งส่วนมากเป็นอิฐหักและแนวอิฐก่อบางส่วน อิฐก่อส่วนมากจะอยู่ในสมัยราชวงศ์ซ้อง หยวน เหม็งและเซ็ง นอกจากนั้นก็เป็นแบบสุโขทัยและแบบพื้นบ้าน ต่อจากนั้นก็ได้เริ่มทำการขุดแต่งโดยใช้ระบบกริดเหมือนเดิม เมื่อขุดแต่งไปในระยะลึก 40 เซนติเมตร (จากระดับที่ขุดระยะแรก) ทางด้านทิศตะวันออกเฉียงเหนือพบฐานบัวขององค์เจดีย์ ซึ่งเป็นฐานที่สมบูรณ์ โดยการก่ออิฐโดยขัดผิวหน้าเรียบไม่สอปูน เมื่อพบแนวฐานดังกล่าวที่ได้ขุดแต่งตามแนวที่พบจนได้พบฐานเต็มของพระเจดีย์โดยสมบูรณ์ พระเจดีย์วัดหลงสร้างเป็นฐานย่อมุมไม้สิบสองออกซุ้มทั้ง 4 ทิศ ในลักษณะรูปกากบาท อยู่ต่ำกว่าระดับดินในปัจจุบันประมาณ 0.80 เมตร ที่ห้องกลางก่ออิฐเป็นผนังกรูทั้ง 4 ด้าน ตรงทางด้านทิศตามแนวทิศทั้งสี่ ผนังกรูด้านทิศ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์อื่นใด

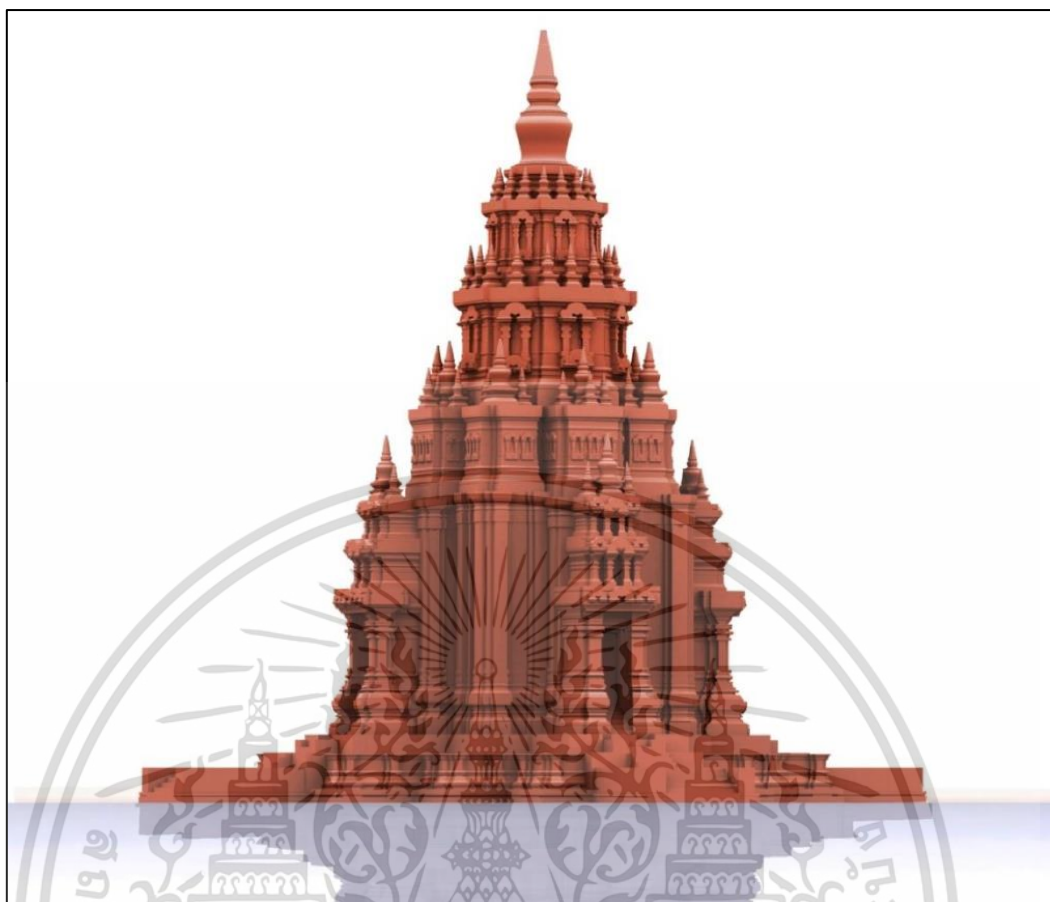
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ตัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตะวันออกกว้าง 3.50 เมตร ผนังกรุด้านทิศตะวันตกกว้าง 3.49 เมตร ผนังกรุด้านทิศเหนือ กว้าง 3.46 เมตร และผนังกรุด้านทิศใต้กว้าง 3.50 เมตร มีความลึกจากระดับพื้นปฐิฐตอนบนถึงระดับอิฐปูพื้นล่างสุดโดยเฉลี่ยประมาณ 2.59 เมตร (พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา : 2564)

รูปที่ 2.38 ลายเส้นแบบจำลองรูปด้านสถาปัตยกรรมวัดหลง
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

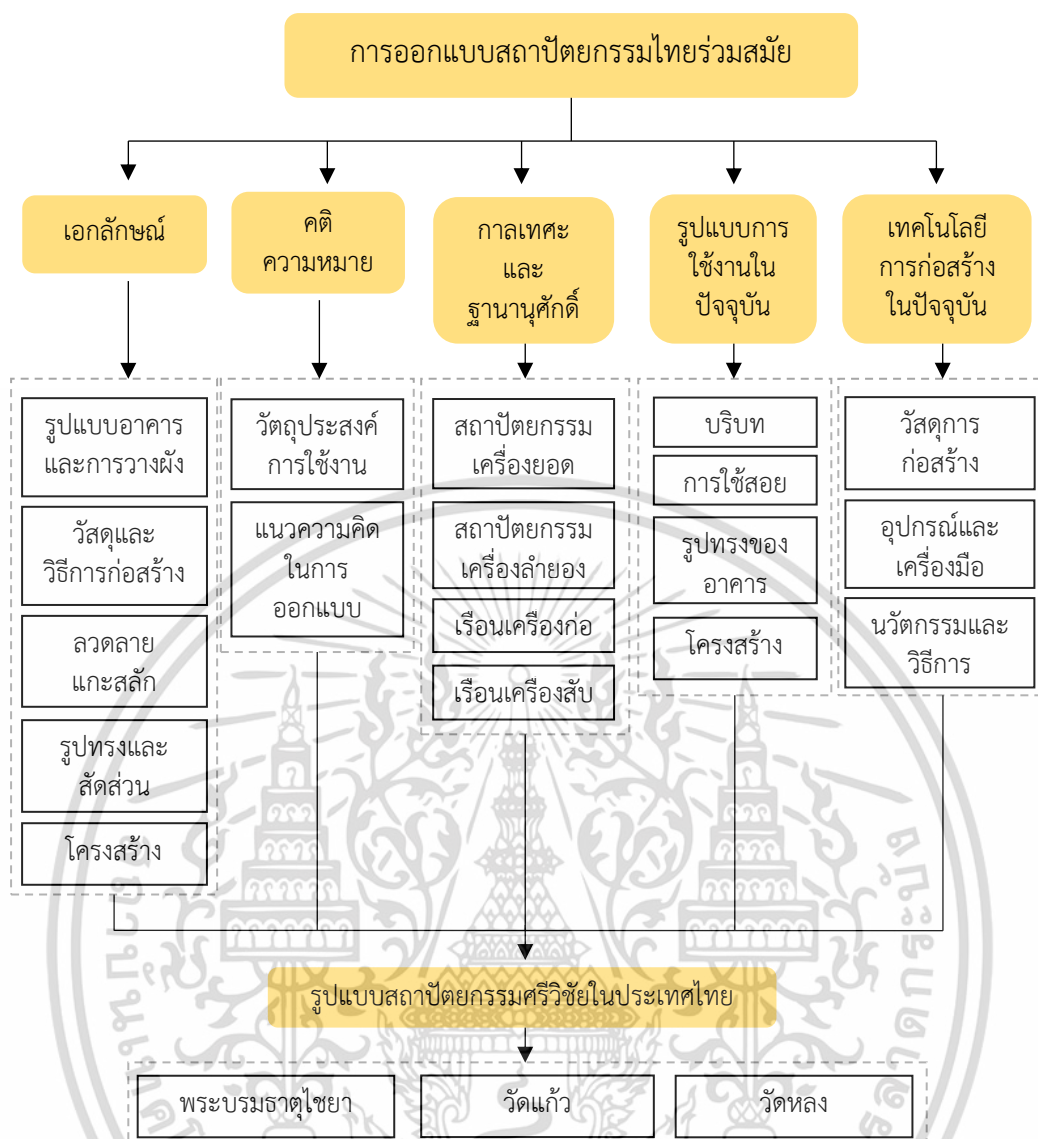
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.39 แบบจำลอง 3 มิติสถาปัตยกรรมวัดหลง
ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

การศึกษาสถาปัตยกรรมศรีวิชัยที่หลงเหลืออยู่ในประเทศไทย ซึ่งมีเพียง 3 แห่งดังกล่าว เป็นสถาปัตยกรรมที่ได้รับอิทธิพลจากพุทธศาสนานิกายเถรวาท ถูกจัดเป็นอาคารที่มีฐานานุศักดิ์เป็นสถาปัตยกรรมเครื่องยอด เทียบได้กับ อาคารทางศาสนาของสถาปัตยกรรมไทยในปัจจุบัน ทั้งนี้ผู้วิจัยจึงเลือกศึกษาอาคารศาสนสถานเพื่อนำมาประยุกต์ใช้กับสถาปัตยกรรมศรีวิชัย เป็นตัวอย่างให้เกิดแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา ซึ่งได้ทำการศึกษาในหัวข้อต่อไป

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2.36 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย
ที่มา : ผู้วิจัย

2.4 อาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา

2.4.1 ความหมายของศาสนสถานในพุทธศาสนา

ศาสนสถานในพุทธศาสนาหมายถึง “วัด” ซึ่งเป็นสถานที่ทางศาสนาพุทธ สำหรับประกอบศาสนพิธีต่างๆ รวมทั้งเป็นที่พำนักของสงฆ์และนักบวช สำหรับ วัดไทย หมายถึง วัดทางพระพุทธศาสนาในประเทศไทย ซึ่งประชาชนส่วนใหญ่นับถือพระพุทธศาสนานิกายเถรวาท นอกจากนี้ในปัจจุบันยังหมายความรวมถึง วัดที่ชุมชนชาวไทยไปสร้างไว้ในต่างประเทศ เพื่อเป็นที่พำนักของ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

พระสงฆ์ไทย ที่ไปเผยแผ่พระพุทธศาสนา และเป็นสถานที่ประกอบศาสนพิธีของพุทธศาสนิกชนชาวไทย ที่อาศัยอยู่ในประเทศนั้นๆ แต่ในที่นี้จะกล่าวถึงวัดไทย เฉพาะที่อยู่ในประเทศไทยเท่านั้น

วัดไทย มีพัฒนาการมาตั้งแต่สมัยที่พระสงฆ์นำเอาพระพุทธศาสนาจากประเทศอินเดียเข้ามาเผยแผ่ยังดินแดนที่เป็นสยามประเทศ ในช่วงพุทธศตวรรษที่ 9 - 10 หรือตอนต้นสมัยทวารวดี พระสงฆ์ที่เดินทางเข้ามาเผยแผ่พระพุทธศาสนา นั้น เมื่อไปถึงเมืองใดๆ และได้มีโอกาสเผยแผ่สั่งสอนผู้คน ให้รู้จักเห็นความสำคัญของพระพุทธศาสนา และศรัทธาเชื่อถือ ในพระธรรมคำสั่งสอนเป็นที่มั่นคงแล้ว พระสงฆ์ก็จะจัดการให้มีวัดขึ้น เป็น “ศาสนสถาน” สำหรับเป็นที่พำนัก และปฏิบัติธรรมของพระสงฆ์ รวมทั้งเป็นสถานที่ สำหรับแสดงธรรมแก่ผู้คนในเมืองนั้นๆ ให้พระพุทธศาสนามั่นคงถาวรต่อมาเป็นลำดับ

ตามประเพณีนิยม และธรรมเนียมในอดีต ที่ดิน หรือพื้นที่ ที่จะสร้างวัดแต่ละแห่ง มักจัดแบ่งพื้นที่ออกเป็นเขตๆ ไม่ปะปนกัน ได้แก่

- (1) เขตพุทธาวาส คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งกำหนดเป็นที่ตั้งปูชนียสถานและศาสนสถาน
- (2) เขตสังฆาวาส คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งซึ่งกำหนดให้เป็นที่พำนักสำหรับภิกษุ และสามเณร
- (3) เขตที่ปรก คือ พื้นที่ส่วนหนึ่งไม่มีสิ่งปลูกสร้างอย่างถาวร มีเพียงซุ้มที่สร้างขึ้น

ชั่วคราวสำหรับพระภิกษุอาศัยในเวลาอยู่ “ปริวาส” คือ อยู่ชดใช้ หรือเรียกเป็นสามัญว่า “อยู่กรรม” ซึ่งเป็นวิธีการอย่างหนึ่ง ที่พระภิกษุผู้ต้องอาบัติสังฆาทิเสส คือ ปฏิบัติผิดพระธรรมวินัยในชั้นปานกลาง แล้วปกปิด ไว้ ต้องปฏิบัติ เพื่อเป็นการลงโทษตนเอง ชดใช้ให้เท่ากับจำนวนวัน ที่ผิดอาบัติ (สารานุกรมไทย : 2564)

2.4.2 ประเภทของอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา

วัดไทย ส่วนใหญ่แบ่งบริเวณภายในวัดออกเป็น ๒ เขต คือ เขตพุทธาวาส เป็นพื้นที่ ซึ่งเป็นที่ตั้งของเจดีย์ ปรางค์ โบสถ์ วิหาร และสิ่งปลูกสร้างอื่นๆ ซึ่งใช้เป็นปฏิบัติศาสนกิจร่วมกันของสงฆ์และฆราวาส กับเขตสังฆาวาส เป็นพื้นที่ ซึ่งเป็นที่พำนักของภิกษุ และสามเณรในแต่ละเขตมีอาคารสิ่งปลูกสร้างต่างๆ ที่ควรทราบ ดังนี้

(1) เขตพุทธาวาส

1.1) อุโบสถหรือโบสถ์ เป็นสถานที่ที่พระสงฆ์ประชุมทำสังฆกรรมต่างๆ เช่น การทำอุโบสถ การอุปสมบท และการกรานกฐิน การทำอุโบสถ หมายถึง การที่พระสงฆ์ทุกรูปในวัดหนึ่งๆ มาประชุมพร้อมกัน เพื่อสวดปาติโมกข์ มีเครื่องหมายเป็นที่สังเกตได้ คือ มีใบเสมาปักไว้ล้อมรอบตัวอุโบสถ ตามปกติปักไว้รวม 8 ทิศ ภายในอุโบสถมีพระพุทธรูปซึ่งเรียกว่า พระประธาน

1.2) วิหาร ใช้เป็นที่ประดิษฐานพระพุทธรูป รวมทั้งอาจใช้ประกอบศาสนพิธีต่างๆ ด้วย บางวัดอาจมีวิหารได้มากกว่า 1 หลัง โดยมีขนาดและรูปทรงต่างๆ กัน ขึ้นอยู่กับประโยชน์ใช้สอย และมีชื่อเรียกแตกต่างกันไป ดังนี้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.2.1) วิหารหลวง คือ วิหารหลังที่สร้างบนพื้นที่ที่อยู่ทางด้านหน้าพระ
 สถูปเจดีย์ หรือมหาธาตุเจดีย์ ออกไปทางทิศตะวันออก มักทำให้มีขนาดกว้างยาวและสูงเป็นพิเศษ แต่
 ทั้งนี้มีได้อาศัยคำว่า “หลวง” ซึ่งแปลว่า “ใหญ่” เป็นเครื่องกำหนดความใหญ่โตของวิหาร คำ
 ว่า “วิหารหลวง” เป็นชื่อเฉพาะ หรือวิสามันนามของวิหารประเภทนี้เท่านั้น ตัวอย่างเช่น วิหารหลวง
 ในวัดมหาธาตุ อุทยานประวัติศาสตร์สุโขทัย

1.2.2) วิหารทิศ คือ วิหารหลังที่สร้างขึ้นเป็นบริวารของปูชนียสถาน และ
 อุโบสถสถาน อยู่ต่อออกไปทางทิศเหนือ ทิศใต้ และทิศตะวันตก เว้นแต่ทางทิศตะวันออกซึ่งเป็น
 ตำแหน่งที่ตั้งวิหารหลวง ตัวอย่างเช่น พระวิหารทิศในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม กรุงเทพมหานคร

1.2.3) วิหารคด คือ วิหารขนาดย่อม ๆ ที่สร้างไว้ตามมุมใดมุมหนึ่ง ในเขต
 พุทธาวาส ลักษณะเป็นหลัง ยาวหักเป็นข้อคอก รับกับมุม ในเขตพุทธาวาส ตัวอย่างเช่น พระวิหารคด
 ในวัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม

1.2.4) วิหารราย คือ วิหารขนาดย่อม ๆ มีทั้งลักษณะอย่าง “วิหาร
 โถง” และ “วิหารกั้นฝาครอบ” สร้างเป็นหลัง ๆ เรียงรายอยู่รอบเขตพุทธาวาส ตัวอย่างเช่น วิหารราย
 ในวัดพระศรีสรรเพชญ์ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.5) วิหารน้อย คือ วิหารหลังย่อม ๆ ที่สร้างขึ้นสำหรับประดิษฐาน
 พระพุทธรูปสำคัญ สร้างไว้ในบริเวณใดบริเวณหนึ่งในเขตพุทธาวาส ตัวอย่างเช่น พระวิหารน้อย ในวัด
 พระเชตุพนวิมลมังคลาราม

1.2.6) วิหารกลบ คือ วิหารขนาดเล็กมาก ภายในวิหารมีพื้นที่ขนาดพอ
 รับรองพระภิกษุนั่งได้เพียงรูปเดียว วิหารกลบใช้เป็นสถานที่สำหรับพระภิกษุเจริญกรรมฐาน
 ตัวอย่างเช่น วิหารกลบในวัดมหาธาตุ จังหวัดพระนครศรีอยุธยา

1.2.7) วิหารพระไสยาสน์ คือ วิหารที่สร้างขึ้น สำหรับประดิษฐาน
 พระพุทธรูปปางไสยาสน์ วิหารประเภทนี้ มีทั้งที่สร้างขนาดใหญ่ และขนาดย่อม ตามส่วนที่ต้องการบัง
 แดดและฝน ให้แก่พระพุทธรูป ซึ่งมีขนาดยาวต่างกัน ตัวอย่างเช่น พระวิหารพระพุทธรูปไสยาสน์ วัด
 พระเชตุพนวิมลมังคลาราม (สารานุกรมไทย : 2564)

ลักษณะและรูปแบบทางสถาปัตยกรรมตลอดจนองค์ประกอบประดับตกแต่ง
 ระหว่างพระวิหารและพระอุโบสถ แทบจะกล่าวได้ว่าไม่มีความแตกต่างกันเลย อาคารทั้ง 2 ประเภท
 ส่วนใหญ่ต่างใช้กฎเกณฑ์ ระเบียบแบบแผนเดียวกันทุกประการ ความแตกต่างอยู่ที่การใช้สอย
 กล่าวคือพระวิหารใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาระหว่างพระภิกษุสงฆ์กับฆราวาส ส่วนพระอุโบสถ
 ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนาระหว่างหมู่พระสงฆ์ด้วยกันเท่านั้น ความเป็นพระอุโบสถอาศัยใบเสมา
 เป็นเครื่องชี้แสดงรูปแบบลักษณะของพระอุโบสถ และพระวิหารของไทย สามารถแบ่งแยกเป็น
 ประเภทหลักๆ ควบคู่ไปกับแผนผังอาคารได้เป็น 7 รูปแบบดังนี้ คือ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(1) แบบมีปีกนก หมายถึง ลักษณะอาคารที่มีผังรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ภายในตั้งแนวเสาประธานขึ้นเพื่อรับโครงจั่วประธาน ก่อนซักปีกนกออกคลุมพื้นที่ที่เหลือรอบด้าน ระดับหลังคาอาจทำเป็นมุขเดียวหรือมุขลดหลายระดับก็ได้

1.1) แบบผังทึบ หมายถึงอาคารที่แนวขอบรอบนอกสุดนั้นก่อเป็นผนังทึบ มีช่องหน้าต่าง-ประตูเปิดเป็นช่องๆ ลักษณะอาคารรูปแบบอย่างนี้เรียกกันทั่วไปว่า “ทรงโรง” อุโบสถทรงโรง วัดมหาธาตุ กรุงเทพมหานคร, วิหารทรงโรง วัดชุมพวนิกายาราม ออยุธยา

1.2) แบบมีเสาะพะไลรอบ หมายถึง อาคารที่แนวขอบรอบนอกสุดตั้งเป็นแนวเสารับปีกนกชายคาโดยรอบ ส่วนผนังอาคารอยู่เลยถัดเข้าไปอีกแนวหนึ่ง ทำให้อาคารมีระเบียบทางเดินโดยรอบ เช่น อุโบสถแบบมีพะไลรอบ วัดพระศรีรัตนศาสดาราม, วิหารแบบมีพะไลรอบ วัดราชินีตาดาราม

(2) แบบทรงคฤห์ หมายถึง ลักษณะอาคารที่มีผังรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า มีหลังคาที่คลุมอาคาร ทำเป็นหลังคัจว้อย่างเรื่อ ด้านหน้าและหลังไม่ทำปีกนกคลุม อาศัยผืนผนังก่อยันจากพื้นถึงอกไก่ หรืออาจทำเป็นแผงจั่วมีหน้าบันเป็นเครื่องไม้

2.1) แบบหลังคาตอนเดียว หมายถึง อาคารที่ทำหลังคามันเดียวคลุมยาวแต่ละข้างนับแต่หัวเรื่อถึงท้ายเรื่อ อาคารลักษณะนี้จึงมีเพียงมุขเดียวทั้งด้านหน้าและหลัง เช่น อุโบสถทรงคฤห์วัดเขาขุนพนม นครศรีธรรมราช, วิหารทรงคฤห์ วัดศรีสุदारาม ธนบุรี

2.2) แบบมุขลด หมายถึง อาคารที่ลดทอนหลังคาทั้งด้านสกัดหน้าและหลังให้สั้นลง โดยการซักเป็นมุขลด ซึ่งแต่ละด้านอาจจะลดลงเป็นชั้นๆเป็น 2-3 ลด แล้วแต่ขนาดความยาวของอาคารนั้นๆ เช่น อุโบสถแบบมุขลด วัดสระบัว เพชรบุรี, วิหารแบบมุขลด วัดดุสิตาราม ธนบุรี

(3) แบบมุขเด็จ หมายถึง อาคารที่มีผังรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า มีหลังคาคลุมอย่างทรงคฤห์ เฉพาะด้านสกัดหน้าและหลังซักผังออกเป็นโถง 4 เหลี่ยมขนาดเล็กกว่าอาคาร เรียกว่า “มุขเด็จ” โดยทำหลังคาล้อมตามรูปทรงหลังคาเรื่อประธานและยกฐานสูง ถ้าไม่ยกฐานเรียกว่า “มุขโถง” มี 2 ลักษณะ

3.1) มุขเด็จอย่างมุขลด หมายถึง มุขเด็จที่ลดระดับสันหลังคาให้ต่ำลงอย่างการลดแบบปกติ เช่น เช่น อุโบสถแบบมุขเด็จวัดหน้าพระเมรุ ออยุธยา , วิหารแบบมุขโถง วัดเกาะแก้ว เพชรบุรี

3.2) มุขเด็จอย่างมุขลดได้ชื่อ หมายถึง มุขเด็จที่ลดระดับสันหลังคาให้ต่ำลงมาอยู่ใต้บริเวณช่อของจั่วเรื่อประธาน เช่น อุโบสถแบบมุขลดได้ชื่อ วัดสิงห์ นนทบุรี , วิหารแบบมุขลดได้ชื่อ วัดสุทัศน์เทพวราราม

(4) แบบมีเฉลียง หมายถึง อาคารที่มีผังรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้า ทำหลังคาคลุมอย่างทรงคฤห์ เฉพาะด้านสกัดหน้า-หลัง หรือเฉพาะด้านหน้าหรือด้านหลังด้านใดด้านหนึ่งเพียงด้านเดียว ต่อเป็นเฉลียง เฉลียงที่ต่อออกมานี้นิยมทำเป็น

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.1) แบบหลังคาจันทับ หมายถึง เฉลียงที่ทำหลังคาเป็นเพิงอย่างหมาแหงนคลุม โดยส่วนที่สูงนั้นจะวิ่งเข้าไปชนกับผนังเรือนของอาคาร ส่วนปลายใช้วิธีการตั้งเสารับ เช่น อุโบสถแบบจันทับ วัดคูสิตาราม อยุธยา, วิหารแบบจันทับวัดประตูทรงธรรม อยุธยา

4.2) แบบเรือนขวาง หมายถึง เฉลียงส่วนที่ต่อออกมาทั้งหน้า-หลัง ทำหลังคาทรงจั่วคลุม โดยแนวสันหลังคาขวางสันหลังคาของเรือนประธาน ทำให้ดูเหมือนเป็นเรือน 3 หลัง เช่น อุโบสถแบบเรือนขวาง วัดมหาสมณาราม เพชรบุรี , วิหารแบบเรือนขวาง วัดสุวรรณาราม ธนบุรี

4.3) แบบมุขลด หมายถึง เฉลียงที่ทำหลังคาเป็นอย่างทรงคฤห์ล้อย่างเรือนประธาน โดยทำเป็นมุขลดลงมาอีก 1 ระดับ เช่น อุโบสถแบบมุขลด วัดสุนทรภคาราม กรุงเทพฯ, วิหารแบบมุขลดวัดเวฬุราชิน ธนบุรี

(5) แบบมุขประเจิด หมายถึง ลักษณะอาคารที่ออกแบบมุขลดให้มีลักษณะที่ดูเสมือนลอยออกจากพื้นหลังคาปีกนก ที่คลุมอาคารทั้งด้านหน้าและหลัง ในบางท้องที่เรียกมุขลักษณะนี้ว่า “มุขชะงอก” หรือ “มุขทะลุชื้อ” เช่น อุโบสถแบบมุขประเจิด วัดราชบรรทม อยุธยา, วิหารแบบมุขประเจิด วัดพระบรมธาตุ นครศรีธรรมราช

(6) แบบตรีมุข หมายถึง ลักษณะอาคารที่ต่อมุขเพิ่มขึ้นจากด้านยาวด้านใดด้านหนึ่งของผังรูป 4 เหลี่ยมผืนผ้าเดิม ทำให้อาคารหลังดังกล่าวมีหน้าจั่วขึ้น 3 ด้าน เช่น อุโบสถแบบตรีมุข วัดบวรนิเวศวิหาร กรุงเทพฯ , วิหารแบบตรีมุข วัดบรมวงศ์ อยุธยา

(7) แบบจัตุรมุข หมายถึง ลักษณะอาคารที่ออกแบบแผนผังและรูปทรงเรือนอย่างรูปกากบาท ทำให้อาคารมีมุขหรือหน้าจั่วหันออกทั้ง 4 ทิศ 4 ด้าน เช่น อุโบสถแบบจัตุรมุข วัดบวรสถานสุทธาราม กรุงเทพฯ , วิหารแบบจัตุรมุข วัดราชาธิวาส กรุงเทพฯ

ความแตกต่างของรูปแบบลักษณะระหว่างพระวิหารและพระอุโบสถ แม้ว่าทั้งพระวิหารและพระอุโบสถต่างล้วนใช้รูปแบบลักษณะทางสถาปัตยกรรม ที่เป็นแบบอย่างเดียวกันหรือคล้ายกันก็ตาม หากแต่เมื่อใช้อาคารทั้ง 2 ประเภทร่วมลงในแผนผังเดียวกันแล้ว ในบางยุคสมัยก็มีการสร้างความแตกต่างของอาคารทั้ง 2 ประเภทในลักษณะต่างๆกัน ตามคตินิยมของยุคสมัยนั้นๆ ดังนี้

- ลักษณะของรูปแบบอาคาร เช่น นิยมกำหนดรูปแบบอาคารเพื่อใช้กับอาคารทั้ง 2 ประเภทให้ต่างกัน คือ พระวิหาร นิยมใช้รูปแบบอาคารอย่างมุขเด็จ ในขณะที่ พระอุโบสถ นิยมใช้รูปแบบอาคารแบบทรงโโรง

- ขนาดอาคารและที่ตั้ง พระอุโบสถในยุคสมัยกรุงรัตนโกสินทร์ รัชกาลที่ 3 มีความสำคัญกว่าพระวิหาร ดังนั้นพระอุโบสถจะมีขนาดใหญ่กว่าพระวิหาร รวมทั้งตำแหน่งที่ตั้งของพระอุโบสถจะอยู่ตรงกึ่งกลางของแกนประธาน ส่วนพระวิหารวางประกบอยู่ด้านข้าง

- การใช้สี เช่น ในยุคสมัยรัชกาลที่ 3 มีการใช้สีกระเบื้องหลังคาเพื่อแยกความแตกต่างระหว่างพระวิหารและพระอุโบสถ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

- องค์ประกอบอาคาร เช่น ในยุคสมัยรัชกาลที่ 4 มีการใช้ลักษณะขององค์ประกอบอาคารให้แตกต่างกันระหว่างพระวิหารและพระอุโบสถ (พุทธะ : 2564)

1.3) พระสถูปเจดีย์ และพระปราสาท เป็นที่ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ แต่เนื่องจากในปัจจุบัน ตามวัดต่างๆ มีการสร้างพระสถูปเจดีย์ และพระปราสาทเป็นจำนวนมาก พระสถูปเจดีย์ และพระปราสาทบางองค์ จึงมิได้ประดิษฐานพระบรมสารีริกธาตุ แต่บรรจุพระพุทธรูปไว้แทนพระสถูปเจดีย์มีทั้งแบบทรงกรวยกลม และแบบทรงกรวยสี่เหลี่ยม

1.4) มณฑป คือ อาคารที่มีรูปแบบสถาปัตยกรรมเป็นอย่างเรื้อนรูปสี่เหลี่ยม มักทำหลังคาเป็นรูปทรงกรวยสี่เหลี่ยม ปลายเรียวแหลม ใช้เป็นสถานที่สำหรับประดิษฐาน พระพุทธรูป รอยพระพุทธรูป หรือพระไตรปิฎกที่สำคัญ

1.5) หอพระธรรมหรือหอไตร คือ อาคารสำหรับเก็บรักษาพระไตรปิฎก เปรียบเสมือน หอสมุด ของวัดแต่ละแห่ง เป็นที่เก็บรักษาคัมภีร์คำสอนของพระพุทธศาสนา ซึ่งพระสงฆ์ใช้สำหรับศึกษา และเผยแพร่แก่บรรดาพุทธศาสนิกชน หอพระธรรม หรือ หอไตรเป็นอาคารขนาดเล็กๆ ยกพื้นสูง มักทำเฉลียงรอบ และปลูกสร้างหอนั้นในสระ โดยใช้น้ำหล่อเสา เพื่อกันมด ปลวก และหนู มิให้ไปทำลายพระคัมภีร์ต่าง ๆ วัดส่วนมากมีหอไตรเพียงหลังเดียว แต่วัดใหญ่ๆ โดยเฉพาะวัดที่เป็นพระอารามหลวง จะมีหอพระธรรมหรือหอไตรมากกว่า 1 หลัง

1.6) ระเบียง คือ สิ่งปลูกสร้างที่มีลักษณะอย่างโรงยาว ๆ ด้านหน้าเปิดโล่ง ด้านหลังกั้นฝาปิด มีหลังคาคลุมตลอด ระเบียง มักทำขึ้นล้อมพระสถูปเจดีย์ มหาธาตุเจดีย์ อุโบสถ และวิหาร อย่างใดอย่างหนึ่ง โดยสร้างขึ้นเป็น 2 ลักษณะ คือ

1.6.1) ระเบียงเหลี่ยม มีลักษณะเป็นโรงยาววงเป็นรูปกรอบสี่เหลี่ยม ล้อมรอบสิ่งที่อยู่ภายใน ระเบียงลักษณะนี้เรียกว่า ระเบียงเหลี่ยมหรือระเบียงสี่เหลี่ยม ตัวอย่างเช่น พระระเบียงล้อมรอบพระอุโบสถ วัดพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และวัดเบญจมบพิตรดุสิตวนาราม

1.6.2 ระเบียงกลม มีลักษณะเป็นโรงยาว วงเป็นรูปวงกลมล้อมรอบสิ่งที่อยู่ภายใน ระเบียงที่มีลักษณะเช่นนี้เรียกว่า ระเบียงกลม ตัวอย่างเช่น พระระเบียงล้อมรอบองค์พระปฐมเจดีย์ จังหวัดนครปฐม

1.7) กำแพงแก้ว คือ สิ่งก่อสร้างสำหรับ กั้นเขตแดนออกเป็นสัดส่วน มีลักษณะเป็นกำแพงขนาดใหญ่ๆ ที่ทำขึ้น สำหรับล้อมเขตที่ตั้งอุโบสถ วิหาร สถูปเจดีย์ มหาธาตุเจดีย์

1.8) ศาลาราย คือ สิ่งปลูกสร้าง ลักษณะอย่างโรงรูปทรงสี่เหลี่ยม โดยมากยกพื้นเตี้ยๆ มีหลังคาทรงจั่ว และมักทำเป็นศาลาโถง ไม่นิยมกั้นฝา ปลูกเรียงรายไปโดยรอบอุโบสถ หรือวิหาร สำหรับพุทธศาสนิกชนใช้เป็นที่เตรียมการพระเชตุพนวิมลมังคลาราม และวัดสุทัศนเทพวราราม ในกรุงเทพมหานคร

(2) เขตสังฆาวาส

2.1) กุฏิ คือ เรือนหรือตึก สำหรับเป็นที่อยู่ของพระภิกษุ และสามเณร กุฏิทั่วไปมีลักษณะคล้ายกับเรือนทรงไทย ปลูกเป็นหลังยาวๆ แล้วกั้นฝาประจันแบ่งเป็นห้องๆ เพื่อให้พระภิกษุเอกลานนี้เป็นเอกลานที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่นุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

หรือสามแฉกร อยู่ห้องละองค์ ตามวินัยบัญญัติ กุฎีแต่ละหลัง มักปลูกขึ้นเป็นหมู่ โดยหันด้านหน้าเข้าหากัน มีชานนอกเป็นพื้นโล่ง เชื่อมถึงหน้ากุฎีทุกหลัง พื้นที่ตรงกลางชานนอกมักสร้างเรือนโถงขึ้นหลังหนึ่งเรียกว่า “หอฉัน” สำหรับพระภิกษุ และสามแฉกร ปฏิบัติภักติกิจแต่ละวัน กุฎีที่ปลูกสร้างเป็นลักษณะดังกล่าวนี้เรียกว่า “คณะหมู่” นิยมสร้างขึ้นให้เป็นที่อยู่ สำหรับคณะสงฆ์ฝ่ายคณฤชระ คือคณะสงฆ์ที่เล่าเรียนพระคัมภีร์ หรือการศึกษาพระปริยัติธรรม กับกุฎีอีกลักษณะหนึ่ง ปลูกสร้างขึ้นแบบเรือนทรงไทย เป็นหลังโดดๆ และมีขนาดเล็ก มีพื้นที่ภายในกว้างพอ สำหรับพระภิกษุรูปเดียวพำนักอยู่ได้ กุฎีลักษณะนี้อาจสร้างขึ้นได้หลายๆ หลัง แต่จัดให้อยู่ห่างๆ กันในบริเวณเดียวกัน หมู่กุฎีลักษณะนี้เรียกว่า “คณะกุฎี” นิยมสร้างขึ้น เพื่อให้เป็นที่อยู่สำหรับคณะสงฆ์ ฝ่ายวิปัสสนาธุระ คือคณะสงฆ์ที่ศึกษาด้านการเจริญวิปัสสนา หรือกิจการพระศาสนา ในด้านการบำเพ็ญกรรมฐาน วัดแห่งหนึ่ง อาจมีทั้งคณะหมู่ และคณะกุฎี แต่บางวัด อาจมีเพียงคณะเดียวเท่านั้น

2.2) ศาลาการเปรียญ คือ สิ่งปลูกสร้างลักษณะคล้ายเรือนหลังใหญ่ ยกพื้นสูงเสมอ ศีรษะคนยืน มีเฉลียงโดยรอบ กั้นฝาแต่ละด้านเป็นฝาโปร่งๆ ภายในศาลาดอนที่อยู่ชิดฝา ด้านหนึ่งทำยกพื้นเป็น “อาสน์สงฆ์” สำหรับพระสงฆ์ขึ้นนั่งเจริญพระพุทธมนต์ ตรงหัวอาสน์สงฆ์ด้านหนึ่งเป็นที่ตั้งพระพุทธรูป และเครื่องบูชา ศาลาการเปรียญได้รับการสร้างขึ้นด้วยวัตถุประสงค์ เพื่อใช้เป็นสถานที่ศึกษาพระพุทธศาสนา สำหรับพระสงฆ์ในวันธรรมดา กับบรรดาพุทธศาสนิกชนได้ใช้ประโยชน์ร่วมกัน ในการบำเพ็ญกุศลในวันธรรมสวนะ และวันสำคัญทางพุทธศาสนา

2.3) หอกลอง - หอระฆัง คือ สิ่งปลูกสร้าง ที่มีลักษณะเป็นหอสูง ประกอบด้วยเสา ๔ ต้น ตั้งขึ้นไปรับพื้นหอ มีหลังคาคลุม ตัวหอเปิดโล่งทั้ง 4 ด้าน ทำพื้นเป็นชั้น และทำบันไดขึ้นไปจนสุดชั้นบน ที่เพดานชั้น บนแขวนระฆังไว้ 1 ลูก ส่วนชั้นล่างลงมาแขวนกลองขนาดย่อมไว้ 1 ลูก บางวัดอาจสร้างหอขึ้น สำหรับไว้กลองโดยเฉพาะหอกลอง - หอระฆังนี้ สร้างขึ้น โดยมีวัตถุประสงค์ให้เป็นสถานที่สำหรับตีระฆัง และตีกลอง เพื่อแจ้งเวลาแก่พระสงฆ์ให้ทราบ สำหรับทำ “วัตรปฏิบัติ” ประจำวัน ตามปกติ ในเวลากลางวันจะตีกลอง ส่วนกลางคืนจะตีระฆัง

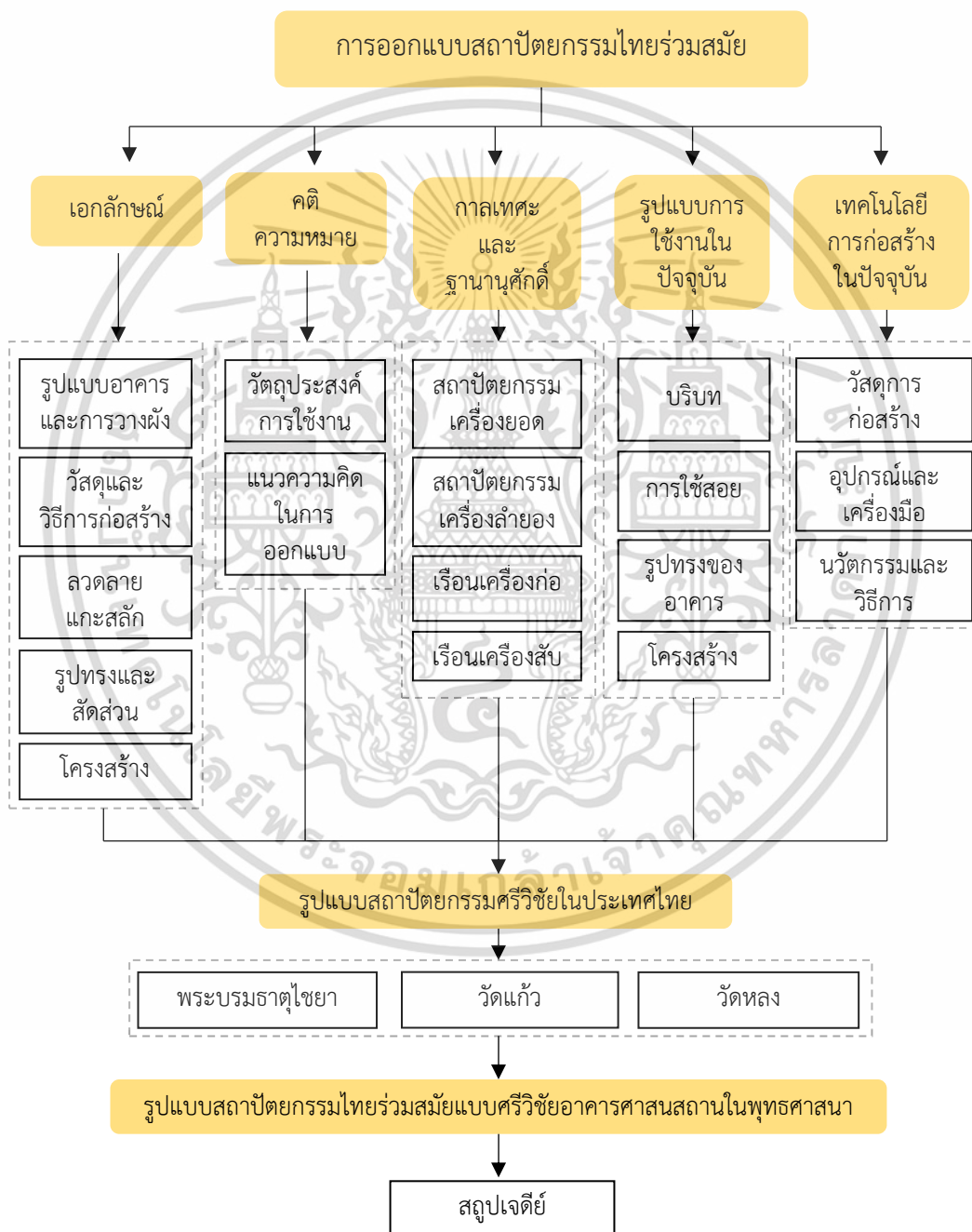
2.4) ศาลาบาตร คือ สิ่งปลูกสร้างขนาดเล็ก มีลักษณะเป็นแคร่ หรือฐานก่ออิฐ ยกพื้น มีความสูงเสมอเอว และกว้างพอตั้งบาตรได้ ความยาวไม่จำกัด แต่ต้องมีหลังคาคลุมตลอด ศาลาบาตรนี้มักสร้างไว้ใกล้กับศาลาการเปรียญ สำหรับเป็นที่ตั้งบาตรเรียงรายเป็นแถว เพื่อรองรับบรรดาพุทธศาสนิกชน มาตักบาตรในวันธรรมสวนะ และวันสำคัญทางพุทธศาสนา

2.5) เว็จกุฎี คือ สิ่งปลูกสร้าง ซึ่งใช้เป็นที่สำหรับพระสงฆ์ และสามแฉกร่ายอุจจาระ และปัสสาวะ แต่เดิมสร้างขึ้นลักษณะคล้ายเรือนทรงไทย โดยทำเป็นหลังยาวๆ ขนาดเล็ก ยกพื้นสูง หน้าเรือนมีระเบียงแคบทอดไปตามยาว ภายในเรือนกั้นฝาแบ่งเป็นห้องเล็กๆ พอนั่งถ่ายทุกข์ได้เฉพาะตัว ด้านหน้าเปิดเป็นช่องประตูแต่ไม่มีบานปิด มีแต่แผงไม้ขนาดสูงเสมอหัวเข่ากั้นขวางไว้ เพื่อกันไม่ให้คนภายนอกมองเห็นคนที่อยู่ภายในได้ พื้นตรงกลางห้องเจาะทำช่องกลมๆ ไว้ สำหรับถ่ายอุจจาระ และมีแผ่นไม้เขาะเป็นราง รองรับปัสสาวะให้ไหลไปตามราง ซึ่งยาวลอดรูฝาด้านหลัง ไปตก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ช่างนอกห้อง ใต้ถุนเว็จกุฎีก่ออิฐเป็นฝาล้อมไว้กันอุจาด เว็จกุฎีลักษณะที่อธิบายมานี้ ปัจจุบันไม่ค่อยมีให้เห็น เนื่องจากเปลี่ยนมาใช้ส้วมแบบสมัยใหม่กันเป็นส่วนมาก (สารานุกรมไทย : 2564)

จากการศึกษารูปแบบอาคารศาสนาในพุทธศาสนาทำให้ผู้วิจัยทราบถึงความหมายและประเภทของอาคารซึ่งมีอยู่หลากหลาย โดยผู้วิจัยจะเลือกการศึกษาตัวอย่างอาคารจากความสอดคล้องและความเป็นไปได้ในการออกแบบ ทั้งนี้ได้แก่ อาคารศาสนสถานประเภท สลุปเจดีย์ เนื่องจากเป็นศาสนสถานที่มีความคล้ายคลึงกับอาคารตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง

รูปที่ 2.37 แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

2.4.3 สถาปัตยกรรมในพุทธศาสนา

จากการค้นคว้าเอกสารมีนักวิชาการ ศักดิ์ชัย สายสิงค์ (2560) เห็นว่า เจดียย์ในความหมายของสิ่งก่อสร้างในพระพุทธศาสนาอันควรแก่การเคารพบูชา ทั้งที่สร้างขึ้นเพื่อบรรจุพระบรมสารีริกธาตุและพระพุทธรูปอันเป็นตัวแทนของพระพุทธเจ้า และสร้างขึ้นมาเพื่อการบรรจุอัฐิธาตุของพระอรหันต์ พระสาวก และพระมหากษัตริย์ ในปัจจุบัน และให้ความหมายเพิ่มเติมอีกว่า เจดียย์คือหลักฐานศิลปกรรมสำคัญที่บ่งบอกถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ วัฒนธรรม ความเป็นอยู่ และศรัทธาความเชื่อในพุทธศาสนาในแต่ละชนชาติในแต่ละยุคสมัย

ด้วยเหตุนี้การประดิษฐานพระพุทธรูปศาสนา ณ ที่ใดจะมีการสร้างศาสนสถานและการสถาปนาเจดียย์ขึ้นก่อน เพราะเจดียย์คือที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุอันเปรียบเสมือนตัวแทนขององค์พระสมมาสัมพุทธเจ้า ทำให้เจดียย์ต้องสร้างด้วยวัสดุที่มั่นคงถาวร ก่อด้วยอิฐ หิน ศิลาแลง ฉาบปูน และอาจมีการปั้นปูนประดับลวดลาย โดยที่เจดียย์เป็นปูชนียสถานที่มั่นคงถาวรและเป็นหลักฐานสำคัญทางประวัติศาสตร์ที่บ่งบอกถึงความเป็นมาทางประวัติศาสตร์ของชนชาติ เจ้าของวัฒนธรรมนั้นๆ ได้เป็นอย่างดี สำหรับแหล่งวัฒนธรรมที่ล่มสลายไปแล้ว องค์เจดียย์ยังเป็นหลักฐานให้ศึกษาถึงรูปแบบความเป็นมา คติความเชื่อที่แหล่งวัฒนธรรมนั้นๆ เกิดขึ้นและล่มสลายไปเมื่อใด นอกจากนี้ยังพบว่ารูปแบบของเจดียย์สะท้อนเอกลักษณ์และแสดงถึงศรัทธาความเชื่อของกลุ่มชนนั้นๆ ในความเป็นเอกลักษณ์ของรูปแบบเจดียย์ ที่มักจะสอดคล้องกับศรัทธาความเชื่อและที่มาของกลุ่มชนนั้นๆ ด้วยเหตุนี้ในการศึกษารูปแบบและพัฒนาการทางศิลปกรรมจึงเป็นหลักฐานที่สามารถใช้เป็นข้อสันนิษฐานทางประวัติศาสตร์ได้แนวทางหนึ่ง (ศักดิ์ชัย สายสิงค์ : 2560)

รูปแบบฐานในสถาปัตยกรรมไทยประเภทสถาปัตยกรรมเจดียย์ มีหลายประเภท คือ 1. ฐานเขียง 2. ฐานหน้ากระดาน 3. ฐานบัวลูกแก้ว 4. ฐานสิงห์

องค์ประกอบหลักของฐานอาคารประกอบด้วย 1. หน้ากระดาน 2. เส้นลวด 3. บัวบนหรือ บัวคว่ำ บัวหงาย 4. ท้องไม้ (หน้ากระดานท้องไม้) 5. รัตเอน รัตอก (ลูกแก้ว ลูกฟัก) 6. ฐานสิงห์

(1) ฐานเขียง หมายถึง ฐานรองชั้นล่าง สำหรับรองฐานอื่น มีหน้ากระดาน และลวดท้องไม้ เป็นฐานตั้งตรงเป็นรูปตั้งฉาก จะมีแบบฐานชั้นเดียวหรือจะซ้อนชั้นขึ้นไปก็ได้ โดยส่วนใหญ่ มักจะมีหน้ากระดานล่างและ หน้ากระดานบนขนาดเท่ากัน และมีท้องไม้ชั้นกลาง ถือเป็นฐานที่มีรูปแบบเรียบง่ายและมักไม่ประดับ ตกแต่งใดๆในตัวฐาน ประกอบไปด้วย 1. หน้ากระดาน 2. ท้องไม้

(2) ฐานหน้ากระดาน ฐานหน้ากระดาน ฐาน ในงานสถาปัตยกรรมไทย ฐานหน้ากระดานหรือเรียกอีกชื่อว่า “ฐานหน้ากระดานบนหน้า กระดานล่าง” ฐานหน้ากระดานนี้เป็นฐานแบบแรกๆ เริ่มมี องค์ประกอบเพิ่มขึ้นมากกว่าฐานเขียงหรือฐานเสริม องค์ประกอบของฐานหน้ากระดานก็คล้ายกับเอาฐานเขียงเรียบๆ มาซ้อนกันโดยมีเส้นลวดและท้องไม้ประกอบ ฐานหน้ากระดานมีองค์ประกอบดังนี้ 1. หน้ากระดานบน 2. เส้นลวด 3. ท้องไม้ 4. เส้นลวด 5. หน้ากระดานล่าง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

(3) ฐานบัวลูกแก้ว (ฐานปัทม์) เป็นฐานที่ประกอบด้วยส่วนต่างๆ อันประกอบไปด้วย
1. หน้ากระดาน 2. บัวคว่ำหรือบัวหงาย 3. ท้องไม้ 4. ลูกแก้ว

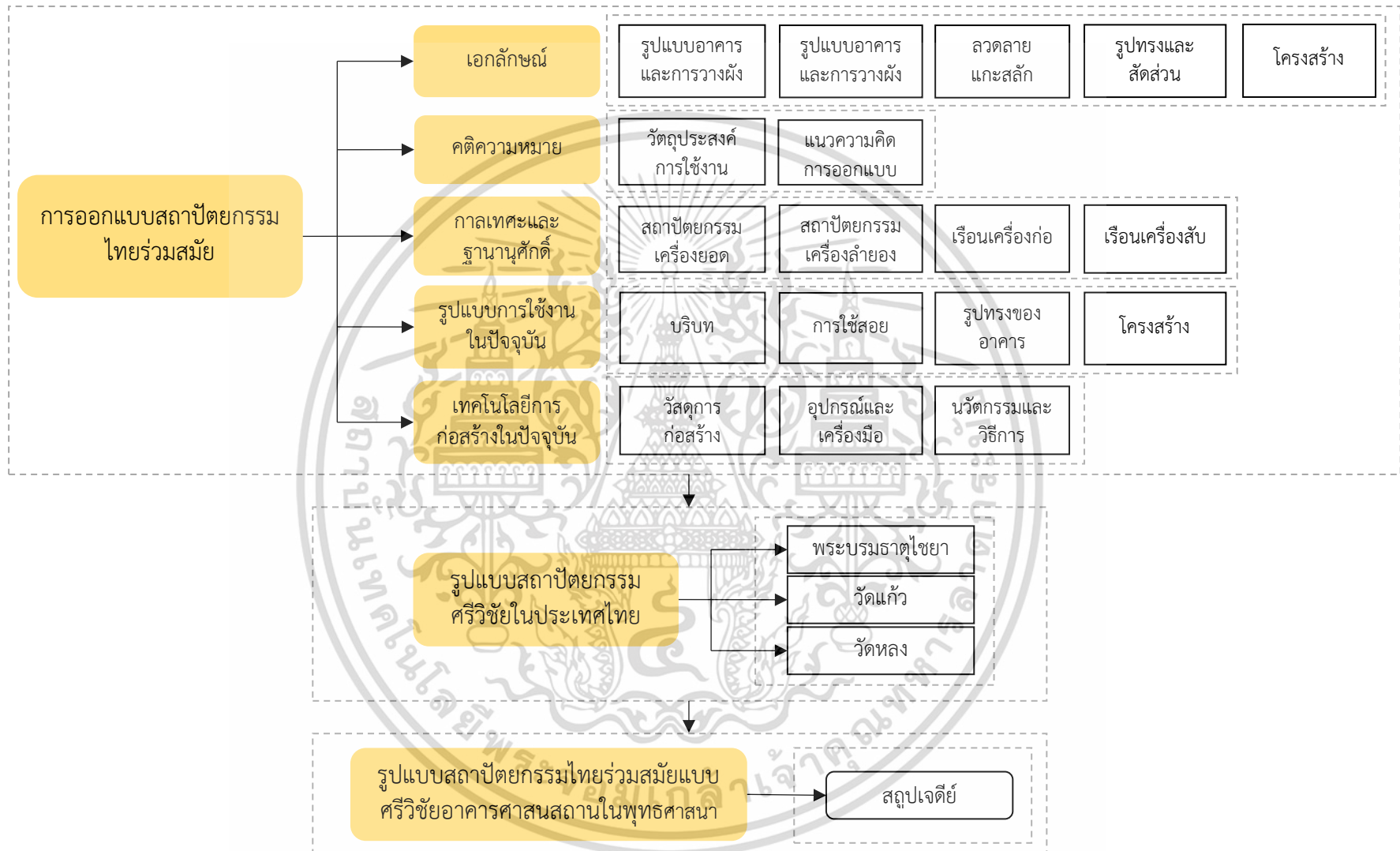
(4) ฐานสิงห์ เป็นฐานอาคาร หรือฐานพระ ซึ่งจะมีลักษณะการผสมผสานลายฐานบัว หรือฐานปัด และนำลวดลายของลักษณะเลียนแบบ ขา หรือราชสีห์ หรือสิงโตในท่านั่ง แล้วนำมาผสม จนเกิดฐานชนิดฐานสิงห์ โดยมักจะใช้ในส่วนที่สำคัญหรือบริเวณที่สำคัญเกี่ยวกับการสร้างฐานานุกูลของลุ่มฐาน สิ่งที่สูงขึ้น ประกอบด้วย 1. หน้ากระดาน 2. เส้นลวด 3. บัวคว่ำหรือบัวหงาย 4. ท้องไม้ 5. ฐานสิงห์

ย่อมุม เป็นลักษณะการเรียกมุมของอาคารหรือฐาน ซึ่งอยู่บริเวณสุดขอบของฐานหรืออาคารโดยเป็นการกำหนดการเรียกของรูปทรงนั้นๆเช่นเดียวกัน มุมอาจมีความสัมพันธ์ ใกล้เคียงกับคำว่าเหลี่ยม เช่น รูปทรงสี่เหลี่ยมก็จะประกอบไปด้วย 4 มุม รูปทรงสามเหลี่ยม ก็จะมี 3 มุม ซุงคำว่ามุม อาจจะเป็นชื่อเรียกอีกอย่างหนึ่งของเหลี่ยมก็ได้ ในงานสถาปัตยกรรมไทยนั้นมักจะมีการออกแบบอาคารรูปทรงสี่เหลี่ยม และมีการลดหรือปรับมุม ของฐานหรืออาคารให้มีมุมมากขึ้นเพื่อให้อาคารนั้นเกิด มุมมองและให้อาคารมีความสวยงาม ลดทอนความใหญ่ให้มี ความละเอียดสวยงาม ย่อมุม เป็นชื่อเรียกการออกแบบฐานหรือ องค์ประกอบต่างๆในงานสถาปัตยกรรมไทย ที่มีการแยกย่อยของมุม ให้มากขึ้นเป็นลักษณะการหักฉากของมุม ให้มีมุมเกิดขึ้นอีก ซึ่งในศัพท์ทางช่างไทยมักจะเรียกวิธีการย่อมุมนี้ว่า ย่อไม้ รูปศัพท์ ย่อเก็จ กับย่อมุมมีความหมายแตกต่างกันอยู่แล้ว พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน พ.ศ. 2525 ได้ให้ความหมายของคำศัพท์ที่นำมาใช้ดังนี้ ย่อ เป็นคำกริยา หมายถึง การทำให้ต่ำลงให้สั้นลง หรือให้เล็กลง จากขนาดที่เป็นความสูง ความยาวและปริมาตร รวมทั้งทำให้ลดน้อยถอยลงในลักษณะที่เป็นนามธรรมด้วย เช่น ย่อหย่อน เก็จ เป็นคำนาม พจนานุกรมอธิบายว่า ส่วนที่ยื่นออกมาหรือลึกลงเข้าไปจาก ฝาผนัง กำแพง ฐาน หรือเชิงกลอน ซึ่งหากพิจารณาว่า ฝาผนัง กำแพง ฐานหรือเชิงกลอน เป็นแนวเส้นตรง เมื่อ นำมาปรับเข้ากับแผนผังรูปสี่เหลี่ยมจัตุรัสซึ่งประกอบด้วย มุม และ ด้าน แล้ว เก็จคำนี้ก็คือนั่นที่เป็น ด้าน นั้นเอง มุม เป็นคำนาม คำนี้ไม่ขออ้างพจนานุกรม เพราะเป็นคำที่รู้โดยทั่วไปว่า คือ มุม

ประเภทของย่อมุม 1. ย่อไม้แปด 2. ย่อไม้สิบสอง 3. ย่อไม้สิบหก 4. ย่อไม้ยี่สิบ 5. ย่อไม้ยี่สิบสี่ 6. ย่อไม้ยี่สิบแปด 7. ย่อไม้สามสิบหก (ประภัสสร ชูวิเชียร : 2554)

2.5 สรุปกรอบแนวคิด

จากการทบทวนวรรณกรรมดังกล่าวข้างต้น ผู้วิจัยได้นำมาสร้างเป็นกรอบแนวคิดในการวิจัยได้ดังแสดงในรูป 2.38

รูปที่ 2.38 สรุปรอบแนวคิด

ที่มา : ผู้วิจัย

บทที่ 3

เครื่องมือและวิธีดำเนินการ

การศึกษาวิจัยเรื่อง “แนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนาสถานในพุทธศาสนา” มีจุดประสงค์เพื่อศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทย เพื่อนำเอกลักษณ์และอัตลักษณ์ความเป็นศรีวิชัยมาประยุกต์ใช้กับรูปแบบการใช้งานของสถาปัตยกรรมในปัจจุบันโดยมุ่งเน้นอาคารประเภทศาสนาสถานได้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะและเคารพบริบท โดยศึกษาและวิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อสารสนเทศหรือการวิจัยเอกสาร (Documentary Research) และการลงพื้นที่สำรวจเก็บข้อมูลลักษณะทางกายภาพของอาคารตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง คือ วัดพระบรมธาตุไชยา วัดแก้ว และวัดหลง หรือการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Research) โดยได้กำหนดวิธีการดำเนินการวิจัยดังนี้

- 3.1 รูปแบบของการวิจัย
- 3.2 วิธีการวิจัย
- 3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล
- 3.4 วิธีการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

3.1 รูปแบบของการวิจัย

การกำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย (Methodology) เป็นการศึกษาวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) โดยการศึกษาค้นคว้าจากเอกสารทางวิชาการ และการสำรวจพื้นที่เพื่อเก็บข้อมูลทางกายภาพ เกี่ยวกับแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมร่วมสมัยและรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยในประเทศไทย ซึ่งผู้ศึกษาวิจัยได้ทบทวนวรรณกรรมจากเอกสารทางวิชาการ หนังสือ บทความ จดหมาย บันทึก รวมทั้งงานวิจัยต่างๆ และสื่อสารสนเทศ และได้นำองค์ความรู้ดังกล่าวมากำหนดเป็นกรอบแนวคิด เพื่อนำมาวิเคราะห์และสรุปผลการวิจัย

3.2 วิธีการวิจัย

3.2.1 การศึกษาวิจัยเอกสาร (Documentary Research)

การศึกษาวิจัยเอกสารเป็นการศึกษาข้อมูลเอกสารต่างๆ ได้แก่ เอกสารวิชาการในส่วนของแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัย บทความเชิงวิชาการ และสื่อสารสนเทศ ที่เกี่ยวข้องกับการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย และรูปแบบศิลปะและสถาปัตยกรรมศรีวิชัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3.2.2 การศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Research)

การศึกษาเชิงสำรวจเป็นการศึกษาเพื่อเก็บข้อมูลทางกายภาพจากโบราณสถาน ที่เกี่ยวข้องกับศิลปะและสถาปัตยกรรมศรีวิชัย

3.3 เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูล

3.3.1 การสร้างเครื่องมือ

กระบวนการสร้างเครื่องมือสำหรับเก็บรวบรวมข้อมูลเริ่มต้นจากการนำเอาวัตถุประสงค์ของการวิจัยมาใช้เป็นกรอบสำหรับการทบทวนวรรณกรรมเพื่อนำไปสู่การกำหนดกรอบแนวคิดในการวิจัย จากนั้นจึงได้นำกรอบแนวคิดในการวิจัยดังกล่าวมาแตกเป็นประเด็นและหัวข้อในการจัดลำดับข้อมูลทั้งข้อมูลในเชิงเอกสารและข้อมูลในการลงพื้นที่สำรวจลักษณะทางกายภาพของอาคารตัวอย่าง โดยมีลำดับการสร้างเครื่องมือ ดังนี้

- (1) สร้างกรอบแนวคิดในการศึกษาวิจัย
- (2) จัดลำดับความสำคัญของหัวข้อและประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัยโดยอ้างอิงจากกรอบแนวคิดในการวิจัยเพื่อใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล
- (3) สร้างตารางเปรียบเทียบข้อมูลเพื่อใช้ในการวิเคราะห์ลักษณะข้อมูลที่คล้ายคลึงหรือแตกต่างกัน

3.3.2 การทดสอบคุณภาพของเครื่องมือ

ในการทดสอบคุณภาพของเครื่องมือครั้งนี้ เพื่อให้การจัดลำดับความสำคัญของหัวข้อและประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย พร้อมทั้งตารางเปรียบเทียบสำหรับวิเคราะห์ข้อมูลครั้งนี้ตรงตามเนื้อหาและครอบคลุมครบถ้วน ผู้วิจัยได้นำเอาแบบการจัดลำดับความสำคัญของหัวข้อและประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย และตารางเปรียบเทียบให้กับผู้เชี่ยวชาญในสายวิชาการสถาปัตยกรรมไทยได้ทำการตรวจสอบ 1 ท่าน คือ ผศ.สมโชค สิ้นนุกูล โดยมีรูปแบบของการจัดลำดับความสำคัญของหัวข้อและประเด็นที่ต้องการศึกษาวิจัย และตารางเปรียบเทียบ ดังแสดงในตารางที่ 3.1

ตารางที่ 3.1 แสดงชุดเครื่องมือการจัดลำดับและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาคารกรณีศึกษา

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
1. เอกลักษณะ			
1.1. รูปแบบอาคารและการวางผัง			
1.2 วัสดุและวิธีการก่อสร้าง			
1.3 รูปทรงและสัดส่วน			
1.4 ลวดลายและการตกแต่ง			
1.5 โครงสร้าง			
2. คติความหมาย			
2.1 วัตถุประสงค์การใช้งาน			
2.2 แนวความคิดในการออกแบบ			
3. กาลเทศะและฐานานุศักดิ์			
3.1 ฐานานุศักดิ์			
4. รูปแบบการใช้งานในปัจจุบัน			
4.1 บริบท			
4.2 การใช้สอย			
4.3 รูปทรงของอาคาร			
4.4 โครงสร้าง			
5. เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน			
5.1 วัสดุการก่อสร้าง			
5.2 อุปกรณ์และเครื่องมือ			
5.3 นวัตกรรมและวิธีการ			

ที่มา : ผู้วิจัย

ตารางที่ 3.2 แสดงชุดเครื่องมือการวิเคราะห์ข้อมูลในการเลือกใช้รายละเอียดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยกับอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา

รายละเอียด		สถาปัตยกรรมศรีวิชัย	อาคารศาสนสถาน (เจดีย์)	
			นำมาใช้	ไม่นำมาใช้
1. เอกลักษณะ	รูปแบบอาคารและการวางผัง			
	วัสดุและวิธีการก่อสร้าง			
	ลวดลายแกะสลัก			
	รูปทรงและสัดส่วน			

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 3.2(ต่อ)

รายละเอียด		สถาปัตยกรรม ศรีวิชัย	อาคารศาสนสถาน (เจดีย์)	
			นำมาใช้	ไม่นำมาใช้
1. เอกลักษณ์ (ต่อ)	โครงสร้าง			
2. คติ ความหมาย	วัตถุประสงค์การใช้งาน			
	แนวความคิดในการออกแบบ			
3. กาลเทศะ ฐานานุศักดิ์	ฐานานุศักดิ์			
4. รูปแบบ การใช้งานใน ปัจจุบัน	บริบท			
	การใช้สอย			
	รูปทรงของอาคาร			
	โครงสร้าง			
5. เทคโนโลยี การก่อสร้าง ในปัจจุบัน	วัสดุการก่อสร้าง			
	อุปกรณ์และเครื่องมือ			
	นวัตกรรมและวิธีการ			

ที่มา : ผู้วิจัย

3.4 วิธีการเก็บรวบรวม วิเคราะห์ข้อมูลและสรุปผลการวิจัย

สำหรับกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลที่น่ามาใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้กำหนดกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลใน 2 ลักษณะ ได้แก่ (1) กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ และ (2) กระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ โดยกระบวนการเก็บรวบรวมข้อมูลดังกล่าว มีระเบียบขั้นตอนดังนี้

3.4.1 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ

ผู้วิจัยได้ทำการเก็บรวบรวมข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ โดยใช้รูปแบบของการพรรณนา (Description Research) ดังต่อไปนี้

1) ด้านสถาปัตยกรรม ทั้งในเรื่อง ความหมายของสถาปัตยกรรม และองค์ประกอบในการออกแบบสถาปัตยกรรม

2) ด้านแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้เพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

3) ด้านสถาปัตยกรรมศรีวิชัย ทั้งในเรื่องของ ประวัติความเป็นมาของอาณาจักรศรีวิชัย ตลอดจน รูปแบบของศิลปะและสถาปัตยกรรมศรีวิชัยในประเทศไทย ซึ่งจัดลำดับข้อมูลในประเด็น และหัวข้อตามเครื่องมือที่ได้สร้างขึ้นในหัวข้อ 3.3

3.4.2 การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการสำรวจ

ผู้วิจัยได้รวบรวมข้อมูลอาคารตัวอย่างทั้ง 3 แห่ง คือ วัดพระบรมธาตุไชยา วัดแก้ว และ วัดหลง โดยการลงพื้นที่สำรวจลักษณะทางกายภาพของอาคารตัวอย่างในสถานที่จริงโดยผ่าน กระบวนการสำรวจรังวัดและถ่ายภาพ ซึ่งจัดลำดับข้อมูลในประเด็นและหัวข้อตามเครื่องมือที่ได้สร้างขึ้นในหัวข้อ 3.3

3.4.3 วิธีการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูลและประมวลผลข้อมูล ใช้วิธีวิเคราะห์เชิงเปรียบเทียบ เพื่อแสดงให้เห็นจุดร่วมกันของสถาปัตยกรรมศรีวิชัย และการนำไปประยุกต์ใช้ให้เกิดเป็นสถาปัตยกรรมแบบไทยร่วมสมัยศรีวิชัย โดยวิเคราะห์ข้อมูลดังต่อไปนี้

- 1) นำข้อมูลที่ได้จากการเก็บข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ และลงพื้นที่สำรวจลักษณะทางกายภาพของอาคารตัวอย่างมาจัดลำดับความสำคัญตามคุณลักษณะของข้อมูล หรือชุดเครื่องมือ
- 2) นำข้อมูลที่จัดลำดับความสำคัญแล้ว มาเปรียบเทียบกัน เพื่อให้ทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล
- 3) นำข้อมูลมาวิเคราะห์และเชื่อมโยง เพื่อแสดงความสำคัญของข้อมูลให้ชัดเจน และประเมินผลข้อมูลที่ได้จากการศึกษาวิจัย

3.4.4 วิธีการสรุปผลการวิจัย

การสรุปผลการวิจัย ผู้วิจัยจัดทำการอภิปรายผลของการศึกษาทั้งหมดให้ออกมาเป็นรูปธรรมชัดเจน โดยการอธิบายเชิงพรรณนาและการสรุปผลแต่ละประเด็นออกมาเป็นหัวข้อซึ่งอ้างอิงจากรอบแนวคิดการวิจัย พร้อมยกตัวอย่างการนำมาประยุกต์ใช้กับอาคารประเภทศาสนสถาน

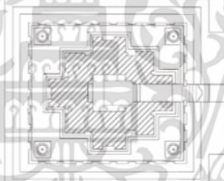

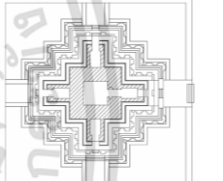
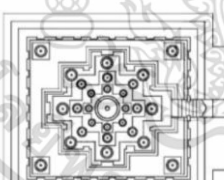
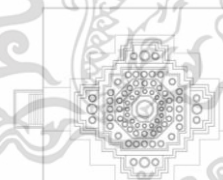
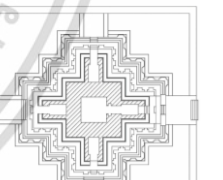
บทที่ 4

การรวบรวมและวิเคราะห์ข้อมูล

4.1 การวิเคราะห์ข้อมูลสถาปัตยกรรมศรีวิชัย

การเก็บรวบรวมข้อมูลและวิเคราะห์ข้อมูลสถาปัตยกรรมศรีวิชัยเป็นการนำข้อมูลจากเอกสารทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อสารสนเทศ และลงพื้นที่สำรวจลักษณะทางกายภาพของอาคารตัวอย่างมาจัดลำดับความสำคัญตามคุณลักษณะของข้อมูล หรือชุดเครื่องมือเพื่อเปรียบเทียบ ให้ทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล ดังแสดงในตาราง 4.1

ตารางที่ 4.1 แสดงการจัดลำดับและประเด็นในการเก็บรวบรวมข้อมูลอาคารกรณีศึกษา

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
1. เอกลักษณ์			
1.1. รูปแบบอาคารและการวางผัง	 ผังพระบรมธาตุไชยา (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)	 ผังวัดแก้ว (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)	 ผังวัดหลง (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)
	 ผังหลังคาพระบรมธาตุไชยา (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)	 ผังหลังคาวัดแก้ว (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)	 ผังหลังคาวัดหลง (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)
<ul style="list-style-type: none"> - เรือนธาตุมีผังเป็นรูปกากบาท - ลักษณะผังสี่เหลี่ยม ฐานแบบบัววลัยยกเก็จ - มีมุขทั้ง 4 ด้าน ลักษณะเป็นมุขตัน ยกเว้นด้านทิศตะวันออกเป็นทางนำสู่ห้องโถงกลาง 	<ul style="list-style-type: none"> - ผังอาคารมีลักษณะเป็นผังกากบาท - ลักษณะผังสี่เหลี่ยม ฐานเขียงปัทมและประทักษิณ - มุขด้านทิศตะวันออกเป็นทางนำสู่ห้องโถงกลาง (ห้องครรภคฤหะ) ขนาด 4 x 4 ม. 	<ul style="list-style-type: none"> - ฐานมีแผนผังเป็นรูปกากบาทแบบจัตุรมุข - ลักษณะผังสี่เหลี่ยมเพิ่มมุมรับกับฐานจัตุรมุข - มุขด้านทิศตะวันออกเป็นทางนำสู่ห้องโถงกลาง (ห้องครรภคฤหะ) ขนาด 4 x 4 ม. 	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ในการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ในเชิงพาณิชย์โดยเด็ดขาด

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
1. เอกลักษณ์ (ต่อ)			
1.1. รูปแบบอาคารและการวางผัง	 <p>ทางนำสู่ห้องโถงกลางพระบรมธาตุไชยา (ผู้วิจัย : 2564) - หลังคาทำเป็น 3 ชั้น ลดหลั่นกันขึ้นไป</p>	 <p>ทางนำสู่ห้องโถงกลางวัดแก้ว (ผู้วิจัย : 2564) - หลังคาทำเป็น 3 ชั้น ชั้นที่ 2-3 ลดหลั่นกันขึ้นไป</p>	 <p>ทางนำสู่ห้องโถงกลางวัดหลง (ผู้วิจัย : 2564) - หลังคาทำเป็น 3 ชั้น ชั้นที่ 2-3 ลดหลั่นกันขึ้นไป</p>
จัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคาร (ครรรภคฤหประธาน)		<p>จัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคาร (ครรรภคฤหประธาน)</p> <p>ภายในครรรภคฤหประธานวัดแก้ว (วารสารณ์ :2558)</p>	<p>จัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคาร (ครรรภคฤหประธาน)</p> <p>ทางเข้าครรรภคฤหประธานวัดหลง (วารสารณ์ :2558)</p>
1.2 วัสดุและวิธีการก่อสร้าง	<p>- ใช้อิฐเป็นวัสดุก่อ ผนอิฐเรียบก่อนเรียงต่อ และใช้ปูนฉาบผิว</p> <p>- ใช้หินทรายในส่วนที่ต้องรับน้ำหนัก</p> <p>- ศิลาแลง</p> <p>- ปูนฉาบ</p>	<p>- อาคารก่ออิฐไม่สอปูน</p> <p>- ชัดผิวหน้าอิฐเรียบ</p> <p>- ศิลาแลง</p> <p>ศิลาแลง (ผู้วิจัย : 2564)</p> <p>- หินทราย</p> <p>หินทรายนำมาใช้เป็นซุ้มประตู (ผู้วิจัย : 2564)</p>	<p>- อาคารก่ออิฐไม่สอปูน</p> <p>- ชัดผิวหน้าอิฐเรียบ</p> <p>- ศิลาแลง</p> <p>ศิลาแลง (ผู้วิจัย : 2564)</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่สามารถนำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
1. เอกลักษณ์ (ต่อ)			
1.3 รูปทรง และสัดส่วน	 ลายเส้นรูปตัดพระบรมธาตุไชยา (พระสุเทพ ปภากร : 2557)	 ลายเส้นแบบจำลองรูปตัดวัดแก้ว (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)	 ลายเส้นแบบจำลองรูปตัดวัดหลง (วารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)
	- เจดีย์ทรงปราสาท - สถูปเจดีย์แบบเอเวคอด	- เจดีย์ทรงปราสาท - สถูปเจดีย์แบบเอเวคอด	- เจดีย์ทรงปราสาท - สถูปเจดีย์แบบเอเวคอด
	ส่วนฐาน : - ฐานเป็นฐานแบบบัว วลัยที่อยู่ในผังยกเก็จ	ส่วนฐาน : - ฐานเชิงสี่เหลี่ยมจัตุรัส 1 ฐาน - ฐานปัทม์ที่ท้องไม้คาค ด้วยบัวลูกแก้ว - บันไดทางขึ้น 2 ด้านทิศ ตะวันออกและทิศ ตะวันตก	ส่วนฐาน : - ฐานเชิงที่รองรับส่วน ฐานบัวแบบบัววลัย 2 ชั้น - ฐานเชิงที่รองรับฐาน ปัทม์ ซึ่งมีท้องไม้คาคด้วย บัวลูกแก้ว - คั่นด้วยแถวของช่อง เล็กๆ เรียกว่า ซื่อปลอม
	 ฐานพระบรมธาตุไชยา (ผู้วิจัย : 2564)	 ฐานปัทม์วัดแก้ว (วารภรณ์ : 2558)	 ฐานปัทม์วัดหลง (วารภรณ์ : 2558)
	ส่วนเรือนธาตุ : - มีประตูทางเข้าด้านหน้า เพียงด้านเดียว - ร่องรอยของการเซาะ ร่อง	ส่วนเรือนธาตุ : - มีประตูทางเข้าด้านหน้า เพียงด้านเดียว - ขนาด 18 x 18 เมตร ตั้งอยู่บนฐานปัทม์	ส่วนเรือนธาตุ : - มีประตูทางเข้าด้านหน้า เพียงด้านเดียว - ประดับซุ้มจระนาอกุฑูททั้ง 4 ด้าน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
1. เอกลักษณะ (ต่อ)			
1.3 รูปทรง และสัดส่วน (ต่อ)	<p>ส่วนยอด :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 1 เป็นองค์ระฆังรูป 8 เหลี่ยม - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 มีซุ้มจระนำกุฑูและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 มีซุ้มจระนำกุฑูและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ - ยอดสถูปเจดีย์ส่วนปลายเป็นดอกบัวตูม - มุขยื่นออกมาทั้ง 4 ด้าน - ฐานของมุขเป็นฐานบัวคว่ำ-บัวหงาย ประดับท้องไม้ด้วยลูกแก้วเหลี่ยม 	<p>ส่วนยอด :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 1 เป็นการย่อมุมไม้ 12 - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนำกุฑูและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนำกุฑูและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ - ยอดสถูปเจดีย์ 	<p>ส่วนยอด :</p> <ul style="list-style-type: none"> - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 1 เป็นการย่อมุมไม้ 12 - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนำกุฑูและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ - ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนำกุฑูและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ - ยอดสถูปเจดีย์
	 <p>ส่วนยอดเดิมพระบรมธาตุไชยา (พระสุเทพ ปภากรโ : 2557)</p>		 <p>ยอดสถูปเจดีย์ (วารสารณ์ : 2558)</p>
	 <p>รูปด้านพระบรมธาตุไชยา (พระสุเทพ ปภากรโ : 2557)</p>	 <p>ลายเส้นแบบจำลองรูปด้านวัดแก้ว (วารสารณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)</p>	 <p>ลายเส้นแบบจำลองรูปด้านวัดหลง (วารสารณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)</p>

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนลิขสิทธิ์ไว้กับโรงเรียนเพื่อการศึกษาเท่านั้น เมื่ออนุญาตให้ใช้ไปใช้ประโยชน์ใด ๆ

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
1. เอกลักษณ์ (ต่อ)			
1.4 ลวดลายและการตกแต่ง	- ชุ่มหน้าบันประดับลายปูนปั้นแบบ“กุฑู”	- เสาศระดับผนังมีการทำร่องผ่ากลางเสาไปจนถึงส่วนบนของเรือนธาตุ - มุขยื่นออกมาจากผนัง - ประดับเสา 8 เหลี่ยม - ชุ่มประตูลงระนาบแบบกุฑู ทั้ง 4 ด้าน	- ลวดลายพบเฉพาะลายบัวหงาย - เสาศระดับฐานอาคาร - ไม่มีมุขยื่นออกมาจากผนัง - ชุ่มประตูลงระนาบแบบกุฑู ทั้ง 4 ด้าน
	 ชุ่มหน้าบันประดับลายปูนปั้น (พิริยะ : 2523)	 ลวดลายลักษณะกุฑู (ผู้วิจัย : 2564)	 ลายบัวหงาย (ผู้วิจัย : 2564)
		 ลักษณะเสา 8 เหลี่ยม (ผู้วิจัย : 2564)	
	 แบบจำลอง 3 มิติพระบรมธาตุไชยา (พระสุเทพ ปภากร : 2557)	 แบบจำลอง 3 มิติวัดแก้ว (วารกรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)	 แบบจำลอง 3 มิติวัดหลง (วารกรณ์ สุวัฒน์โชติกุล : 2558)
1.5 โครงสร้าง	- ผนังรับโครงสร้างหลังคา	- ผนังรับโครงสร้างหลังคาแบบก่อสั่นเหลื่อม	- ผนังรับโครงสร้างหลังคา

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
2. คติความหมาย			
2.1 วัตถุประสงค์ การใช้งาน	เป็นสถานที่บรรจุพระบรม สารีริกธาตุของสมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า	ที่ประทับหรือที่พำนักของ พระมหากษัตริย์หรือขุน นาง	เป็นที่ประดิษฐานพระ ผู้พญาพญามาร
2.2 แนวความคิด ในการ ออกแบบ	ใช้คติพุทธมหายาน โดย จัดที่ว่างของห้องโถงกลาง อาคารเพื่อบรรจุพระบรม สารีริกธาตุของสมเด็จพระ สัมมาสัมพุทธเจ้า	ใช้คติพุทธมหายาน โดย จัดที่ว่างของห้องโถงกลาง เพื่อเป็นที่พำนักของ พระมหากษัตริย์หรือขุน นาง	ใช้คติพุทธมหายานโดยจัด ที่ว่างของห้องโถงกลาง เพื่อประดิษฐานโดยจัดที่ ว่างของห้องโถงกลาง
3. กาลเทศะและฐานานุศักดิ์			
3.1 ฐานานุศักดิ์	สถาปัตยกรรมเครื่องยอด	สถาปัตยกรรมเครื่องยอด	สถาปัตยกรรมเครื่องยอด
4. รูปแบบการใช้งานในปัจจุบัน			
4.1 บริบท	อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี อยู่ในบริเวณตัววัด มี ระเปียงคตรายล้อม บริบทการวางผังพระบรมธาตุไชยา (วารสาร ส่วพัฒนาชิตกุล : 2558)	อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี อยู่ในบริเวณวัดรัตนาราม - ไม่มีแผนผังการจัดวาง แน่ชัด	อ.ไชยา จ.สุราษฎร์ธานี ตั้งอยู่ด้วยตัวเอง - ไม่มีแผนผังการจัดวาง แน่ชัด
4.2 การใช้ สอย	- สถานที่สักการบูชา	- โบราณสถาน	- โบราณสถาน
4.3 รูปทรง ของอาคาร	- เจดีย์ทรงปราสาท ลายเส้นรูปด้านพระบรมธาตุไชยา ในปัจจุบัน (พิพิธภัณฑ์สถานแห่งชาติไชยา : 2564)	- เจดีย์ทรงปราสาท ลายเส้นรูปด้านวัดหลงในปัจจุบัน (วารสาร ส่วพัฒนาชิตกุล : 2558)	- เจดีย์ทรงปราสาท ลายเส้นรูปด้านวัดหลงในปัจจุบัน (วารสาร ส่วพัฒนาชิตกุล : 2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับใช้ในงานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า

ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
5. เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน			
4.4 โครงสร้าง	- ถูกบูรณปฏิสังขรณ์เป็น โครงสร้างเหล็กและ คอนกรีตเสริมเหล็ก	- ผนังรับน้ำหนัก	- ผนังรับน้ำหนัก
5.1 วัสดุการ ก่อสร้าง	- เนื่องจากมีการ ปฏิสังขรณ์ใหม่ จึงทำให้ ใช้วัสดุทดแทนในการ บูรณะที่แตกต่างจากวัสดุ ดั้งเดิม ได้แก่ คอนกรีต ปูนปั้น สังกะสี ประตู กรอบไม้ และ กระเบื้อง ดิน	- วัดแก้วถูกบูรณะ ซ่อมแซมโดยใช้วัสดุ ทดแทนที่มีลักษณะ กลมกลืนกับวัสดุดั้งเดิม ได้แก่ อิฐมอญ ปูนซีเมนต์ หลังคามณฑลชืทเพื่อ ทดแทนส่วนยอดที่ พังทลาย	- วัดหลงถูกบูรณะเพื่อคง สภาพและรักษา สถาปัตยกรรมเดิมไว้โดย ใช้วัสดุทดแทนที่มี ลักษณะกลมกลืนกับวัสดุ ดั้งเดิม ได้แก่อิฐมอญ หิน และ ปูนซีเมนต์
	 ร่องรอยการบูรณปฏิสังขรณ์ (ผู้วิจัย : 2564)	 ร่องรอยการใช้อิฐมอญในการ บูรณะซ่อมแซม (ผู้วิจัย : 2564)	 ร่องรอยการใช้อิฐมอญในการ บูรณะซ่อมแซม (ผู้วิจัย : 2564)
	 บานกรอบไม้ (ผู้วิจัย : 2564)	 การสร้างหลังคามณฑลชืทใน การบูรณะซ่อมแซม (ผู้วิจัย : 2564)	 ร่องรอยการใช้หินและ ปูนซีเมนต์ในการบูรณะ ซ่อมแซม (ผู้วิจัย : 2564)
	 การปูพื้นกระเบื้องใหม่ (ผู้วิจัย : 2564)		

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.1(ต่อ)

รายละเอียด	วัดพระบรมธาตุไชยา	วัดแก้ว	วัดหลง
5. เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน (ต่อ)			
5.2 อุปกรณ์ และ เครื่องมือ	- นั่งร้านเหล็ก - นั่งร้านไม้ - โมแบบ - อุปกรณ์การฉาบ - อุปกรณ์ทาสี - อุปกรณ์ประดับตกแต่ง	- นั่งร้านไม้ - อุปกรณ์การฉาบ - อุปกรณ์ทาสี - อุปกรณ์ประดับตกแต่ง	- อุปกรณ์การฉาบ - อุปกรณ์ทาสี - อุปกรณ์ประดับตกแต่ง
5.3 นวัตกรรม และวิธีการ	-	-	-

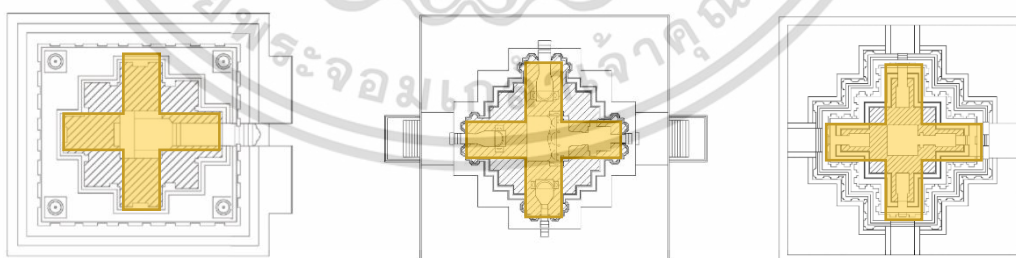
ที่มา : ผู้วิจัย

จากตาราง 4.1 การศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัย โดยการศึกษาจากอาคารตัวอย่าง 3 แห่ง ได้แก่ สถาปัตยกรรมวัดพระบรมธาตุไชยา สถาปัตยกรรมวัดแก้ว และสถาปัตยกรรมวัดหลง เมื่อวิเคราะห์ข้อมูลแล้วสามารถสรุปองค์ประกอบทั้ง 5 ประการ ดังนี้

(1) ด้านรูปแบบเอกลักษณ์ สรุปได้ 5 ลักษณะ ดังนี้

1.1) รูปแบบอาคารและการวางผัง

รูปแบบการวางผังของอาคารทั้ง 3 แห่งเป็นรูปกากบาท ลักษณะผังเป็น 4 เหลี่ยมมีบันไดทางขึ้นหลักอยู่ด้านทิศตะวันออก

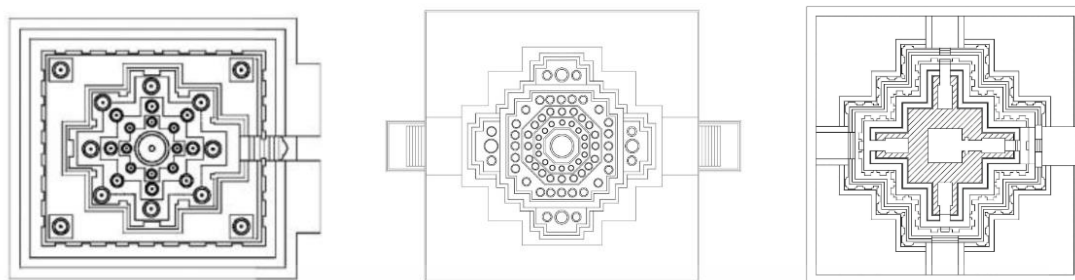

รูปที่ 4.1 รูปแบบการวางผังของอาคารทั้ง 3 แห่ง

ที่มา : ผู้วิจัย ภาพลายเส้นประกอบจากราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปแบบผังหลังคาเป็นการซ้อนชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป

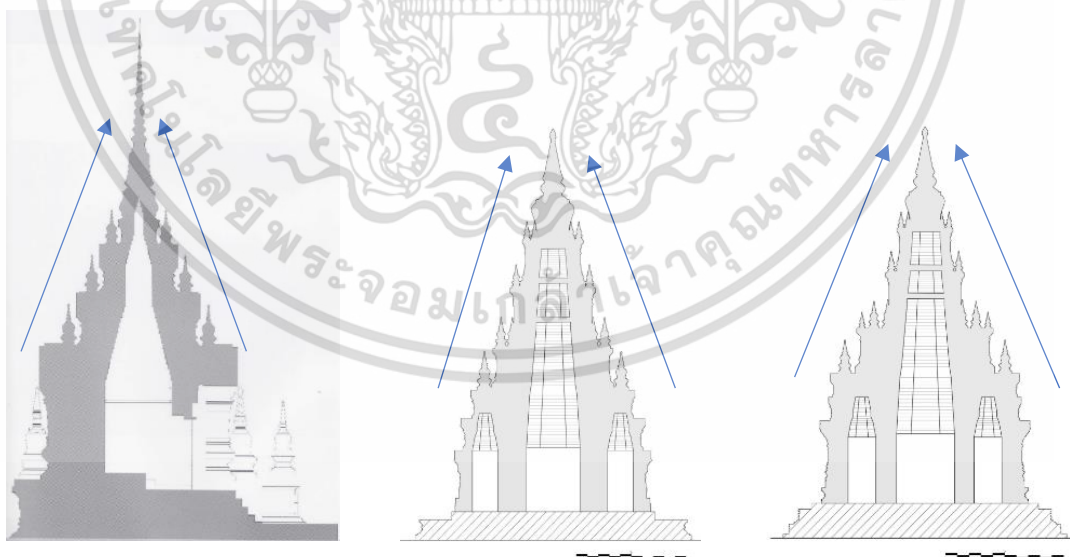
รูปที่ 4.2 รูปแบบผังคาของอาคารทั้ง 3 แห่ง

ที่มา : วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

จัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคาร ลักษณะผังสี่เหลี่ยมฐานเชิงปัทม์และประทักษิณ มุขด้านทิศตะวันออกเป็นทางนำสู่ห้องโถงกลาง (ห้องครรภคฤหะ) ขนาด 4 x 4 ม.

1.2) วัสดุและวิธีการก่อสร้างเป็นศิลาแลง ปูนฉาบ อาคารก่ออิฐไม่สอปูน ชัดผิวหน้าอิฐเรียบใช้หินทรายในส่วนที่ต้องรับน้ำหนัก

1.3) รูปทรงและสัดส่วน เป็นเจดีย์ทรงปราสาททั้งหมด สกูปเจดีย์แบบเอเวคอต ส่วนยอดเป็นการซ้อนชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป

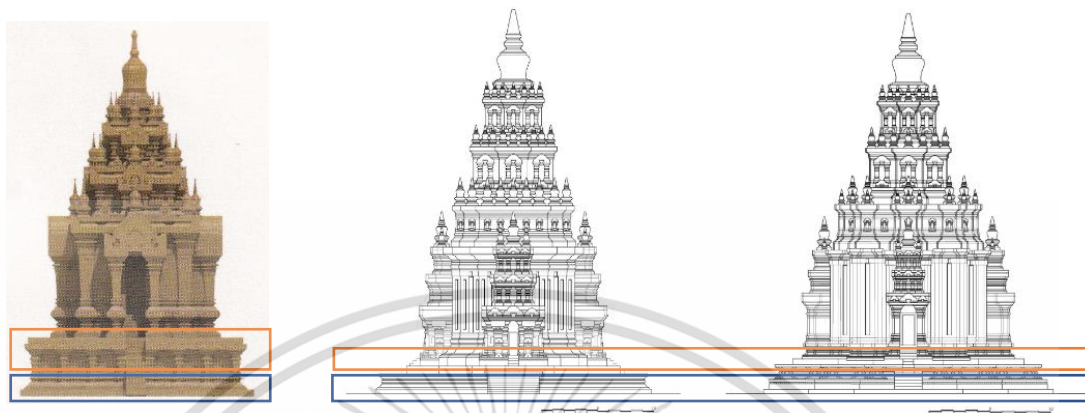

รูปที่ 4.3 รูปแบบรูปทรงและสัดส่วนอาคารทั้ง 3 แห่งส่วนยอดเป็นการซ้อนชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป

ที่มา : ผู้วิจัย ภาพลายเส้นประกอบจากพระสุเทพ ปภาโว (2557) และวราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ส่วนฐาน เป็นฐานเชียงสี่เหลี่ยมจัตุรัส 1 ฐานรองรับแบบบัวล้น 2 ชั้นที่อยู่ในผังยกเก็จ ฐานปัทมที่ท้องไม้คาดด้วยบัวลูกแก้ว คั่นด้วยแถวของช่องเล็กๆ เรียกว่า ซื่อปลอม

รูปที่ 4.4 รูปแบบฐานเชียงและฐานปัทมของอาคารทั้ง 3 แห่ง

ที่มา : ผู้วิจัย ภาพลายเส้นประกอบจากพระสุเทพ ปากโร (2557) และวารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

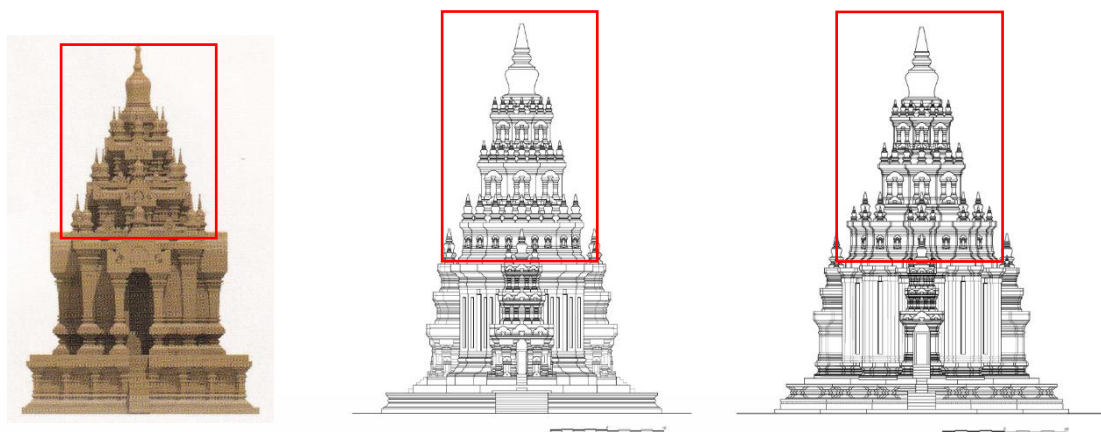
รูปที่ 4.5 รูปแบบซื่อปลอมคั่นฐานปัทมที่ท้องไม้คาดด้วยบัวลูกแก้วของสถาปัตยกรรมวัดแก้วและวัดหลง

ที่มา : ผู้วิจัย ภาพลายเส้นประกอบจากวารภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

ส่วนเรือนธาตุ มีประตูทางเข้าด้านหน้าเพียงด้านเดียวด้านทิศตะวันออก ประดับซุ้มจระนำกุฑูทั้ง 4 ด้าน

ส่วนยอด ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 1 เป็นการย่อมุมไม้ 12 ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 2 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนำกุฑูและสฎูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ ส่วนยอดอาคารชั้นที่ 3 เป็นเรือนธาตุ 8 เหลี่ยม มีซุ้มจระนำกุฑูและสฎูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ และมียอดสฎูปเจดีย์อยู่บนสุด

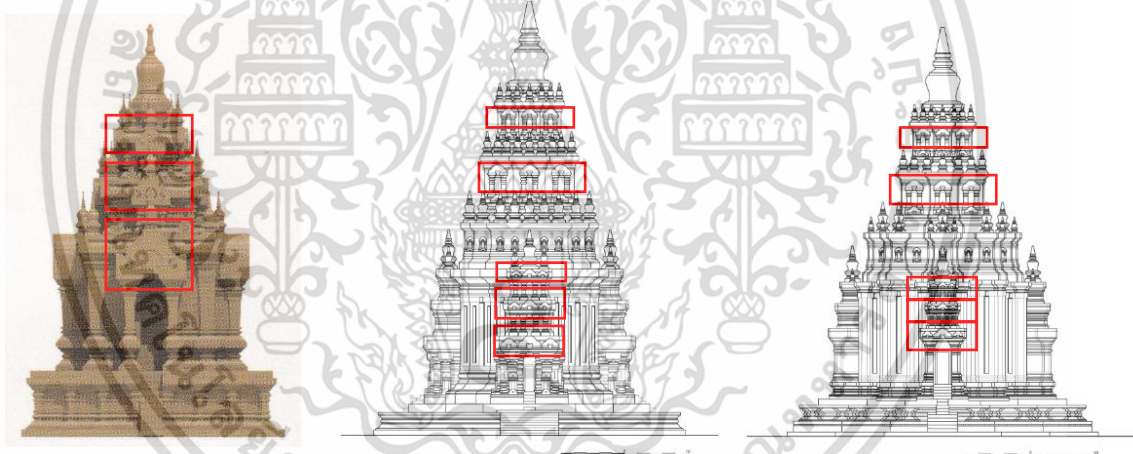
เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.6 รูปแบบส่วนยอดของอาคารทั้ง 3 แห่ง

ที่มา : ผู้วิจัย ภาพลายเส้นประกอบจากพระสุเทพ ปากโร (2557) และวารสารณ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

1.4) ลวดลายและการตกแต่ง มีการตกแต่งซุ้มจรนำด้วยลวดลายของ กุฑูทั้ง 4 ด้าน มีมุขยื่นออกมาจากผนัง เสาประดับซุ้มประตูลักษณะ 8 เหลี่ยม

รูปที่ 4.7 รูปแบบลวดลายของกุฑูทั้ง 4 ด้านของอาคารทั้ง 3 แห่ง

ที่มา : ผู้วิจัย ภาพลายเส้นประกอบจากพระสุเทพ ปากโร (2557) และวารสารณ สุวัฒน์โชติกุล (2558)

1.5) โครงสร้างที่ใช้เป็นแบบผนังรับน้ำหนักทั้ง 3 อาคาร

(2) ด้านคติความหมาย

2.1) วัตถุประสงค์ในการใช้งาน สำหรับวัตถุประสงค์ของสถาปัตยกรรม ทั้ง 3 แห่ง มีความแตกต่างกัน โดยที่พระบรมธาตุไชยานั้นมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นสถานที่บรรจุพระบรมสารีริกธาตุของสมเด็จพระสัมมาสัมพุทธเจ้า ส่วนสถาปัตยกรรมวัดแก้วกุดสันนิษฐานว่าแต่เดิมสร้างขึ้นเพื่อเป็นที่ประทับหรือที่พำนักของพระมหากษัตริย์หรือขุนนาง และสถาปัตยกรรมวัดหลงกุก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

สันนิษฐานว่าเป็นที่ประดิษฐานพระผู้พญพญามาร ซึ่งต่อมาได้มีการปรับเปลี่ยนการใช้งานอาคารสถาปัตยกรรมวัดแก้วและสถาปัตยกรรมวัดหลง เป็นสถานที่ประดิษฐานพระพุทธรูป ก่อนจะพพังทลาย จนเหลือเพียงเป็นโบราณสถานให้ศึกษาในปัจจุบัน

2.2) แนวความคิดในการออกแบบ จากหลักฐานทางประวัติศาสตร์ไม่ปรากฏแนวความคิดในการออกแบบที่แน่ชัด แต่มีการออกแบบโถงที่ว่างกลางอาคารเหมือนกันทั้ง 3 แห่งซึ่งถูกสันนิษฐานว่าการออกแบบห้องโถงกลางอาคารนั้นเป็น ห้องครรภคฤหะประธาน ตามความเชื่อของพุทธศาสนคติพุทธมหายาน มีไว้สำหรับประดิษฐานเทวรูป สิ่งศักดิ์สิทธิ์ทางศาสนา

(3) ด้านกาลเทศะและฐานานุศักดิ์ หรือลำดับชั้นของงานสถาปัตยกรรมตามฐานะของผู้ครองเรือน โดยสถาปัตยกรรมศรีวิชัยทั้ง 3 แห่งถูกจัดให้อยู่ในฐานานุศักดิ์สถาปัตยกรรมเครื่องยอด นั่นคือเป็นสถาปัตยกรรมประเภทอาคารศาสนสถาน โดยมีกรรมวิธีการก่อสร้างเหมือนเรือนเครื่องก่อ

(4) รูปแบบการใช้งานในปัจจุบัน คือการใช้ประโยชน์ของอาคารแต่ละประเภทในปัจจุบัน ขึ้นอยู่กับตัวแปร ดังนี้

4.1) บริบท หมายถึง วิเคราะห์ตำแหน่งที่ตั้งตามหลักพื้นฐานการออกแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งปัจจุบันสถาปัตยกรรมทั้ง 3 แห่ง ตั้งอยู่ที่ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี

4.2) การใช้สอย สำหรับสถาปัตยกรรมทั้ง 3 แห่งปัจจุบันมี 2 แห่งได้แก่วัดหลงและวัดแก้วที่มีการเปลี่ยนแปลงเป็นโบราณสถาน สำหรับพระบรมธาตุไชยานั้นยังคงเป็นสถานที่สำหรับสักการะบูชา

4.3) รูปทรงของอาคาร ถึงแม้จะมีการบูรณปฏิสังขรณ์ไปบ้างแล้วบางส่วนแต่ยังคงมีรูปทรงเป็นเจดีย์ทรงปราสาท

4.4) โครงสร้าง ปัจจุบันมีเพียงพระบรมธาตุไชยาที่ได้รับการบูรณะโครงสร้างเป็นอาคารคอนกรีตเสริมเหล็กและโครงสร้างเหล็ก สำหรับสถาปัตยกรรมอีก 2 แห่งยังคงเป็นโครงสร้างผนังรับน้ำหนัก

(5) เทคโนโลยีการก่อสร้าง ขึ้นอยู่กับประเภทสถาปัตยกรรมที่ต้องการออกแบบโดยต้องเลือกใช้วัสดุการก่อสร้างอุปกรณ์และเครื่องมือ และนวัตกรรมและวิธีการให้เหมาะสมกับประเภทและรูปทรงอาคารและเครื่องมือ และนวัตกรรมและวิธีการให้เหมาะสม

5.1) วัสดุการก่อสร้าง การเลือกใช้วัสดุหรือวัสดุทดแทนที่มีความเป็นสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัย และการเลือกใช้โครงสร้างให้เหมาะสมกับวัตถุประสงค์ของการใช้งานอาคาร ซึ่งเมื่อการบูรณปฏิสังขรณ์สถาปัตยกรรมทั้ง 3 แห่ง ทำให้มีการเลือกใช้วัสดุที่แตกต่างแต่ใกล้เคียงจากเดิม แต่มักนำมาใช้งานให้มีลักษณะคล้ายคลึงกับวัสดุตั้งเดิม ได้แก่ คอนกรีต ปูนปั้น สังกะสี อิฐมอญ กระเบื้องดิน หิน และปูนซีเมนต์

5.2) อุปกรณ์และเครื่องมือ เป็นอุปกรณ์สำหรับการก่อสร้างได้แก่ นั่งร้านเหล็ก นั่งร้านไม้ โม่แบบ อุปกรณ์การฉาบ อุปกรณ์ทาสี และอุปกรณ์ประดับตกแต่ง

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.3) นวัตกรรมและวิธีการ เนื่องด้วยปัจจุบันอาคารทั้ง 3 แห่งเป็นการบูรณซ่อมแซมบางส่วนจึงไม่ได้มีการก่อสร้างโดยนำนวัตกรรมในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทในการบูรณะ

จากการศึกษาและวิเคราะห์รูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยทำให้ทราบถึงรายละเอียดต่างๆดังที่กล่าวไว้ข้างต้น ซึ่งจะต้องนำรายละเอียดมาประยุกต์ใช้กับสถาปัตยกรรมในปัจจุบันเพื่อให้เกิดแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย โดยจะต้องทำการศึกษารายละเอียดของสถาปัตยกรรมในปัจจุบันอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์ ตามชุดเครื่องมือที่ได้กำหนดไว้ในหัวข้อที่ 3.2 เป็นลำดับต่อไป ดังตารางที่ 4.2

4.2 การวิเคราะห์ข้อมูลสถาปัตยกรรมเจดีย์ร่วมสมัยแบบศรีวิชัย

จากผลสรุปสถาปัตยกรรมศรีวิชัย จะต้องนำมาปรับใช้กับอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์ โดยสามารถวิเคราะห์ได้ตามตารางที่ 4.2 ดังนี้

ตารางที่ 4.2 แสดงการวิเคราะห์ข้อมูลในการเลือกใช้รายละเอียดรูปแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัยกับอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์

รายละเอียด	รูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัย	อาคารศาสนสถาน (เจดีย์)	
		นำมาใช้	ไม่นำมาใช้
รูปแบบอาคารและการวางผัง	มีการจัดผังแบบกากบาท	•	
	ลักษณะผัง 4 เหลี่ยม	•	
	บันไดทางขึ้นหลักอยู่ด้านทิศตะวันออก	•	
	หลังคาซ้อนชั้นลดหลั่นกัน	•	
วัสดุวิธีการก่อสร้าง	อาคารก่ออิฐไม่สอปูน ชัดผิวหน้าอิฐเรียบ		•
	รูปทรงและสัดส่วน	เจดีย์ทรงปราสาท	•
สอปเจดีย์แบบแอกคอด		•	
ฐานเชิงสี่เหลี่ยมจัตุรัส		•	
ฐานปัทม์ที่ท้องไม้คาคด้วยบัวลูกแก้ว		•	
มีประตูทางเข้าด้านหน้าเพียงด้านเดียว		•	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายละเอียด		รูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัย	อาคารศาสนสถาน (เจดีย์)	
			นำมาใช้	ไม่นำมาใช้
1. เอกลักษณะ (ต่อ)	รูปทรงและสัดส่วน (ต่อ)	ส่วนยอดอาคารลดหลั่นกันขึ้นไป มีซุ้มจระนำกุกุฑุและสถูปเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบ และมียอดสถูปเจดีย์อยู่บนสุด	•	
	ลวดลายแกะสลัก	ซุ้มประตูจระนำแบบกุกุฑุ	•	
		मुखยื่นออกมาจากผนัง	•	
		เสาประดับซุ้มประตูลักษณะ 8 เหลี่ยม	•	
โครงสร้าง	ผนังรับน้ำหนัก		•	
2. คติความหมาย	วัตถุประสงค์ใช้งาน	เป็นสถานที่สำหรับประดิษฐาน	•	
	แนวความคิดการออกแบบ	จัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคารสำหรับประดิษฐานเทวรูป	•	
3. ฐานานุศักดิ์	ฐานานุศักดิ์	สถาปัตยกรรมเครื่องยอด	•	
4. รูปแบบการใช้งานในปัจจุบัน	บริบท	วิเคราะห์ตำแหน่งที่ตั้งตามหลักพื้นฐานการออกแบบสถาปัตยกรรม		•
	การใช้สอย	เป็นที่ประดิษฐาน	•	
		ใช้ประกอบพิธีกรรมทางศาสนา	•	
	รูปทรงของอาคาร	เจดีย์ทรงปราสาท	•	
	โครงสร้าง	เหล็ก	•	
		ผนังรับน้ำหนัก		•
คอนกรีตเสริมเหล็ก		•		
5. เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน	วัสดุการก่อสร้าง	คอนกรีต	•	
		ปูนปั้น	•	
		สังกะสี	•	
		ประตูกรอบไม้	•	

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ตารางที่ 4.2 (ต่อ)

รายละเอียด		รูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัย	อาคารศาสนสถาน (เจดีย์)	
			นำมาใช้	ไม่นำมาใช้
5.เทคโนโลยีการก่อสร้างในปัจจุบัน (ต่อ)	วัสดุการก่อสร้าง (ต่อ)	ปูนซีเมนต์	•	
		เมทัลชีท		•
		กระเบื้องดิน	•	
	อุปกรณ์และเครื่องมือ	นั่งร้านเหล็ก	•	
		นั่งร้านไม้	•	
		โมแบบ	•	
		อุปกรณ์การฉาบ	•	
		อุปกรณ์ทาสี	•	
		อุปกรณ์ประดับตกแต่ง	•	
	นวัตกรรมและวิธีการ	-	-	-

ที่มา : ผู้วิจัย

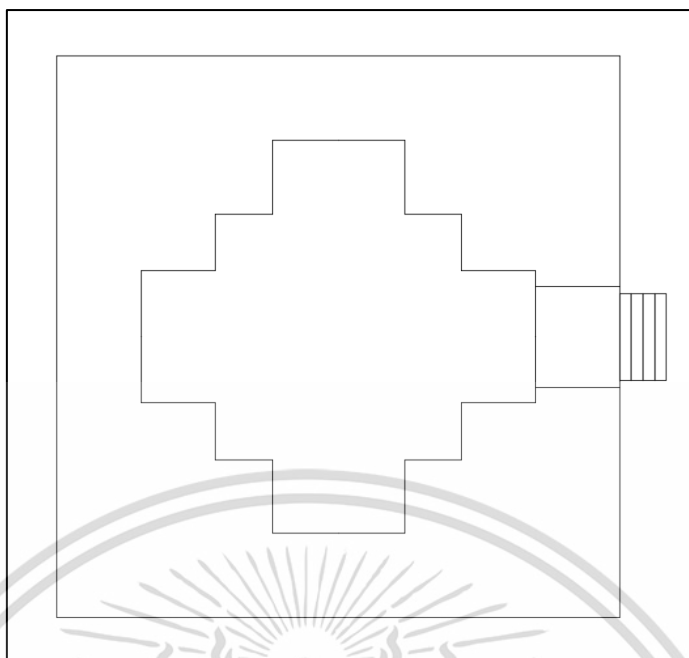
จากตารางที่ 4.3 จะเห็นได้ว่ารูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยบางประการไม่เหมาะสมกับการนำมาใช้กับรูปแบบสถาปัตยกรรมสมัยใหม่ด้วยปัจจัยที่ทับซ้อนกัน เช่น ในเรื่องของโครงสร้างและวัสดุการก่อสร้าง ซึ่งผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา ไว้ดังนี้

(1) ด้านรูปแบบเอกลักษณ์ ซึ่งเอกลักษณ์ของสถาปัตยกรรมศรีวิชัยที่สามารถนำมาประยุกต์ให้เกิดเป็นสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย ประกอบด้วย 5 ลักษณะ ดังนี้

1.1) รูปแบบอาคารและการวางผัง

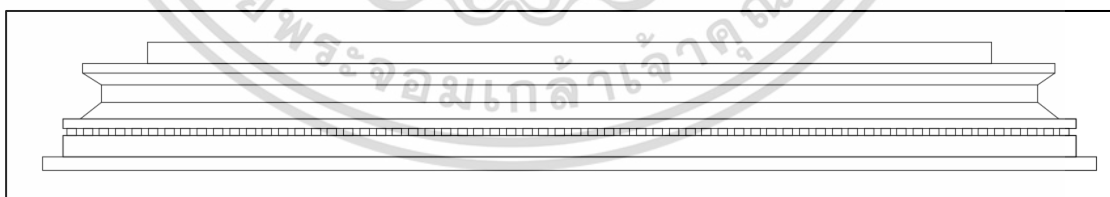
รูปแบบการวางผังของอาคารทั้ง 3 แห่งเป็นรูปกากบาท ลักษณะผังเป็น 4 เหลี่ยมมีบันไดทางขึ้นหลักอยู่ด้านทิศตะวันออก จัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคาร ลักษณะผังสี่เหลี่ยมฐานเชียงปัทม มุขด้านทิศตะวันออกเป็นทางนำสู่ห้องโถงกลาง (ห้องครรภคฤหะ)

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

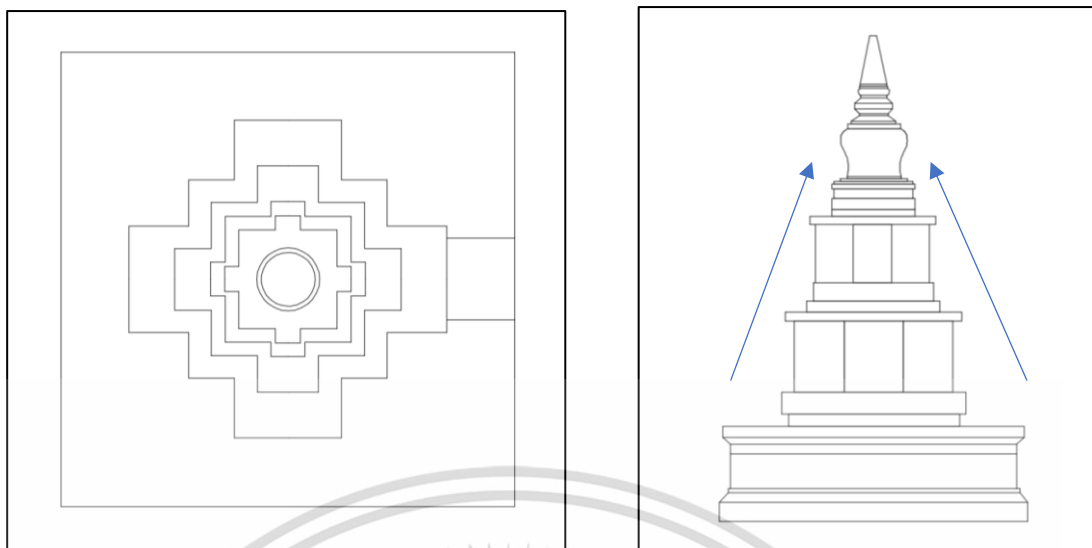
รูปที่ 4.8 รูปแบบผังอาคารลักษณะ 4 เหลี่ยมอาคารอยู่ในผังรูปกากบาท บันไดทางขึ้นหลักอยู่ด้านทิศตะวันออก
ที่มา : ผู้วิจัย

- 1.2) วัสดุและวิธีการก่อสร้าง ไม่สามารถนำเอาวัสดุดั้งเดิมมาใช้ได้
- 1.3) รูปทรงและสัดส่วน เป็นเจดีย์ทรงปราสาททั้งหมด สลุปเจดีย์แบบ
เอเวคอต ฐานเชิงมีลักษณะเป็น 4 เหลี่ยมจัตุรัส ฐานปัทมที่ท้องมีไม้ค้ำด้วยบัวลูกแก้ว มีประตู
ทางเข้าด้านหน้าเพียงด้านเดียว ส่วนยอดอาคารลดหลั่นกันขึ้นไปมีชุ่มจะระนำกุฑูและสลุปเจดีย์ประดับ
อยู่โดยรอบและมียอดสลุปเจดีย์อยู่บนสุด

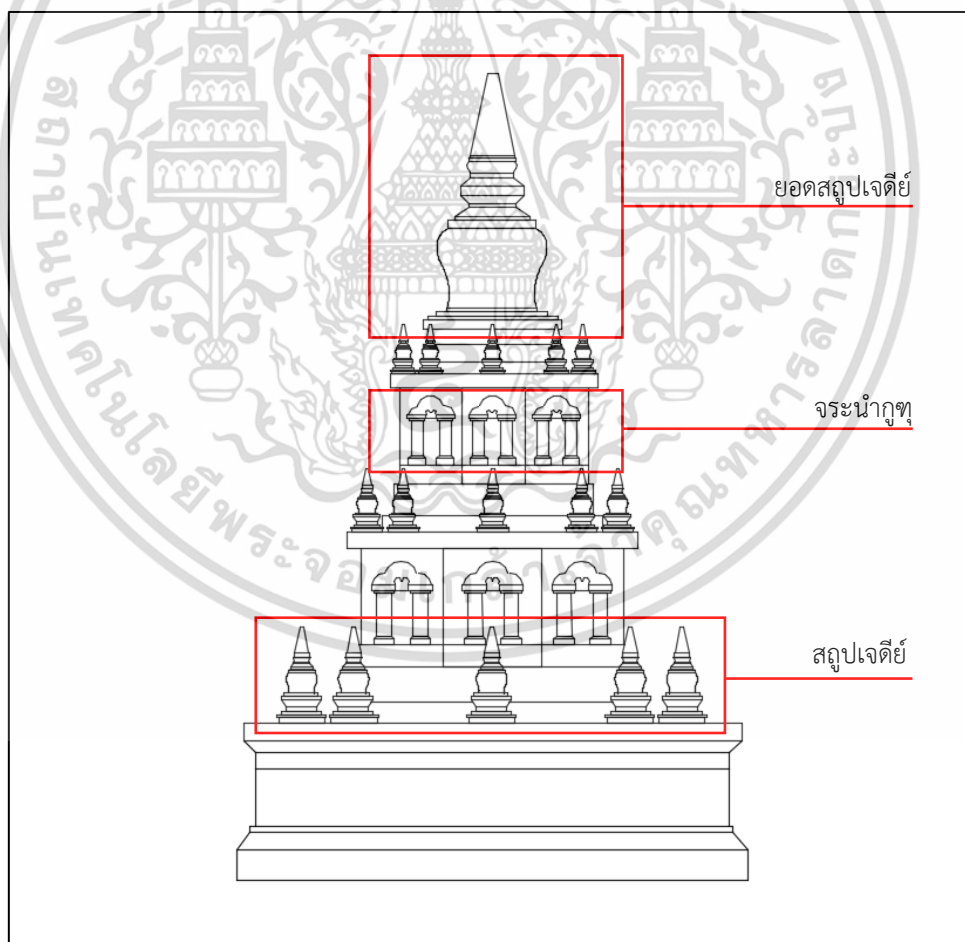

รูปที่ 4.9 รูปแบบฐานปัทมที่ท้องมีไม้ค้ำด้วยบัวลูกแก้ว
ที่มา : ผู้วิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4.10 รูปแบบหลังคาซ้อนชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป
ที่มา : ผู้วิจัย

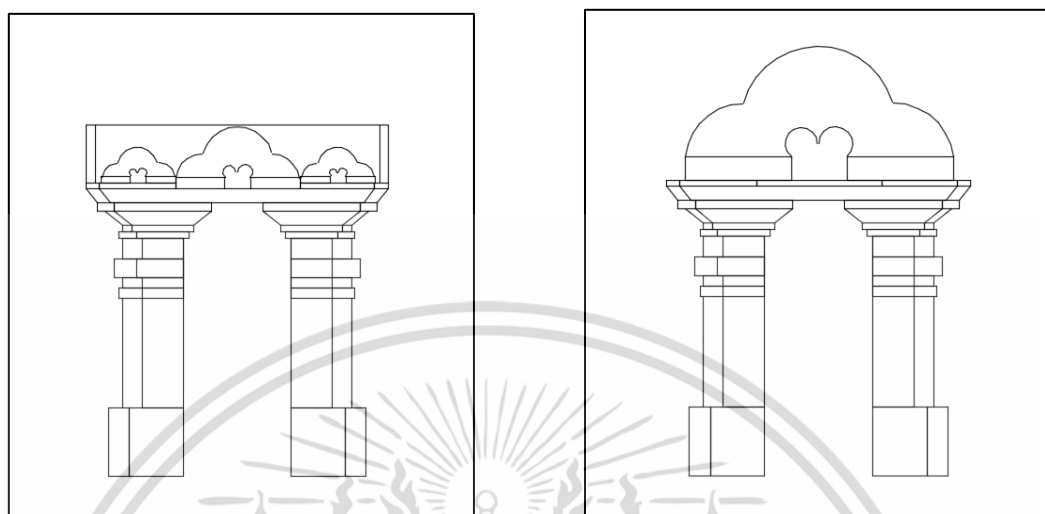

รูปที่ 4.11 รูปแบบจระนำกุกุและstupเจดีย์ประดับอยู่โดยรอบและยอดstupเจดีย์บนสุดส่วนยอดอาคาร

ที่มา : ผู้วิจัย

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

1.4) ลวดลายและการตกแต่ง มีการตกแต่งซุ้มจรณะนำด้วยลวดลายของ กุฑู ทั้ง 4 ด้าน มีมุขยื่นออกมาจากผนัง เสาประดับซุ้มประตูลักษณะ 8 เหลี่ยม

รูปที่ 4.12 รูปแบบซุ้มประตูจรณะนำด้วยลวดลายกุฑู ยื่นออกมาจากผนังเรือนธาตุ
ที่มา : ผู้วิจัย

1.5) โครงสร้าง ผนังรับน้ำหนัก ไม่นำมาใช้กับสถาปัตยกรรมในปัจจุบัน

(2) ด้านคติความหมาย

2.1) วัตถุประสงค์ในการใช้งาน สำหรับวัตถุประสงค์ของสถาปัตยกรรม ทั้ง 3 แห่ง มีความแตกต่างกัน และในปัจจุบันมีการปรับเปลี่ยนวัตถุประสงค์ของสถาปัตยกรรมเจดีย์

2.2) แนวความคิดในการออกแบบ การจัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคาร เป็นแนวความคิดในการออกแบบสถาปัตยกรรม สำหรับประดิษฐานเทวรูปตามคติพุทธมหายาน

(3) ด้านกาลเทศะและฐานานุศักดิ์ เป็นอาคารประเภทศาสนสถานซึ่งเปรียบได้กับสถาปัตยกรรมเครื่องยอด

(4) รูปแบบการใช้งานในปัจจุบัน คือการใช้ประโยชน์ของอาคารแต่ละประเภทในปัจจุบัน ขึ้นอยู่กับตัวแปร ดังนี้

4.1) บริบท หมายถึง วิเคราะห์ตำแหน่งที่ตั้งตามหลักพื้นฐานการออกแบบสถาปัตยกรรม ซึ่งปัจจุบันสถาปัตยกรรมทั้ง 3 แห่ง ตั้งอยู่ที่ อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี ซึ่งการสร้างอาคารเจดีย์ใหม่ในรูปแบบสถาปัตยกรรมเจดีย์ร่วมสมัยแบบศรีวิชัยนั้น ไม่จำเป็นต้องมีตำแหน่งที่ตั้งใน อำเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี เท่านั้นเพียงแต่ใช้แบบแผนการออกแบบบางประการเช่น บริบทการวางผังของวัดพระบรมธาตุไชยา

4.2) การใช้สอย สามารถปรับเปลี่ยนการใช้สอยตามวัตถุประสงค์ในปัจจุบันซึ่งได้แก่การประดิษฐาน หรือเป็นสถานที่สักการบูชา เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่าจะกรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

4.3) รูปทรงของอาคารเป็นเจดีย์ทรงปราสาท

4.4) โครงสร้าง มีการใช้โครงสร้างในปัจจุบัน ได้แก่ โครงสร้างคอนกรีตเสริมเหล็ก โครงสร้างเหล็ก

(5) เทคโนโลยีการก่อสร้าง ขึ้นอยู่กับประเภทสถาปัตยกรรมที่ต้องการออกแบบโดยต้องเลือกใช้วัสดุการก่อสร้างอุปกรณ์และเครื่องมือ และนวัตกรรมและวิธีการให้เหมาะสมกับประเภทและรูปทรงอาคารและเครื่องมือ และนวัตกรรมและวิธีการให้เหมาะสม

5.1) วัสดุการก่อสร้าง สามารถนำวัสดุทดแทนมาใช้ในการก่อสร้าง ได้แก่ คอนกรีต ปูนปั้น สังกะสี อิฐมอญ กระเบื้องดิน หิน และปูนซีเมนต์

5.2) อุปกรณ์และเครื่องมือ เป็นอุปกรณ์สำหรับการก่อสร้าง ได้แก่ นั่งร้านเหล็ก นั่งร้านไม้ โม่แบบ อุปกรณ์การฉาบ อุปกรณ์ทาสี และอุปกรณ์ประดับตกแต่ง

5.3) นวัตกรรมและวิธีการ เนื่องด้วยปัจจุบันอาคารทั้ง 3 แห่งเป็นการบูรณะซ่อมแซมบางส่วน จึงไม่ได้มีการก่อสร้างโดยนวัตกรรมการในปัจจุบันเข้ามามีบทบาทในการบูรณะ

ทั้งนี้ จะเห็นได้ว่า สามารถนำรูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยบางประการมาประยุกต์ใช้กับอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์ และบางประการไม่สามารถนำมาปรับใช้กับอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์ได้ในปัจจุบัน ซึ่งจำเป็นต้องปรับใช้อย่างเหมาะสมตามกาลเทศะ โดยผู้วิจัยได้สรุปแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา ไว้ในหัวข้อต่อไป

บทที่ 5

สรุปผลการวิจัยและข้อเสนอแนะ

5.1 สรุปผลการวิจัย

จากการศึกษารูปแบบสถาปัตยกรรมศรีวิชัยเพื่อนำเสนอแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา พบว่าอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์เมื่อนำมาออกแบบให้เป็นสถาปัตยกรรมเจดีย์ร่วมสมัยแบบศรีวิชัยนั้น มีแนวทางการออกแบบดังต่อไปนี้

(1) ด้านรูปแบบเอกลักษณ์ อาคารอยู่ในผังรูปกากบาท ลักษณะผังเป็น 4 เหลี่ยมมีบันไดทางขึ้นหลักอยู่ด้านทิศตะวันออก จัดวางที่ว่างภายในโถงกลาง (ห้องครรภคฤหะ) หลังคามีการซ้อนชั้นลดหลั่นกันขึ้นไป ไม่สามารถนำเอาวัสดุดั้งเดิมมาใช้ได้ เป็นเจดีย์ทรงปราสาททั้งหมด สถาปัตยกรรมแบบเวทคอตฐานเขียงมีลักษณะเป็น 4 เหลี่ยมจัตุรัส ฐานปัทม์ที่ท้องมีไม้ค้ำด้วยบัวลูกแก้วคั่นด้วยแถวของช่องเล็กๆ เรียกว่า ซี่ปลอม มีประตูทางเข้าด้านหน้าเพียงด้านเดียว ส่วนยอดอาคารลดหลั่นกันขึ้นไปมีซุ้มจรณะกุ่มและสถาปัตยกรรมประดับอยู่โดยรอบและมียอดสถาปัตยกรรมอยู่บนสุด มีการตกแต่งซุ้มจรณะนำด้วยลวดลายของกุ่ม ทั้ง 4 ด้าน มีมุขยื่นออกมาจากผนัง เสาประดับซุ้มประตูลักษณะ 8 เหลี่ยม

(2) ด้านคติความหมาย มีแนวความคิดในการออกแบบเป็นการจัดที่ว่างของห้องโถงกลางอาคารสำหรับประดิษฐานเทวรูปตามคติพุทธมหายาน

(3) ด้านกาลเทศะและฐานานุศักดิ์ เป็นอาคารประเภทศาสนสถานซึ่งเปรียบได้กับสถาปัตยกรรมเครื่องยอด

(4) รูปแบบการใช้งาน สามารถปรับเปลี่ยนการใช้สอยตามวัตถุประสงค์ในปัจจุบันรูปทรงของอาคารเป็นเจดีย์ทรงปราสาท มีโครงสร้างเป็นคอนกรีตเสริมเหล็ก หรือโครงสร้างเหล็ก

(5) เทคโนโลยีการก่อสร้าง ขึ้นอยู่กับประเภทสถาปัตยกรรมที่ต้องการออกแบบโดยต้องเลือกใช้วัสดุการก่อสร้างสามารถนำวัสดุทดแทนมาใช้ในการก่อสร้างได้ ซึ่งได้แก่ คอนกรีต ปูนปั้น สังกะสี อิฐมอญ กระเบื้องดิน หิน และปูนซีเมนต์ อุปกรณ์และเครื่องมือ เช่น นั่งร้านเหล็ก นั่งร้านไม้ โม่แบบ อุปกรณ์การฉาบ อุปกรณ์ทาสี และอุปกรณ์ประดับตกแต่ง และนวัตกรรมและวิธีการที่เหมาะสมกับประเภทและรูปทรงอาคารและเครื่องมือ และนวัตกรรมและวิธีการที่เหมาะสม

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้าไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

5.2 ข้อเสนอแนะ

การศึกษาวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยต้องการนำเสนอแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาในปัจจุบันให้มีความเหมาะสมตามกาลเทศะ และเพื่อให้การออกแบบมีความสมบูรณ์ ถูกต้อง ครบถ้วน จึงมีข้อเสนอแนะ ดังนี้

(1) เนื่องจากในช่วงการศึกษาวิจัยได้เกิดสถานการณ์การแพร่ระบาดของไวรัสโคโรนา 2019 (Covid-19) ทำให้เป็นอุปสรรคต่อการลงพื้นที่สำรวจเพื่อรวบรวมข้อมูลทางกายภาพ หากได้ศึกษาต่อในช่วงสถานการณ์ปกติ จะทำให้ได้ข้อมูลทางกายภาพที่สามารถนำไปพัฒนาให้การศึกษาวิจัยได้เห็นรูปแบบของสถาปัตยกรรมที่ชัดเจนและมีความสมบูรณ์มากยิ่งขึ้น

(2) การศึกษาวิจัยนี้เป็นเพียงการนำเสนอแนวทางการออกแบบสถาปัตยกรรมไทยร่วมสมัยแบบศรีวิชัย : กรณีศึกษาอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์ ทำให้ได้รูปแบบสถาปัตยกรรมเจดีย์ร่วมสมัยแบบศรีวิชัย เท่านั้น ผู้วิจัยจึงเห็นว่าถ้ามีการศึกษาข้อมูลรูปแบบอาคารประเภทต่างๆ นอกเหนือจากอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนาประเภทเจดีย์ จะทำให้สามารถนำข้อมูลรูปแบบสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยไปพัฒนาต่อยอดกับอาคารประเภทอื่นๆ ได้

บรรณานุกรม

- กรมศิลปากร. (2522). **สรุปรายงานการขุดแต่งและบูรณะโบราณสถานเจดีย์วัดแก้ว ต.เลม็ด อ.ไชยา จ. สุราษฎร์ธานี ปี พ.ศ.2519 และ 2522.** กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- กรมศิลปากร. (2545). **จดหมายเหตุงานเฉลิมพระเกียรติพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวเลม 1.** กรุงเทพฯ : หอจดหมายเหตุแห่งชาติ กรมศิลปากร.
- กิจชัย จิตขจรวานิช. (2545). **ว่าด้วยความร่วมสมัย.** วารสารศิลปากร. ฉบับที่ 19. (หน้า 109-113). กรุงเทพฯ : หน้าจั่ว.
- เขมชาติ เทพไชย. (2523). **การสำรวจขุดค้นวัดแก้ว อาเภอไชยา จังหวัดสุราษฎร์ธานี.** (หน้า24). กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- ตรึงใจ บุณสมภพ. (2533). **การนำลักษณะไทยประเพณีมาใช้ในสถาปัตยกรรมร่วมสมัย.** (หน้า 115). กรุงเทพฯ : หน้าจั่ว.
- ชวพงศ์ ชำนิประศาสน์. (2561). **คติ-สัญลักษณ์ สถาปัตยกรรมไทย : เจดีย์มหาธาตุ.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก https://www.khaosod.co.th/lifestyle/news_990952. (วันที่ค้นข้อมูล 18 มกราคม 2564).
- ชูลีพร วิรุณหะ. (2557). **โลกเอเชียตะวันออกเฉียงใต้: รากฐานประวัติศาสตร์.** นครปฐม: โรงพิมพ์มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- นงคราญ สุขสม. (2545). **ประวัติศาสตร์โบราณคดีสุราษฎร์ธานี.** นครศรีธรรมราช: สำนักงานโบราณคดีและพิพิธภัณฑสถานแห่งชาติ.
- นงคราญ ศรีชาย. (2544). **ตามรอยศรีวิชัย ศึกษาเชิงวิเคราะห์ประวัติศาสตร์ศรีวิชัย.** กรุงเทพฯ: มติชน.
- นิจ หิณูชีระนันท์. (2550). **สถาปัตยกรรมไทย. บทความปาฐกถาชุด “สิรินทร”.** ครั้งที่ 9 (หน้า7-8). กรุงเทพฯ: จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- เนติ โชติช่วงนิธิ. (2553). **ฐานานุกรมศักดิ์ คลี่คลายสถาปัตยกรรมไทย.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก <http://www.portfolios.net/forum/topics/2988839:Topic:897124#ixzz4hbRe9kNe> (วันที่ค้นข้อมูล 18 มกราคม 2564).
- ประทุม ชุ่มเพ็งพันธ์. (2519). **ไชยา สุราษฎร์ธานี.** กรุงเทพฯ: กรุงเทพมหานครพิมพ์.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2547). **“พระบรมธาตุเจดีย์ นครศรีธรรมราชกับการวิเคราะห์ด้านประวัติศาสตร์ศิลปะ”.** (วิทยานิพนธ์ บัณฑิตวิทยาลัย). (หน้า 60-61). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ประภัสสร ชูวิเชียร. (2547). **5 มหาเจดีย์สยาม.** กรุงเทพฯ : มิวเซียมเพรส.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- ประเวศ อินทองปาน. (2555). การดำรงวัฒนธรรมไทยที่มีรากฐานจากพุทธศาสนา. (หน้า 4-6).
กรุงเทพฯ : มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์
- พระสุเทพ ปากาโร. (2557). **หนังสือที่ระลึกงานพระราชทานเพลิงศพ.**
- พิริยะ ไกรฤกษ์. (2523). **ทักษิณก่อนพุทธศตวรรษที่ 19.** (หน้า 66). กรุงเทพฯ : กรมศิลปากร.
- พิพิธภัณฑสถานแห่งชาติไชยา. (25). พระบรมธาตุไชยา. [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
เพลงเมธา ขาวหนูนา. (2558). **เมืองโบราณไชยาในสมัยอยุธยา.** นครปฐม: มหาลัยศิลปกร.
- ภิญโญ สุวรรณคีรี. (2547). **ฐานานุศักดิ์ของสถาปัตยกรรมไทย.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<https://architecturethaicon.wordpress.com/tag/ฐานานุศักดิ์ของสถาปัตยกรรมไทย>.
(วันที่ค้นข้อมูล 5 มกราคม 2564).
- ภิญโญ สุวรรณคีรี. (2549). เส้นทางสร้างสรรค์ผลงานสถาปัตยกรรมไทย. อ้างถึงใน **สถาปัตยกรรมไทยเฉลิมพระเกียรติ.** รวบรวมโดย วาสีภุชฌ์ อิ่มแสงจันทร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. (หน้า 187-190)
กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- วนิดา พึ่งสุนทร. (2541). **สรรค์สร้างอย่างไทย:ผลงานการสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมไทยฝีมือ วนิดา พึ่งสุนทร.** พิมพ์ครั้งที่ 2. กรุงเทพมหานคร:มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์
- วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล. (2558). การศึกษาเปรียบเทียบสถาปัตยกรรมวัดแก้วและวัดหลง จังหวัดสุราษฎร์ธานี กับสถาปัตยกรรมจันทิ ชวากลาง ประเทศอินโดนีเซีย. (วิทยานิพนธ์ ปริญญา
มหาบัณฑิต). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปกร.
- วราภรณ์ สุวัฒน์โชติกุล. (2559). การวิเคราะห์ใหม่ : สถาปัตยกรรมพระบรมธาตุไชยา. อ้างถึงใน **ว่าด้วยสถาปัตยกรรมการออกแบบและสภาพแวดล้อม.** นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปกร.
- วิมลสิทธิ์ ทรายงกูร. (2554). **การสร้างสรรค์มรดกวัฒนธรรมสู่การสร้างสรรค์สถาปัตยกรรมสมัยใหม่.** (วิทยานิพนธ์ ปริญญามหาบัณฑิต). ปทุมธานี: มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- ศักดิ์ชัย สายสิงห์. (2560). **เจดีย์ในประเทศไทย.** พิมพ์ครั้งที่ 1. นนทบุรี: สำนักพิมพ์เมืองโบราณ
สำนักงานพระพุทธศาสนาแห่งชาติ. **พระพุทธศาสนาในโลก.** [ออนไลน์]. เข้าถึงได้จาก
<https://www.onab.go.th/th/content/category/detail/id/82/iid/4126> (วันที่สืบค้น
ข้อมูล 15 มกราคม 2564).
- สมเด็จพระเจ้าฟ้าฯ กรมพระยานริศรานุวัดติวงศ์. (2445). **สมุดบันทึกในคราวเสด็จตรวจราชการ รศ.**
121. อ้างถึงใน คิตอย่าง [ออนไลน์]. <https://www.facebook.com/Arch.kidyang> (วันที่
สืบค้นข้อมูล 5 มกราคม 2564).

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

บรรณานุกรม (ต่อ)

- สารานุกรมไทย. (2564). **ประเภทของอาคารศาสนสถานในพุทธศาสนา**. [ออนไลน์].
<https://www.saranukromthai.or.th/sub/book/book.php?book=28&chap=1&page=t28-1-infodetail03.html>. (วันที่สืบค้นข้อมูล 15 มกราคม 2564).
- เสนอ นิลเดช. (2540). **ศิลปะสมัยศรีวิชัย พุทธศตวรรษที่ 13-18**. พิมพ์ครั้งที่ 14. หน้าจั่ว. นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อนุวิทย์ เจริญศุกกุล. (2540). **แผนภาพตัวแบบการศึกษาสถาปัตยกรรมพื้นถิ่นในประเทศไทย**. (หน้า 44-46). กรุงเทพฯ : หน้าจั่ว.
- อนุวิทย์ เจริญศุกกุล. (2507). บทบาทของสถาปัตยกรรมแบบศรีวิชัยกลุ่มไชยา กับประวัติศาสตร์อารยธรรมเอเชียอาคเนย์. อ้างถึงใน **วารสารศิลปากร**. พิมพ์ครั้งที่ 4. (หน้า 60-66). นครปฐม: มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- อาวุธ เงินชูกลิ่น. (2549). **บทวิถึงานสร้างแห่งศาสตร์และศิลป์ทางสถาปัตยกรรม**. อ้างถึงใน **สถาปัตยกรรมไทยเฉลิมพระเกียรติ**. รวบรวมโดย วาสีภรณ์ อิมแสงจันทร์. พิมพ์ครั้งที่ 2. (หน้า 218-223) กรุงเทพมหานคร: สำนักพิมพ์อมรินทร์พริ้นติ้งแอนด์พับลิชชิ่ง.
- Bert Bielefeld. (2013). **Basics Architectural Design**. (p. 8-9). Switzerland : Birkhauser
- Chihara, Daigoro. (1996). **Hindu-Buddhist Architecture in Southeast Asia**. Leiden : E.J. Brill,
- Diskul, Subhadradis. (1980). **The Art of Srivijaya**. Paris : Oxford Univ.Press
- George Coedès. (1968). **The Indianized States of Southeast Asia**. (Pp 91-109). Honolulu: East West Center Press.
- Henry Parmentier. **Inventaire Descriptif des Monuments Chams de Annam**. Vol.1. (p. 73).
- M. Georges Maspéro. (1928). **Le Royal du Champa**. Paris: Librairie Nationale d' Art et d' Histoire.
- Trchsauce Team. (2018). **3 Construction technology**. [Online]. From <https://techsauce.co/tech-and-biz/interesting-3-construction-technologies>. (Retrieved 5 January 2021)
- Vikram, Lall. (2014). **The Golden Land: Cambodia, Indonesia, Laos, Myanmar, Thailand & Vietnam**. Kuala Lumpur : JF Publishing.

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ภาคผนวก

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

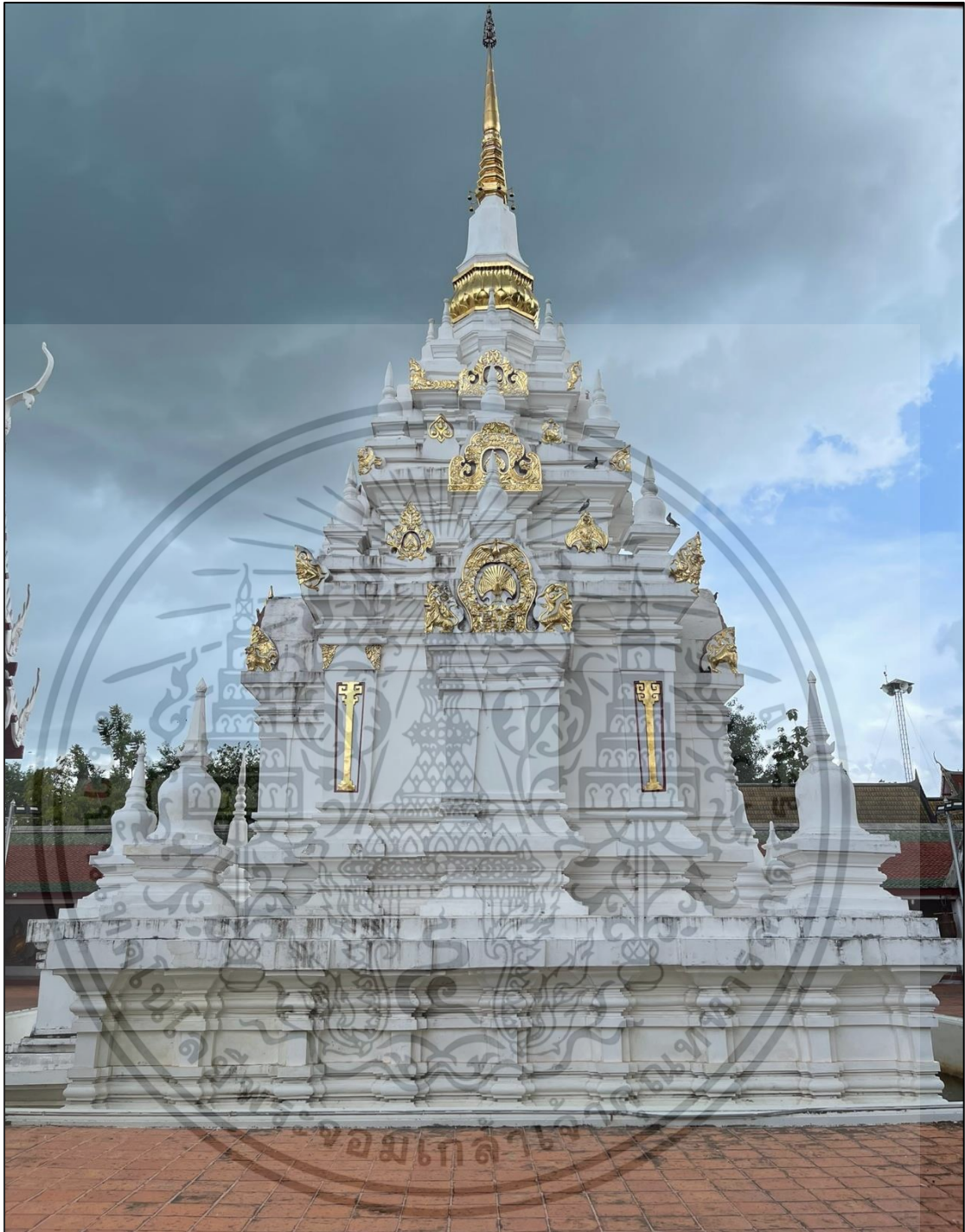

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 1 แสดงรูปปั้นด้านด้านทิศตะวันออกของพระบรมธาตุไชยา
ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

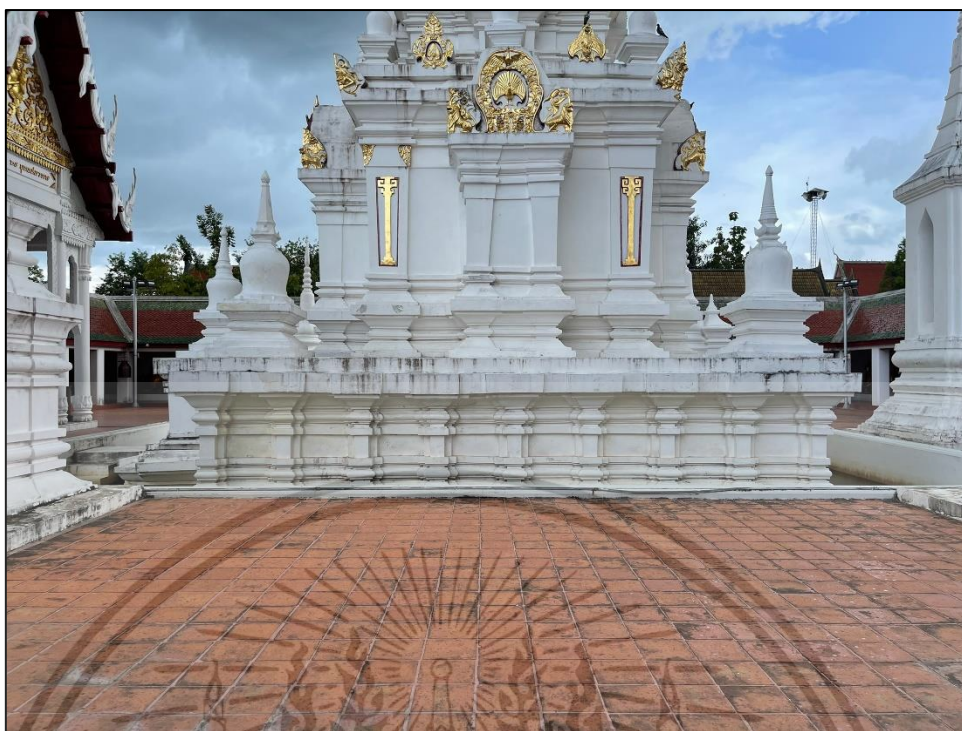
รูปที่ 2 แสดงรูปด้านด้านทิศใต้ของพระบรมธาตุไชยา
ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 3 แสดงซุ้มหน้าต่างโบสถ์วัดพระบรมธาตุไชยา
ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 4 แสดงส่วนฐานพระบรมธาตุไชยา

ที่มา : ผู้จัดทำ

รูปที่ 5 แสดงซุ้มประตูทางเข้าวัดพระบรมธาตุไชยา

ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 1 แสดงรูปด้านด้านทิศตะวันออกวัดแก้วในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 2 แสดงรูปปั้นด้านทิศเหนือวัดแก้วในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 3 แสดงรูปด้านด้านทิศตะวันตกวัดแก้วในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้จัดทำ

รูปที่ 4 แสดงรูปด้านด้านทิศใต้วัดแก้วในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5 แสดงรูปภายในโดงกลางหรือครรภคฤพระธานวัดแก้วในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

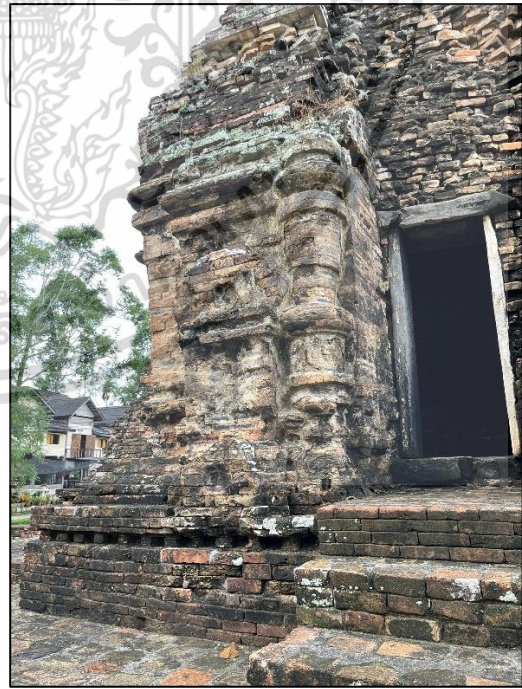
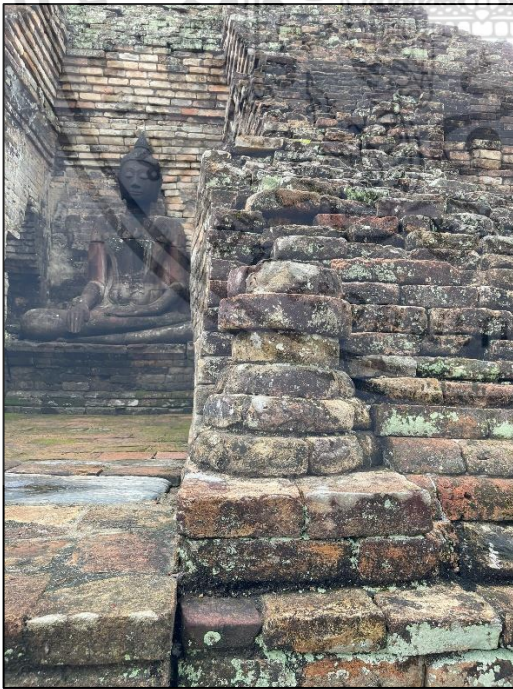
รูปที่ 6 แสดงร่องรอยวัดแก้วในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 7 แสดงสวนฐานวัดแก้วในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้จัดทำ

รูปที่ 8 แสดงลักษณะเสา 8 เหลี่ยม และลวดลายที่หลงเหลืออยู่ของวัดแก้วในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 1 แสดงรูปด้านด้านทิศตะวันออกวัดหลงในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้จัดทำ

รูปที่ 2 แสดงรูปด้านด้านทิศใต้วัดหลงในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 3 แสดงส่วนฐานวัดหลงในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้จัดทำ

รูปที่ 4 แสดงรูปภายในโถงกลางหรือครรภคฤหะประธานวัดหลงในปัจจุบัน

ที่มา : ผู้จัดทำ

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

รูปที่ 5 แสดงร่องรอยลวดลายที่หลงเหลืออยู่ของวัดหลงในปัจจุบัน
ที่มา : ผู้จัดทำ

รูปที่ 6 แสดงร่องรอยการบูรณะซ่อมแซมวัดหลงในปัจจุบัน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้

ประวัติผู้เขียน

ชื่อ-สกุล นางสาวพรหมสร เจียรพันธ์
 วัน เดือน ปีเกิด 4 กันยายน พ.ศ.2539
 ที่อยู่ บ้านเลขที่ 154-156 หมู่ 2 ตำบลบ้านนา อำเภอบ้านนาเดิม จังหวัด
 สุราษฎร์ธานี 84240
 E-mail Promsornbd@gmail.com
 โทรศัพท์ 08-7626-9757

ประวัติการศึกษา

พ.ศ. 2562 สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์บัณฑิต (สศ.บ.) สาขาวิชาสถาปัตยกรรมหลัก
 คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอมเกล้าเจ้าคุณ
 ทหารลาดกระบัง

พ.ศ. 2563 สถาบันพัฒนบริหารศาสตร์มหาบัณฑิต (สศ.ม.) สาขาวิชาสถาปัตยกรรม
 เขตร้อน คณะสถาปัตยกรรมศาสตร์ สถาบันเทคโนโลยีพระจอม
 เกล้าเจ้าคุณทหารลาดกระบัง

ประวัติการทำงาน

พ.ศ. 2562-2563 สถาปนิก IN Design รับเหมาออกแบบตกแต่งภายใน

เอกสารนี้เป็นเอกสารที่สงวนไว้สำหรับการใช้งานเพื่อการศึกษาเท่านั้น ไม่อนุญาตให้นำไปใช้ประโยชน์ด้านการค้า
 ไม่ว่ากรณีใดๆ ทั้งสิ้น อีกทั้งห้ามมิให้ดัดแปลงเนื้อหา และต้องอ้างอิงถึงเจ้าของเอกสารทุกครั้งที่มีการนำไปใช้